

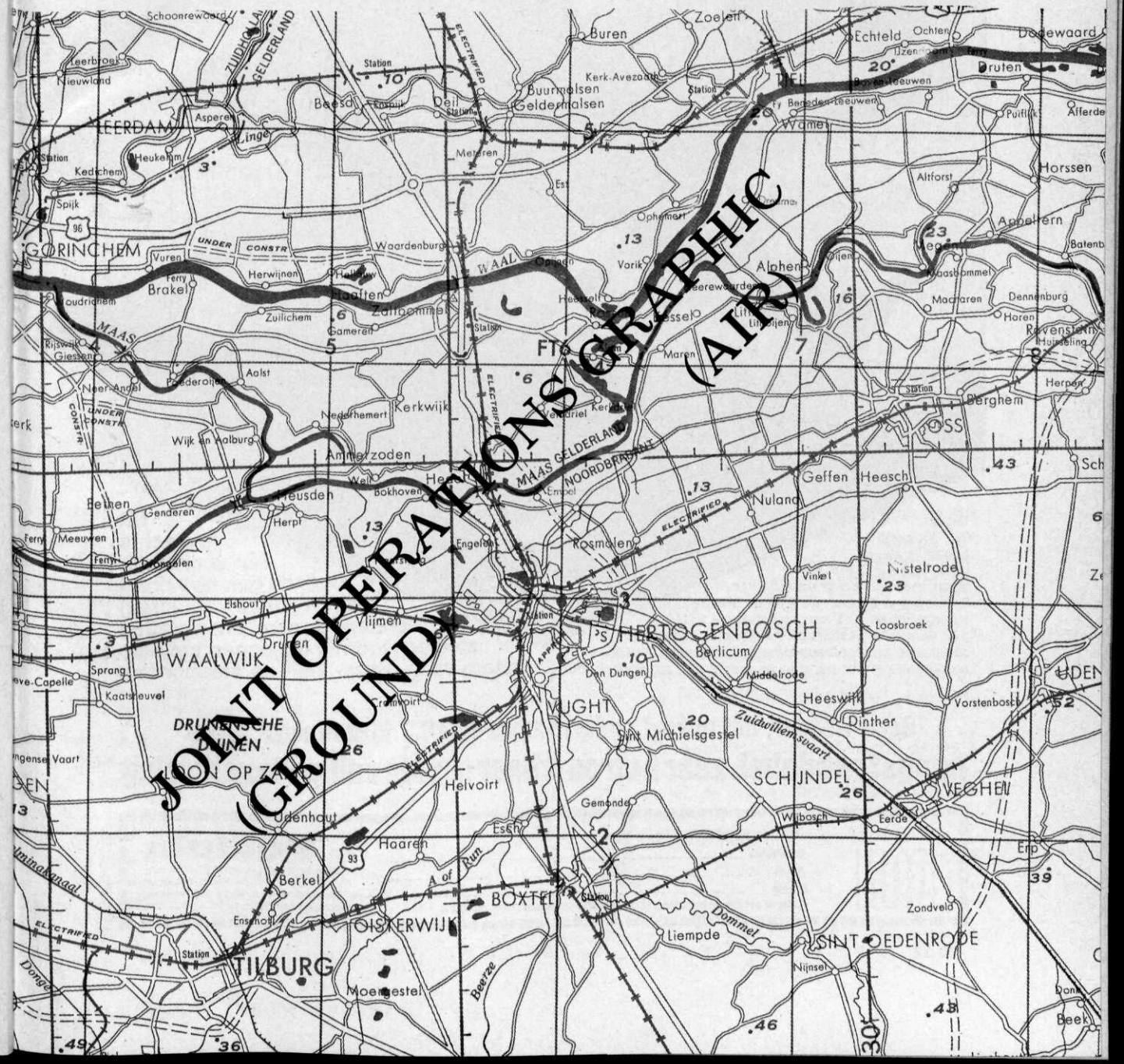
KON. MIL. ACADEMIE
BIBLIOTHEEK
Kasteelplein 10
BREDA

39e jaargang - april 1970 - nr 4

de militaire spectator

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de
Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

de militaire spectator

4

JAARGANG 139

APRIL 1970

maandblad, waarin opgenomen
de officiële mededelingen van
de Koninklijke Landmacht en
de Koninklijke Luchtmacht

Uitgave van

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.

lid van de Nederlandse Organisatie
van Tijdschrift Uitgevers (NOTU)

Directie, Redactie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Den Haag - tel. (070) 18 23 55 en 64 29 55
giro 4 47 15

Abonnementenadministratie:
C. Misset N.V., Postbus 4, Doetinchem

Uitgever:

C. F. M. Vrijens

Hoofdredacteur:

F. Touber
Brigade-Generaal der Infanterie (gsb)

Adjunct-hoofdredacteur:

S. van der Pol
Commodore van de Koninklijke Luchtmacht

Redactie:

L. P. van Oppen
Luitenant-Kolonel der Infanterie (gsb)

J. C. M. Smits
Kolonel der Fuseliers (gsb)

M. W. A. Weers
Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

ir. T. A. van Zanten
Brigade-Generaal van de Technische Staf

Abonnementsprijs: f 24,96 per jaar (incl. BTW)

buitenland: f 30,00 per jaar

losse nummers: f 2,34 (incl. BTW)

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

NADRUK VERBODEN

DE MILITAIRE SPECTATOR 139(1970)(4)151 ... 198

INHOUD

Officiële mededelingen

152 Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders
Mededelingen van de Sectie Boekwer-
ken en gedrukten van de Dienst van de
Kwartiermeester Generaal

Redactioneel gedeelte

153 Oefengelegenheid voor de Koninklijke
Landmacht

154 Logistieke perspectieven, door P. C. van
Kerkum, Luitenant-Kolonel van de Tech-
nische Dienst (hmb)

159 Leiderschap: levende spanning, door
drs. G. W. Segers, Majoor van de Ko-
ninklijke Luchtmacht (2, slot)

161 NAVO-samenwerking op defensiemate-
riegelgebied, door drs. H. H. J. Labohm,
Nederlandse Permanente Vertegenwoor-
diging bij de NAVO, Brussel

171 De nieuwe zienswijze over de welzijns-
zorg bij de Koninklijke Luchtmacht,
door J. van der Zwan, Majoor van de
Koninklijke Luchtmacht

176 Nieuwe militaire kaarten op de schaal
1:250.000, door ir. A. J. Kers, Reserve-
Kapitein der Genie

178 Oplossing van het probleem van maat-
verschuiving bij psu-artikelen met be-
hulp van een mathematisch model, door
H. Volten, Majoor van de Militaire Ad-
ministratie (reg.-accountant).

181 VS nr 2-1170, Het beheer en het ge-
bruik van gebouwen, werken en terrei-
nen voor de Koninklijke Landmacht en
de Koninklijke Luchtmacht, door H.
Cool, Kolonel der Genie b.d.

185 De organisatie van de Franse defensie
en de Franse landstrijdkrachten, door
A. C. de Jonge, Majoor der Infanterie
(gsb)

191 Nieuwe uitgaven

193 Uit de vakpers

Bij de omslagfoto:

Nieuwe militaire kaarten 1:250.000 (zie het artikel op
blz. 176)

Officiële mededelingen

Koninklijke Landmacht en
Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

LaO 56118/LuO 56594. Afnemen van bloed bij militairen (herdruk i.v.m. verscheidene wijzigingen).

LuO 67542. Opgaven door commandanten in verband met kostwinnersvergoeding (herdruk).

LaO 56003/LuO 56502. Onderscheidingsteken voor bestuurders van motorvoertuigen, die uitmunten in het besturen en onderhouden van hun motorvoertuig.

LaO 69034/LuO 69526. Voorschrift betreffende de procedure voor melding van gevaar voor radioactieve besmetting.

LuO 68538. Nadere richtlijnen met betrekking tot de bepalingen van het Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht (herdruk).

Lamed 002-70. Opleiding voor sergeant-majoor-administrateur.

Lumed 502-70. Opleiding tot beroepsofficier.

Lamed 003-70. Benoeming tot beroepsofficier bij een van de dienstvakken van de officieren voor speciale diensten.

Lamed 005-70. Samenstelling commissie hogere technische vorming.

Lamed 006-70. Adreswijziging dienst opperofficier personeel Koninklijke Landmacht.

Lamed 007-70. Instructie postbehandeling KL.

Lamed 008-70. Reismandagen binnenland.

Lamed 009-70/Lumed 503-70. Engelse, Franse en Duitse benaming voor de functie van inspecteur-generaal der krijgsmacht.

Mededelingen van de Sectie Boekwerken en gedrukte van de Dienst van de Kwartiermeester Generaal

Opgave van nieuw verschenen voorschriften en wijzigingen*

VS 2-1350, uitgave 1970. Handboek voor de soldaat. De bestaande drukken blijven voorshands van kracht. In de uitgave 1970 zijn in beknopte vorm algemeen

* Technische handleidingen en zuiver administratieve aangelegenheden niet opgenomen.

militaire onderwerpen opgenomen die voor de dienstplichtig soldaat van belang zijn. Bij de opmaak is gebruik gemaakt van een groot aantal duidelijke tekeningen en foto's; de tekst is summier gehouden.

4e Opgave van wijzigingen op VS 2-1350/K1, 2e druk (Handboek voor de soldaat der geneeskundige troepen). De wijzigingen betreffen hoofdzakelijk bevordering van een goede verpleging en steriel maken van instrumenten.

27e Opgave van wijzigingen op VS 2-1500, 1e t/m 5e druk (Reglement op de inwendige dienst Koninklijke Landmacht). In deze opgave is verwerkt dat voor de commandant van de aflossing dezelfde regeling m.b.t. de duur van zijn dienst geldt als voor de wachtcommandant is bepaald. Voorts is het hoofdstuk betreffende de sergeant van de dag aangepast aan het gestelde in de ter zake uitgegeven brieven van de Chef van de Generale Staf.

VS 2-1547. Kaartlezen. Hiermee vervalt VS 1547. Het voorschrift bevat gegevens over het gebruik van stafkaarten, alsmede over het gebruik van enkele hulpmiddelen die in combinatie met stafkaarten worden gebruikt.

VR 2-2702. Vaardigheidsproeven. Deze voorlopige richtlijnen komen in de plaats van het ongenummerde boekwerk „Vaardigheidsproeven” dat sterk is verouderd, doordat vrijwel alle daarin behandelde proeven en eisen wijzigingen hebben ondergaan.

1e Opgave van wijzigingen op VS 5-20 (Camouflage). In deze opgave van wijzigingen zijn de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van radar- en warmtefotografie, alsmede de helderheidsversterker verwerkt.

VS 6-16 Meteotabellenboek t.b.v. veldartillerie- en luchtdoelartilleriemeteodiensten. Het voorschrift bevat de tabellen (gebaseerd op een Stanag) die nodig zijn voor het opstellen van meteoberichten.

1e Opgave van wijzigingen op VS 6-200/5 (Terreinmeetdienst veldartillerie, boek 5, deel X, samenvatting terreinmeetdienst voor de afdeling veldartillerie). De wijzigingen betreffen hoofdzakelijk de toevoeging aan het voorschrift van de handelingen met de rekenmachine, fabr. Olympia-Brunsviga, type 13 RM.

1e Opgave van wijzigingen op VS 6-751, 3e druk (Het artillerie-schietkamp). Het voorschrift wordt hiermee aangevuld met aan te houden veiligheidssectoren bij schietoefeningen met de 155 mm hw (mech) M109 in het ASK.

1e Opgave van wijzigingen op VS 11-64, 4e druk (Catalogus van instructiefilms). Door deze wijzigingen is het voorschrift weer up-to-date gebracht.

VS 27-3103. Reglement betreffende de krijgstuicht. Weder invoering van dit reglement werd noodzakelijk omdat het desbetreffende hoofdstuk in de bestaande drukken van het Handboek voor de soldaat niet is opgenomen in de uitgave 1970 van dat handboek.

Oefengelegenheid voor de Koninklijke Landmacht

* * De Koninklijke Landmacht bestaat omdat
* de meerderheid van het Nederlandse volk dat wil. Die KL is modern uitgerust en kwantitatief op een bescheiden doch aanvaardbaar niveau. Heeft echter duidelijk onvoldoende oefengelegenheid, hetgeen de vaardigheid van het personeel aantast. Vaardigheid verwerven en behouden militaire eenheden slechts door continue beoefening van het optreden in teamverband in alle gevechtsvormen onder alle mogelijke omstandigheden, nadat dit optreden tijdens de opleiding grondig is geïnstrueerd. Het onthouden aan de landmacht van voldoende oefengelegenheid kan desastreuze gevolgen hebben. Het is toch ook een wonderlijke zaak: wel een apparaat construeren (à raison van hoge kosten en veel inspanning) en vervolgens een snelle, steeds verder gaande waardevermindering van dat zelfde apparaat accepteren. Zeker niet in de laatste plaats komt daar nog bij, dat onvoldoende geoefend personeel in geval van een onverhoopt conflict nauwelijks een overlevingskans zal hebben. De hoofdredacteur van Elsevier's Weekblad wees op dit aspect in een artikel in het nummer van 7 februari 1970 (Recreatie remt defensie. Overlevingskans Nederlandse soldaat = nul).

Uitbreiding van oefengelegenheid betekent meer militair oefenterrein. Moderne legers mogen numeriek aanmerkelijk kleiner zijn dan voorheen, ze zijn gemechaniseerd, en een kenmerk van het gevecht van gemechaniseerde eenheden is een optreden met relatief weinig troepen in grote ruimten. Daaraan valt niet te ontkomen.

Tegen uitbreiding van oefengelegenheid voeren planologen, biologen, landbouw- en recreatiedeskundigen bezwaren aan. Gezien de zeer verschillende liggende belangen zijn de bezwaren van uiteenlopende aard. Men komt ook wel eens met adviezen. Er zijn planologen die de KL verwijzen naar het buitenland, dat minder vol zou zijn

dan ons land, doch met die verwijzing schiet de KL weinig op. De (zeer beperkte) mogelijkheden buitenslands zijn bekend, worden reeds benut en doorlopende oefening buitenslands is een onhaalbare kaart. Evenmin wordt het probleem opgelost door vage verwijzingen naar mogelijke oefenlocaties „elders in Nederland”.

Niet-agrariërs zijn wel geneigd landbouwgronden aan te bieden en refereren dan aan het Plan Mansholt, dat agrarisch gebied wil afstoten omdat men veel van de produktie toch niet kan zetten. Ook wordt de bewering gehoord, dat de recreatie steeds meer eisen stelt, doch het is zeer de vraag of de militaire en de recreatiebelangen elkaar nu per se in de wielen moeten rijden; zij het dan dat er ook bezwaren zijn tegen het gebruik van gaaf landschap voor recreatiedoeleinden (de bioloog drs. J. T. Smidt in het Nieuwsblad van het Noorden van 2 februari 1970).

Wij zijn er derhalve nog niet uit. Toch moet er een oplossing komen, want het zij nog eens nadrukkelijk gezegd: het probleem van de KL is niet de uitrusting — al vertoont die dan ook nog manco's — en schuilt niet in de opleiding, doch in de vaardigheid van het militaire personeel (troepen, commandanten, staven). Wat vaardigheid vermag toonde Frederik de Grote reeds aan in de 18e eeuw en recent nog Israël in de korte oorlogen van 1956 en 1967. Om die vaardigheid te verwerven en te behouden is adequate oefengelegenheid nodig. Aan de andere kant van het IJzeren Gordijn is geen gebrek aan ruimte, daar wordt wél op ruime schaal geoefend, op militaire oefenterreinen en ook daarbuiten, want de manoeuvres van de Warschau-Pacttroepen beperken zich niet tot specifiek militair terrein. Een soortgelijke oefenmogelijkheid wordt voor de KL niet gevraagd en zou ook niet aanbevelenswaardig zijn. Maar is militair oefenterrein, in weekeinden en vakantieperiode opengesteld voor recreatie, zo'n dwaze propositie?

Logistieke perspectieven

P. C. van Kerkum

Luitenant-Kolonel van de Technische Dienst (hmb)

1. Inleiding

Vele krijgsmachten en krijgsmachtdelen, de Koninklijke Landmacht niet uitgezonderd, beleven een tijdperk waarin logistieke structuren, organisaties, middelen en methodes veelvuldig aan wijzigingen onderhevig zijn.

De oorzaken hiervan zijn van verschillende aard, met name:

— de technische ontwikkelingen, die leiden tot invoering van meer, ander en gecompliceerder materieel, resulterend in een verzwaring van de taken van de logistiek;

— de herhaalde wijzigingen in strategische en tactische concepties, die telkenmale min of meer ingrijpende wijzigingen van logistieke concepties vergen;

— de financiële beperkingen die — diametraal tegen de eerder genoemde taakverzwaring ingaande — de logistieke organisaties en middelen onder druk zetten en tot rationalisatie noodzaken.

Door deze verschijnselen beleeft de logistieke wereld een nogal onrustige tijd, waarin het vaak moeilijk valt de grote lijnen te blijven zien, mede als gevolg van de somtijds partiële aanpak van de problemen.

Dat vooral de logistiek onder de druk van de rationalisatie wordt gezet is op zich zelf begrijpelijk. Het verschijnsel van de neiging tot een disproportionele groei van logistieke apparaten, ook wel bekend als het verschijnsel van de „logistieke sneeuwbal”, is berucht en vertoont analogie met de door Parkinson meedogenloos beschreven tendensen in algemene organisaties. Men realiseert zich overigens dat een eenvoudige oorzaak van de groei van logistieke middelen is gelegen in het feit dat iedere noodzakelijke uitbreiding daarvan op zich zelf weer nieuwe logistieke behoeften creëert.

Uit de voor de hand liggende wens schaarse financiële middelen zo veel mogelijk te gebruiken ten behoeve van tactisch potentieel (manoeuvr- en vuursteunmiddelen) vloeit het pogen voort de „logistieke sneeuwbal” tot staan te brengen of, liever nog, in omvang te doen afne-

men. Dit pogen is niet zonder gevaar, nl. wanneer het zou leiden tot het verloren gaan van de juiste proportionele verhouding tussen logistieke en tactische middelen. *De optimale verhouding tussen deze middelen is die waarbij de gevechtskracht een maximaal rendement kan opleveren.* Het toepassen van deze stelling is overigens, zolang kwantitatieve steunpunten of empirische bewijzen ontbreken, allermindst eenvoudig, te meer omdat een te grote afhankelijkheid bestaat van subjectieve meningen of minder relevante vrede-ervaringen.

In dit verband is het pijnlijk te moeten vaststellen dat grootscheepse, de realiteit voldoende benaderende, logistieke oefeningen zelden of nooit plaatsvinden.

2. Verbetering van de efficiency van de logistiek

Verhoging van de efficiency van de logistiek is, evenals dit op andere terreinen het geval is, een voortdurende noodzaak, die niet uitsluitend mag worden ingegeven door bezuinigingsdrang. De aan een krijgsmacht of krijgsmachtsdeel toegewezen middelen zijn nimmer toereikend geweest om alle denkbare doelstellingen ten volle te realiseren, maar het is wel zo dat een stringente bezuinigingsnoodzaak nieuwe impulsen oplevert het tempo van rationalisatie op te voeren. Zoals op vele andere gebieden kan ook hier de nood een van de voornaamste prikkels voor de vooruitgang opleveren. Opnieuw moet echter worden gewezen op de gevaren die zich voordoen wanneer de rationalisatie in een stroomversnelling geraakt en de koers op langere termijn uit het oog verloren gaat.

In de volgende punten zal, meer in het bijzonder v.w.b. de Koninklijke Landmacht een poging worden gedaan enkele steunpunten te geven voor het uitzetten van een logistieke koers op langere termijn.

3. De organisatiestructuur van de logistiek

Zoals bekend is de logistieke structuur van de Koninklijke Landmacht terug te voeren tot de

Amerikaanse structuur, zoals die ca. 20 jaar geleden bestond. Deze structuur is overigens nimmer volledig overgenomen en, voor zover dat wél het geval was, ten dele ook weer verlaten. Dit is enerzijds juist, omdat de Koninklijke Landmacht in geheel andere strategische, geografische en kwantitatieve verhoudingen verkeert, anderzijds echter te betreuren, omdat de enorme ervaring en de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek, waarover in Amerika op logistiek gebied wordt beschikt, voor een belangrijk deel aan ons voorbijgaan.

In Europa zal men vergeefs zoeken naar een vergelijkbare graad van kennis, doeltreffendheid en efficiency op dit terrein; de verbrokkelde inspanningen en de divergerende opvattingen in dit werelddeel vormen helaas evenzovele belemmeringen voor gedegen wetenschappelijke logistiek. De naar Amerikaans voorbeeld ontstane geëchelonnerde structuur van gescheiden materieeldiensten, die elk verantwoordelijk zijn voor een deel van het materieelbestand, bestaat nog ten dele, maar wordt met name door de thans voorgenomen reorganisatie op KMG-niveau gaandeweg minder duidelijk herkenbaar.

Op de lagere niveaus kwamen reeds eerder belangrijke afwijkingen tot stand.

a. Het aantal echelons werd op efficiencygronden verminderd in het kader van de operatie Logostas, zij het dat, als gevolg van wijzigingen in NAVO-strategie, die juist naar verlenging van de logistieke lijnen tenderde, een volledige uitvoering op bezwaren stuitte.

b. Op grond van gewijzigde tactische opvattingen werd het noodzakelijk de logistieke middelen van de divisie ten dele te decentraliseren, resulterend in logistiek uitwisselbare, resp. logistiek zelfstandige, brigades die daartoe de beschikking kregen over brigadetreinenbataljons.

c. De herstructurering van het Legerkorps leidde tot het wegvallen van de divisie als schakel in de logistieke keten; de vrijkomende middelen werden op Legerkorpsniveau gecentraliseerd en de logistieke ondersteuning van de „voormalige” divisietroepen geschiedt, evenals die van de oorspronkelijke legerkorpstroepen, onder directe verantwoordelijkheid van het legerkorpsniveau.

Deze steeds verder gaande afwijking van de oorspronkelijke Amerikaanse logistieke structuur die, zoals bekend, in de V.S. reeds jaren geleden is verlaten ten gunste van een functionele organisatievorm, heeft echter geen plaats gemaakt

voor een duidelijke, op alle niveaus op een gelijke grondconceptie stoelende structuur.

Zo kent het brigadetreinenbataljon een herstelcompagnie en een bevoorradingscompagnie die niet meer aan een materieeldienst zijn gebonden en duidelijke integratietendensen vertonen. Te zamen met een geneeskundige compagnie ressorteren deze eenheden onder een bataljonsstaf, die echter geen externe logistieke taken heeft.

Op legerkorpsniveau bestaan nog wel de gescheiden logistieke diensten, die alle met staven en eenheden zijn vertegenwoordigd. De logistieke ondersteuning van de voorste legerkorpstroepen, voornamelijk bestaande uit de, thans onder operationeel bevel van de divisie te stellen, „voormalige” divisietroepen, wordt toegedacht aan gemengde logistieke groeperingen. Deze als „Legerkorps Logistiek Detachment” bekende groeperingen worden naar behoefte samengesteld en bestaan uit niet-geïntegreerde elementen van de logistieke legerkorpstroepen; de bevelvoering daarover zal geschieden door een commando-element van geïntegreerde samenstelling dat, in tegenstelling tot het brigadetreinenbataljon, wél externe logistieke verantwoordelijkheid draagt. Deze gemengde groeperingen vinden geen logische aansluiting op de nog naar materieeldienst gedifferentieerde staven op legerkorpsniveau, onder wier supervisie de logistieke ondersteuning van de overige „oorspronkelijke” legerkorpstroepen blijft plaatsvinden.

In de territoriale logistiek is de naar materieeldienst gedifferentieerde structuur in hoofdzaken nog aanwezig.

Bij de reorganisatie van de dienst van de KMG verdwijnen de materieeldiensten als zodanig, zonder dat sprake is van een functionele structuur, doch waarbij wel integratietendensen te onderkennen zijn.

Moge uit het voorgaande impliciet een pleidooi doorklinken voor een functionele, geïntegreerde logistieke structuur met een uniforme conceptie op alle niveaus en in alle geledingen, zo mag toch niet uit het oog worden verloren dat integratie geen panacee vormt voor alle logistiek-organisatorische kwalen. Het bestaansrecht van materieeldiensten berust(te) op de onmiskenbare voordelen van specialisatie op deelgebieden, resp. combinaties van deelgebieden, die een zekere technische of logistieke verwantschap vertoonden. In een tijdsbestek waarin technische middelen een steeds grotere complexiteit gaan vertonen zal de logistiek eerder méér dan minder specia-

listische deskundigheden vereisen. Integratie kan niet betekenen dat specialismen kunnen worden ontbeerd, of dat men verschillende bestaande specialismen eenvoudig zou kunnen samenvoegen. Daar staat echter tegenover dat er juist bij het materieel zelf een toenemende integratie van technieken plaatsvindt. Voertuigen, wapens, optische en elektronische apparatuur worden steeds meer samengebouwd tot één functioneel geheel. Gebruikers van dit materieel mogen niet langer worden genoodzaakt zich met hun logistieke noden te wenden tot een te grote verscheidenheid van materiediensten, die de neiging hebben elk hun eigen methodes, voorschriften en gebruiken te ontwikkelen. Ook de ontwikkeling, aanschaffing en invoering van nieuw materieel vereisen hechtere coördinatie dan voorheen.

Deze verschijnselen, waaraan nog de noodzaak tot het uitbannen van multipliceringen op het gebied van stafactiviteiten, administratieve werkzaamheden, werkplaats- en magazijnaccommodatie kan worden toegevoegd, hebben in de VS en recent ook in Frankrijk reeds geleid tot gehele resp. gedeeltelijke afschaffing van de materieel-dienstenstructuur, waarbij echter de onontbeerlijke specialisten op alle niveaus zijn terug te vinden; integratie moet ertoe leiden dat ze in een hechter samenwerkingsverband worden opgenomen en dat het rendement van de aanwezige kennis, van middelen en faciliteiten wordt opgevoerd.

Met alle respect voor de moeizaam tot stand gebrachte dienstvak- en korpsbindingen en tradities lijkt de tijd aangebroken om in het belang van een doeltreffender logistiek ook bij de KL te komen tot één algemene, op alle niveaus uniform toegepaste geïntegreerde logistieke structuur, waarbij staf- en uitvoerende organen op logische wijze hun aansluiting op elkaar vinden. Een nadere uitwerking van een zodanige structuur moge hier achterwege blijven; op basis van de slechts globaal aangeduide conceptie zal het niet moeilijk zijn de meest geschikte organisatievormen te construeren. Wellicht kan de huidige Amerikaanse organisatie weer tot voorbeeld dienen.

4. Automatisering en mechanisering

Zoals bekend vergt de logistiek op vele plaatsen het bijhouden van administraties die — afgezien van beheersooqmerken — vooral van belang zijn voor het verschaffen van bestuurlijke informatie, o.a. ten behoeve van de voorraadbeheersing

en de onderhoudsbeheersing. De bestaande, deels omvangrijke, administraties, die nochtans niet in staat zijn alle nodige informatie snel en voldoende volledig te verstrekken, vormen mede een oorzaak van de omvang van het logistieke apparaat. Administratieve automatisering biedt mogelijkheden de omvang te beperken en gelijktijdig de informatieverzorging te vervolmaken. De besturingsmogelijkheden en het reactievermogen van de logistiek kunnen zodoende worden verbeterd, zoals uit enkele voorbeelden moge blijken.

Reeds jaren staat de „automatische bevoorrading” als een ideaalbeeld voor ogen. Automatische bevoorrading zonder voldoende gedetailleerde kennis omtrent de behoeften van de afnemer leidt echter tot verkwisting, omdat de kans groot is dat van het één te veel, van het ander te weinig zou worden geleverd, waarbij bovendien een onnodig gebruik van transportcapaciteit kan optreden. Wanneer echter de behoefte van de afnemer langs snelle en automatische weg ter kennis van de leverende instantie komt in de vorm van het daadwerkelijk verbruik, i.p.v. in de vorm van een door de afnemer al dan niet juist berekende of geschatte aanvraag tot aanvulling van de voorraad, wordt een automatische bevoorrading mogelijk. Hierbij is het zelfs mogelijk rekening te houden met zich aftekenende tendensen, waarvan de afnemer zelf zich niet bewust is.

Andere mogelijkheden zijn er op het gebied van het onderhoud. Met behulp van geautomatiseerde registratie van onderhoudshandelingen kan een juistere vaststelling van nodige onderhoudscapaciteit plaatsvinden en kan sneller worden gereageerd op de tendensen die zich in het onderhoudsgebeuren aftekenen. Zo kunnen bv. eerder en beter gefundeerde maatregelen worden genomen t.a.v. materieelsoorten die een disproportioneel groot deel van de onderhoudscapaciteit vergen.

Verdere invoering van de administratieve automatisering t.b.v. de logistiek is dus noodzakelijk, zowel voor vredes- als voor oorlogstijd, en zal mede bepalend zijn voor de verhoging van de efficiency van de logistiek.

Behalve automatisering van de administraties is ook een grotere mechanisering van de logistieke middelen noodzakelijk. De bevoorrading van zowel massagoederen (BOS, munitie) als van detailgoederen (reservedelen enz.) vereist nog veel mankracht; vermindering daarvan is nodig en moet mogelijk worden geacht. Evenals bij de

administratieve automatisering wordt op dit gebied voortgang gemaakt, doch een verdere uitbreiding van gemechaniseerde middelen voor intern en extern transport en voor overslag, ook te velde, lijkt geboden.

De bedoelde ontwikkelingen houden overigens wel risico's in, omdat een grotere afhankelijkheid van kwetsbare technische middelen ontstaat. Ook eisen deze middelen op hun beurt weer logistieke inspanningen. Bij oplossingen die onvoldoende bedrijfszekerheid bieden en waarvoor in het geval van enigszins langdurige storingen geen reserves of alternatieve mogelijkheden bestaan, is het middel erger dan de kwaal.

5. Standaardisatie

De mate van standaardisatie (typebeperking) is in hoge mate mede bepalend voor de omvang van het logistieke apparaat van een krijgsmacht. Uiteraard heeft standaardisatie haar grenzen; men kan bv. niet alle tactische en logistieke transporttaken efficiënt vervullen met slechts één type voertuig; anderzijds is het echter onaanvaardbaar voor elke denkbare taak over een daarvoor specifiek geschikt middel te beschikken. De verscheidenheid van typen dient een optimale beperking te worden opgelegd.

De invloed van de standaardisatie op de omvang van het logistieke apparaat manifesteert zich op een groot aantal deelgebieden van de logistiek.

a. Voor elk te voeren type materieel, ongeacht of daarvan grote of kleine aantallen worden aangeschaft, is een bepaalde inspanning nodig op het gebied van technisch en commercieel onderzoek, de aanschaffing en afname, de vervaardiging van documentatie, waaronder bedienings-, en onderhoudsvoorschriften e.d. Een grotere dan strikt noodzakelijke verscheidenheid van typen doet het met bedoelde taken belaste apparaat onherroepelijk een te grote omvang aannemen.

b. Elk in te voeren type vereist het voeren en op peil houden van een bepaald assortiment specifieke reservedelen, waaraan stocknummers moeten worden toegekend en waarvoor voorraadadministraties en opslagruimte op verschillende niveaus moet worden gecreëerd. Naarmate het in gebruik te nemen aantal van een bepaald type materieel kleiner is, zal een relatief grotere voorraad reservedelen nodig zijn, omdat de initiële voorziening van de werkplaatsen (de zg. pijplijnvulling) dit vergt en bovendien omdat bij kleine aantallen de gelijkmatigheid van het

reservedelengebruik geringer is, waardoor relatief grotere veiligheidsvoorraden nodig zijn voor het kunnen bereiken van de gewenste servicegraad.

c. Elk type materieel heeft zijn eigen technische onhebbelijkheden en onderhoudstechnische problemen. Een grote verscheidenheid van typen vergt een dienovereenkomstig grotere technische inspanning om de inzetbaarheid te kunnen waarborgen. Dit uit zich o.a. in de voor elk afzonderlijk type nodige cursussen voor onderhoudstechnisch personeel, in extra instructiemiddelen en extra speciaal gereedschap.

d. Bij een grote verscheidenheid van typen, d.w.z. kleine aantallen per type, zijn relatief grotere reserves in de vorm van verwisselvoorraden en revisievoorraden nodig dan bij een geringe verscheidenheid.

Standaardisatie is dus uit logistiek oogpunt van vitaal belang; dit geldt voor kleine krijgsmachten in nog sterkere mate dan voor grote. De tragiek van kleine krijgsmachten is echter dat standaardisatie daar moeilijker te bereiken lijkt dan bij grote. Als resultaat van de toch al vrij geringe benodigde aantallen moeten zij zich veelal wenden tot verschillende (veelal buitenlandse) markten en ontstaat er een heterogeen materieelbestand van verschillende technische concepties, waarbij zelfs de bouten en moeren kunnen verschillen. Bovendien noodzaakt de beperkte ruimte voor investeringen veelal tot fasering van nieuwe of vervangende investeringen; de hieruit voortvloeiende partiële invoering van nieuw materieel werkt het ontstaan van een niet-optimale typeverscheidenheid in de hand.

Een efficiënte logistiek vergt een zeer grote inspanning op het gebied van de standaardisatie en het zou uitermate nuttig zijn een programma tot verbetering van de standaardisatie te ontwerpen. Belangrijke resultaten zijn overigens eerst op langere termijn bereikbaar.

6. Verlichting van de taken van de logistiek

Van alle logistieke activiteiten is het onderhoud wellicht de meest kostbare. De oorzaak van dit verschijnsel ligt in het uiterst arbeidsintensieve karakter van het onderhoud; de uit te voeren handelingen kunnen, in tegenstelling tot de industriële voortbrenging, slechts in zeer geringe mate profiteren van de voordelen van serie- of massaproductie. Onderhoud zal in hoofdzaak blij-

ven bestaan uit de individuele behandeling van enkelvoudige uitrustingsstukken volgens de cyclus: diagnosestelling—werkvoorbereiding—demontage—reparatie of vervanging van defecte delen—montage—eindcontrole. Belangrijke mogelijkheden tot rationalisatie van dit proces zijn, behalve bij elektronische apparatuur, niet te verwachten. Weliswaar bestaan er t.b.v. de reparatie van voertuigen reeds computers die de diagnosestelling voor een deel overnemen en als resultaat daarvan automatisch werkorders en reserve-delenlijsten opstellen, maar een economische toepassing zal — naar het zich laat aanzien — beperkt blijven tot materieel dat in zeer grote aantallen in gebruik is. Een uitweg belooft het streven naar een verminderde onderhoudsintensiteit van nieuw in te voeren materieel, gepaard gaande met een verhoging van de bereikbare inzetbaarheid. Dit laatste is vooral van belang voor de meest kostbare van de militaire uitrustingsstukken. Telkenmale wanneer dit materieel niet inzetbaar is, vervult het daarin geïnvesteerde vermogen in feite geen enkele nuttige functie. Derhalve zijn zowel een grotere technische betrouwbaarheid („reliability”), resulterend in een geringere storingsfrequentie, als een vermindering en vergemakkelijking van het nochtans noodzakelijk blijvende onderhoud („maintainability”) noodzakelijk. Het gecombineerde effect van een geringer reparatieaanbod en een geringer aantal nodige man-uren biedt perspectieven voor een verlichting van de taken van de logistiek.

Er wordt met name in de VS veel inspanning besteed aan onderzoeken en ontwikkelingen op dit gebied. Gevreesd moet worden dat de door grote verscheidenheid kleinere aantallen materieel die in Europese landen worden geproduceerd dergelijke inspanningen belemmeren. Een internationale bundeling van capaciteiten en een vergroting van produktieseries moet dan ook voor Europa dringend noodzakelijk worden geacht.

Resultaten van het hierboven summier behandelde streven zijn eerst op relatief lange termijn

te verwachten, nl. op zijn vroegst bij de vervanging van het huidige materieel. Op kortere termijn zou kunnen worden nagegaan of er bij het thans in gebruik zijnde materieel geen uitrustingsstukken, componenten enz. zijn waaraan een onderhoudsinspanning wordt besteed die in een ongunstige verhouding staat tot de waarde van die goederen. Het zou kunnen blijken dat het (herhaaldelijk) repareren van een artikel met het oogmerk aan de noodzaak tot vervanging te ontkomen, in feite tot verspillingen leidt. De kosten van onderhoudsman-uren stijgen tot enorme hoogte; waar het in massa produceerbare componenten en onderdelen betreft, gaat de kostenstijging daarvan minder snel dan de kostenstijging van onderhoudsman-uren, zodat het optimale tijdstip van „wegwerpen” steeds verder wordt vervroegd. Een groter verbruik van dit soort artikelen is slechts in schijnbare tegenstelling met de logistieke en economische belangen; het gewinnen aan dit beeld zal mogelijk nog enige tijd vergen.

Het elimineren van te onderhoudsintensieve uitrustingsstukken die aan het eerder behandelde standaardisatiestreven te veel afbreuk doen, verdient aanbeveling en kan mede leiden tot het doorbreken van de vicieuze cirkel waarbij de (logistieke) exploitatiekosten stijgen en de (vervangings)investeringen steeds verder in het gedrang komen.

7. Slot

Het doel van de logistiek, nl. het continu op afdoende en slagvaardige wijze verschaffen van goederen en diensten aan de strijdkrachten heeft bij deze verhandeling vooropgestaan. De strijd tegen de „logistieke sneeuwbal” kan slechts op verantwoorde wijze worden gevoerd als aan de doelstelling van de logistiek geen afbreuk wordt gedaan.

Op de aangegeven gebieden — en ongetwijfeld op nog een aantal andere — moeten belangrijke mogelijkheden aanwezig worden geacht om een verantwoorde rationalisatie te bereiken.

Leiderschap: levende spanning (2, slot)

drs. G. W. Segers

Majoor van de Koninklijke Luchtmacht

De onvolmaakte werkelijkheid

Wat is nu de betekenis van de voorgaande beschouwing (*Mil. Spect.* 139(1970)(3)128) voor het praktisch handelen van de leider? Het zou een ernstige fout zijn te pogen algemene gedragsregels te formuleren voor alle leiders van alle tijden, geldig in iedere situatie. Wij hebben te maken met Nederlanders van 1970 en wij moeten met hen een militaire organisatie laten functioneren, die sterke bureaucratische tendensen vertoont. Daarom staan onze leiders voor problemen, die Hannibal niet kende.

In het voorgaande betoog zijn drie voor ons belangrijke tendensen behandeld, die vanuit de maatschappij hun invloed op de krijgsmacht doen gelden:

1. een voortgaand proces van mondigwording van de ondergeschikte;
2. een verschuiving van aanvaarding van de gezagsdrager vanwege functie of rang, naar aanvaarding om de wijze waarop hij zich in die functie waarmaakt;
3. een proces van individualisering als protest tegen de invloed van steeds complexere organisaties.

Daarom betekent leiderschap voor ons in hoge mate: het bestrijden van de negatieve effecten van de bureaucratische organisatie. Om dit te verwezenlijken zal de functionaris de moed moeten hebben de geweldige steun en bescherming die de organisatie hem geeft te relativiseren en de risico's van de leider te riskeren. „Meerdere” zijn is een baan met houvast, leiderschap eist voortdurend bezig zijn. „Not a lazy man's job!”

Persoonlijk gezag

Leiderschap is een relatie tot de groep die berust op persoonlijk gezag, d.w.z. gezag met een gezicht. Dit betekent dat de leider zich niet verschuilt achter zijn functie of de organisatie, maar persoonlijk achter zijn beslissingen staat en de verantwoordelijkheid op zich neemt. Om dit persoonlijk optreden in een relatie waar te maken is het o.a. nodig dat hij zijn mensen kent en dat

de mensen hém kennen. Hiermee bedoel ik niet het soort mensenkennis, waardoor men iemands karakter in één opslag kan vaststellen. Mensen kennen bestaat uit een reeks dagelijkse eenvoudige gedragingen, bv.: ken zijn naam, zijn gezin, omstandigheden, verjaardag, en reageer op de hoogte- en dieptepunten van zijn leven. Daarbij moet de leider dan ook zelf achter het masker van zijn functie te voorschijn komen, zodat het niet mogelijk is dat zijn mensen pas na een bepaalde gebeurtenis verwonderd zeggen: „Hij lijkt net op een mens”. Ook wil ik hier wijzen op de groeiende betekenis van vakmanschap voor het aanvaarden van een gezagsdrager als leider. Naar mijn overtuiging zal ook de leider, wil hij zich in een functie kunnen waarmaken, een hoog gekwalificeerde kennis moeten bezitten van het terrein waarop hij werkt. Zo niet, dan wordt hij óf een stokpaardjesberijder óf een koorddanser op de adviezen van zijn medewerkers.

Duidelijkheid

Wil het samenspel tussen leider en groep zich kunnen ontplooiën, dan moet er ook een duidelijke situatie bestaan. Daarom moet de leider zorgen dat de groep een duidelijk zichtbaar en bereikbaar doel voor ogen heeft. Hij moet dan goed bedenken dat maar weinig mensen ver kunnen zien. Nationale of organisatiedoelen zijn meestal te ver van de belevingswereld en daardoor te „mistig” om voldoende zekerheid te geven voor het dagelijkse groepsleven. Daarom is het de taak van de leider deze doelen te „vertalen” in meer concrete groepsdoelen. Duidelijkheid dient ook te bestaan op de punten van risico's, beloften, waarden en normen. Dit vraagt van de leider dus een consistent gedrag. Hierbij moet hij vooral niet vervallen in een bureaucratische duidelijkheid, die duidelijk stelt dat niets duidelijk is.

Belangrijkheid

De inzet van de mens voor de gemeenschap is nauw verbonden met het proces van de behoeftebevrediging. In onze wereld betekent dit dat de inzet in hoge mate afhangt van de vraag in hoeverre de mens „iets” is, of hij en zijn werk belangrijk zijn. Elke organisatie houdt daarom haar

mensen het beeld voor van de machine met de kleine radertjes. Het uitvallen van het kleinste radertje zou de machine doen stoppen. Dit is de grootste leugen van de 20e eeuw, want onze organisaties hebben zoveel veiligheidsmechanismen ingebouwd, dat niemand meer voor de organisatie belangrijk is. Wel kan elk mens belangrijk en zelfs onvervangbaar zijn voor zijn naaste omgeving, voor de groep waarin hij werkt, voor zijn leider. Een leider zal dan ook niet wachten tot een ambtsjubileum, maar zorgen dat zijn medewerkers stéeds overtuigd zijn van de belangrĳheid van hun werk en hun persoon voor de totale groepsprestatie. Deze overtuiging brengt hen niet bij door redevoringen, maar door hen te behandelen als gewaardeerde krachten.

Waardering

In onze maatschappij is een onmiskenbare neiging tot verheerlijking van de absolute prestatie: de aanbidding van de kampioen. Reeds op de basisschool wordt de „beste” leerling aan de klas ten voorbeeld gesteld. Met dat „beste” bedoelen wij de leerling met de hoogste cijfers, maar het is de grote vraag of dat inderdaad de beste is in de praktijk óf de leerling die het hardst heeft gewerkt. Het gevaar van dit streven naar objectieve beoordeling van de prestatie en beloning van de „beste” is dat vele zeer harde werkers, de grote groep van gewone, plichtsbewuste mensen nooit voor een beloning in aanmerking komen, hoewel juist déze mensen de kracht van de groep uitmaken. De leider mag dan ook niet bang zijn het moeilijk te hanteren begrip „inzet” in zijn beoordeling en beloning te betrekken.

Participierend leiderschap

Dit laatste punt slaat op het momenteel actuele dilemma van autoritair of participierend optreden. Met opzet maak ik geen gebruik van het begrip democratisch, omdat dit woord in onze maatschappij te nauw is verbonden met de gedachte: meeste stemmen gelden! Participierend wil zeggen dat de leden van de groep hebben deelgenomen aan het beslissingsproces. Voor de oplossing van een probleem wordt zodoende alle in de groep

aanwezige kennis en ervaring gemobiliseerd. Wezenlijk voor participierend leiderschap is, dat de leider beslist, maar bij zijn beslissing de stem van zijn medewerkers laat doorklinken.

Zowel autoritair als participierend optreden heeft zijn positieve en zijn negatieve kanten. Van autoritair optreden kan worden gezegd dat het snel is en duidelijk, maar daartegenover staat een grotere kans op fouten door een eenzijdige benadering. Bovendien wordt het initiatief niet gestimuleerd en worden opvolgers niet klaar gemaakt voor hun taak. Het participierend optreden is stimulerend voor de groep. Het activeert het kritisch meedenken en zal daardoor minder fouten maken en opvolgers tijdig inwerken, maar het beslissingsproces kost tijd en de veelheid van meningen geeft kans op onduidelijkheid. Het is dus onjuist participierend leiderschap voor te stellen als beter dan autoritair of andersom. Hoe men moet optreden hangt af van de situatie en van de groep.

In het algemeen kan men stellen dat in nood-situaties, bv. crises, paniek, alarm of het gevecht, autoritair optreden het enig juiste is. De groep verwacht dan ook niet anders. Daarentegen kunnen langlopende processen met een lange nawerking beter participierend worden benaderd. In eenvoudige situaties zal de leider meer autoritair zijn en bij ingewikkelde problemen meer participierend. Ditzelfde verschil zien wij bij de uitvoering en de voorbereiding van een werk. Zodra de problemen groter worden en de scholing van de betrokken groepsleden hoger wordt, tendert het geschikte type leiderschap voor die groep naar meer participierend.

Men kan dit vergelĳken met de gereedschapskist van een vakman. Een „doe-het-zelver” heeft twee linker handen en één schroevendraaier; de vakman heeft een grote verscheidenheid aan gereedschap en het eerste teken van vakmanschap is, als hij voor een bepaalde bout direct de juiste sleutel pakt: ringsleutel 14, want de bout zat vastgeroest. Zo kenmerkt de leider zich in zijn optreden door niet star aan één gedragspatroon vast te houden, maar zijn optreden aan te passen aan de groep en aan de eisen van de situatie.

NAVO-samenwerking op defensiematerieelgebied (2)

drs. H. H. J. Labohm

Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de NAVO, Brussel

De onderstaande bijdrage is een vervolg op een artikel, handelend over hetzelfde onderwerp, gepubliceerd in *De Militaire Spectator* 138 (1969)(9)428. De samenwerkingsproblematiek zal hierin worden geplaatst tegen de achtergrond van de „technological” dan wel „managerial gap” tussen Europa en de VS.

Asymmetrische bipolariteit

Indien wij een deel van de in het voorgaande artikel behandelde samenwerking belemmerende factoren op de werkelijkheid projecteren, dan valt het op, dat het bondgenootschap, evenals dat op andere gebieden het geval is, ook op het gebied van de defensiematerieelproductie als het ware in twee ongelijke polen uiteenvalt, met aan de ene kant de rijke en machtige Verenigde Staten en aan de andere kant de veel minder rijke, veel minder machtige en beslist minder verenigde staten van Europa.¹ In het volgende zal deze tweedeling voor de in dit verband relevante factoren worden geïllustreerd.

In de militair-strategische opvattingen en ambities van de VS weerspiegelt zich de superioriteit van dat land t.o.v. de Europese landen. Een superioriteit die op defensiematerieelgebied tot uiting komt in een rijke sortering strategisch materieel, waar aan Europese kant nauwelijks iets vergelijkbaars tegenover staat. Samenwerking tussen de VS enerzijds en Europa anderzijds is op het gebied van *strategische* wapens dan ook moeilijk te verwezenlijken. Samenwerking op het gebied van de meer *tactische* wapens is in het verleden daarentegen wél mogelijk gebleken. Hierbij dient echter wel te worden aangetekend, dat de term „NAVO-samenwerking” in dit verband veelal — althans gedeeltelijk — een eufemistische aanduiding was voor de verkoop van Amerikaans materieel aan Europa. Toch kan niet worden ontkend, dat deze „samenwerking” ook voor de Europese landen niet onvoordelig was. Daar waar lacunes bestonden in het produktie-

¹ Canada zweeft ergens tussen beide. De minder geïndustrialiseerde NAVO-landen zijn eveneens moeilijk in bovengenoemd schema te vangen. In het beperkte kader van dit werkstuk zal ik mij echter tot de grote lijnen beperken.

vermogen van de Europese industrie, sprong de Amerikaanse industrie bij.

Over het algemeen is samenwerking op het gebied van tactische wapens met andere NAVO-landen voor de VS om economische redenen echter nauwelijks interessant. De omvang van de Amerikaanse materieelbehoefte is dermate groot, dat aansluiting van de Europese landen, hetzij individueel, hetzij gezamenlijk, relatief gezien slechts een geringe verhoging van de produktie zal opleveren. Potentiële besparingen uit dien hoofde leggen dan ook weinig gewicht in de schaal en wegen in ieder geval niet op tegen kostenverhogingen die zouden ontstaan, indien de VS bij het ontwerpen van hun materieel, behalve hun eigen specifieke militaire behoeften, ook nog met die van hun Europese bondgenoten rekening zouden moeten houden.² Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken dat de pogingen om in NAVO tot een tijdige gedachtenwisseling over militaire materieelbehoefte op lange termijn te komen, ten einde reeds in een vroeg stadium samenwerkingsmogelijkheden te ontdekken, altijd op Amerikaans verzet zijn gestuit. Dit duidt erop dat de VS niet bereid zijn ook maar het geringste deel van hun onafhankelijkheid op dit gebied prijs te geven.

Ten aanzien van de doelstelling de besteding van de defensiegelden mede dienstbaar te maken aan de opbouw en uitbreiding van een industriële capaciteit op geavanceerd technologisch gebied, kunnen de VS bogen op een rijk en succesvol verleden, hetgeen niet kan worden gezegd van de Europese landen, noch individueel, noch gezamenlijk. Ter illustratie kan bv. worden gewezen op het Amerikaanse nucleaire programma, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog in eerste in-

² E.e.a. neemt niet weg dat, wanneer de Amerikaanse materieelbehoefte eenmaal zijn bevredigd en de produktiecapaciteit nog aanwezig is, het Amerikaanse bedrijfsleven maar al te graag bereid is alsnog aan andere landen te leveren, veelal tegen relatief lage prijzen, aangezien de vaste activa meestal reeds zijn afgeschreven. Wanneer in het onderhavige artikel van „samenwerking” wordt gesproken, wordt de hierboven geschetste gang van zaken hiervan echter uitdrukkelijk uitgesloten.

stantie voor defensiedoeleinden werd opgezet. Na de oorlog, in 1948, werd de leiding van het programma overgedragen aan de Atomic Energy Commission en het programma werd uitgebreid met het onderzoek naar en de ontwikkeling van de vreedzame toepassing van nucleaire energie. De mede in het kader van deze activiteiten opgedane ervaringen m.b.t. de ontwikkeling van nucleaire voortstuwing voor onderzeeërs, in het zg. Nautilus-project, gaven bv. Westinghouse en General Electric een leidende positie op het gebied van kernenergiecentrales. In de luchtvaartsector kan bv. worden gewezen op de gelijktijdige ontwikkeling van een civiele en militaire versie van de Boeing 707. Momenteel doet Lockheed hetzelfde met de door het US Air Command bestelde Galaxy of C5A, waarvan reeds een civiele versie voor een vliegtuig met een capaciteit van 900 passagiers op papier gereed is. In de telecommunicatiesector gaven de gecombineerde ruimtevaart- en defensiebehoeften de stoot tot de bouw van het net van telecommunicatiesatellieten, dat momenteel de wereld omspant, een net dat zowel hoge eisen aan de rakettechniek, de telecommunicatietechniek, als aan de techniek van de microminiaturisatie stelt. De militaire behoeften t.a.v. de beheersing en controle van complexe wapensystemen en programma's gaven de Amerikaanse computerindustrie een belangrijke stimulans. De omvang en complexiteit van de militaire programma's, waaraan soms honderden bedrijven deelnemen, maakten bovendien ontwikkeling en vervolmaking van technieken van leidinggeven (management) noodzakelijk. Het instrumentarium dat de leiding hierbij ten dienste stond (tools of management) werd onder invloed van de gegroeide behoeften, behalve met apparatuur voor elektronische informatieverwerking, uitgebreid met methoden als operationele research, systeemanalyse en statistische kwaliteitscontrole.

Samenvattend kan worden gesteld dat, mede op grond van de door militaire programma's opgedane ervaring en verworven technische kennis, vele Amerikaanse bedrijven, vooral die in de luchtvaart- en elektronische sector, hun positie zowel op de civiele als militaire markt belangrijk hebben kunnen versterken en dat de wijze van besteding van het Amerikaanse defensiebudget dan ook ongetwijfeld één van de factoren is geweest, die tot het ontstaan c.q. de verbreding van de zg. technologische kloof tussen de VS en Europa hebben geleid.

Schaal en kwaliteit van de Amerikaanse pres-

taties steken sterk af tegen die van de Europese landen. Weliswaar zijn ook in Europa de defensiebehoeften een belangrijke stimulans geweest voor de ontwikkeling van de geavanceerde technologie, maar aangezien voor de bevrediging van deze behoeften over het algemeen slechts het nationale kader, met alle beperkingen van dien, in aanmerking kwam, bleven de resultaten sterk achter bij die van de VS.

Het wansucces van de nationale aanpak kwam het schrijnendst in het VK tot uitdrukking, waar in het begin van de jaren '60 het conflict tussen te grote ambities enerzijds en beperkte financiële middelen anderzijds een hoogtepunt bereikte in de ontbinding van een aantal belangrijke en kostbare projecten, zoals Blue-Streak- en Blue-Waterraketten, verschillende ontwerpen voor jacht- en transportvliegtuigen en een aantal vliegtuigmotoren. In 1965 werden daarenboven nog het TSR2-project (een veelzijdig gevechtsvliegtuig), het HS681-project (een transportvliegtuig met kort opstijgvermogen) en het P1154-project (een supersone jager met verticaal opstijgvermogen) ontbonden. De civiele toepassing van de in het kader van defensieprojecten verworven kennis werd voorts nog bemoeilijkt, doordat een belangrijk deel van het werk in overheidsbedrijven plaatsvond. Dit in tegenstelling tot de VS, waar het grootste deel van de projecten door het particuliere bedrijfsleven werd uitgevoerd, hetgeen een snelle commercialisatie van defensietechnologie mogelijk maakte.

Gedurende de laatste jaren heeft het VK in toenemende mate naar samenwerking met andere landen gestreefd, waarvan als voorbeelden kunnen worden genoemd de SA330-, SA340- en WG13-helikopters, de Jaguar en de Martel luchtgrondraket, alle in samenwerking met Frankrijk en de onlangs totstandgekomen samenwerking in het MRCA-75 vliegtuigproject met Duitsland en Italië.

Evenals in het VK en de VS is ook in Frankrijk de defensie een van de belangrijkste drijfveren van de vooruitgang op geavanceerd technologisch gebied geweest. Na beëindiging van de oorlog in Algerije begon de opbouw van Frankrijks strategische nucleaire macht. In dit kader werd de van de succesvolle Mirage III onderscheppingsjager afgeleide Mach2 supersone Mirage IVA bommenwerper ontwikkeld, die in het begin van de jaren '60 operationeel werd. Voorts ontwikkelde Frankrijk een middellange-afstandsraket met vaste brandstof, en wordt zijn eerste nucleair voortgestuwde onderzeeboot, ingericht voor het afvuren van raketten onder water, mo-

menteel aan een beproevingsprogramma onderworpen. Na een inspanning van tien jaar zijn de Fransen bovendien in Pierrelatte erin geslaagd een fabriek voor de verrijking van uranium te bouwen, die in 1967 een begin maakte met de productie van verrijkt U²³⁵ voor het Franse A-wapen. Ondanks de afwezigheid van enige Amerikaanse steun, is het Frankrijk, in tegenstelling tot het VK, dus toch gelukt op eigen kracht een tamelijk breed gamma van strategische wapenen te produceren. Het heeft dit echter slechts kunnen verwezenlijken door het nucleaire programma een onevenredig grote prioriteit toe te kennen. Het moet daarom voor de Fransen wel een bijzonder grote teleurstelling zijn geweest toen onlangs duidelijk werd dat Frankrijk, op nucleair gebied, op het verkeerde paard had gewed. De productie van de Pierrelatte-fabriek was oorspronkelijk tevens bedoeld als brandstof voor de opwekking van electriciteit in een door Frankrijk ontwikkeld type kernreactor. Onlangs werd echter bekend dat „Electricité de France” aan een goedkoper Amerikaans reactortype, waarvoor de VS momenteel nog het brandstofmonopolie bezit, de voorkeur geeft. Dit betekent dat een groot deel van de potentiële afzetmarkt van de Pierrelattefabriek wegvalt, met alle consequenties van dien.

Wegens de prioriteit die het nucleaire programma in Frankrijk genoot, moest het niet-nucleaire programma noodgedwongen selectiever zijn dan bv. het Britse. Toch heeft dit over het algemeen betere resultaten opgeleverd. De Franse luchtvaartindustrie, die qua omvang en assortiment vergelijkbaar is met de Britse, heeft enkele opmerkelijke successen geboekt, waaronder de helikopters van Sud-Aviation en Dassaults Mirage III. De laatste jaren is Frankrijk zich ervan bewust geweest, dat zijn eigen civiele en militaire behoeften te klein waren om de enorme ontwikkelingskosten van alle soorten geavanceerd materieel te rechtvaardigen. Daarom heeft het in toenemende mate getracht materieel in samenwerking, het liefst met een of twee partners van gelijke grootte, te ontwikkelen. In de civiele sector kunnen de Concorde en Airbus als voorbeelden hiervan worden genoemd; in de militaire sector, de Jaguar, de SA330-, SA340- en de WG/13-helikopters, alle in samenwerking met het VK; het Transall militair transportvliegtuig, in samenwerking met Duitsland; voorts het Atlantic marinepatrouillevliegtuig in NAVO-kader in samenwerking met Duitsland, Nederland, België, VS (uitsluitend voor elektronische apparatuur) en onlangs Italië; de Martel lucht-grondraket in samen-

werking met het V.K.; verder de HAWK grondluchtraket in Amerikaanse licentie, in samenwerking met België, Frankrijk, Italië, Nederland en de VS in NAVO-kader, en tenslotte wapensystemen als de Roland luchtafweerraket en de HOT en MILAN antitankraketten in samenwerking met Duitsland. Met uitzondering van de Hawk en de Atlantic was echter van een werkelijke NAVO- of Europese samenwerking geen sprake.

Met toestemming van zijn bondgenoten begon West-Duitsland in 1954 met de opbouw van zijn naoorlogse defensieorganisatie. Dit ging echter niet gepaard met een grootscheepse wederopbouw van de Duitse defensieindustrie. Deels vrijwillig, deels onder invloed van de VS en VK, die daarmee, behalve de normale commerciële motieven, een deel van de ongunstige betalingsbalanseffecten van de legering van hun troepen in Duitsland wilden neutraliseren, werd Duitsland in de periode na 1955 de grootste wapenimporteur ter wereld. Eind 1954 werd Duitsland lid van de WEU en vervolgens van de NAVO. Bij die gelegenheid kreeg het toestemming tot het produceren van een beperkt assortiment wapens. Ondanks het feit dat de Duitse defensie-uitgaven van dezelfde orde van grootte zijn als die van het VK en Frankrijk, is zijn defensie-industrie dus relatief klein van omvang. Evenals dat met de Duitse strijdkrachten het geval is, is de Duitse defensie-industrie bovendien, meer dan die van enig ander NAVO-land, nauw verweven met die van de bondgenoten. Haar activiteiten hebben zich dan ook voornamelijk in het kader van gemeenschappelijke projecten afgespeeld, waaronder kunnen worden genoemd de MILAN en HOT antitankraketten in samenwerking met Frankrijk; de Hawk lucht-grond-raket in NAVO-kader met België, Frankrijk, Italië, Nederland en de V.S., alsmede de Starfighter F104G met België, Italië en Nederland; voorts het G-91 jachtvliegtuig in het kader van een licentieovereenkomst met Italië; het marinepatrouillevliegtuig Atlantic met Frankrijk, Nederland, België en de VS, en onlangs Italië; verder het militair transportvliegtuig Transall samen met Frankrijk, alsmede zeer recent de Multi Role Combat Aircraft (MRCA) in samenwerking met het VK en Italië. De laatste jaren heeft de Duitse defensie-industrie echter ook enkele zuiver nationale projecten uitgevoerd, waaronder de welbekende Leopard-tank en de Duitse Schützenpanzer, een infanteriegevechtsvoertuig, kunnen worden genoemd. De kleine Europese landen (een categorie waartoe in dit verband ook Italië moet worden ge-

rekend) hebben in het verleden over het algemeen altijd actief en spontaan naar samenwerkingsmogelijkheden gezocht. Behalve directe import van buitenlands materieel kwam voor hen, op uitzonderingen na, voor een doelmatige besteding van defensiegelden op materieelgebied, slechts het kader van gemeenschappelijke projecten in aanmerking.

Ondanks de in het bovenstaande overzicht ge-signaleerde blijken van samenwerking, vertoont het Europese beeld in zijn totaliteit toch een kaleidoscopische verdeeldheid. Als illustratie hiervan diene het volgende, geenszins uitputtende, overzicht.

In Europa zijn momenteel drie verschillende middelzware tanks in productie, nl. de Franse AMX30, de Britse Chieftain en de Duitse Leopard; voorts zijn vier verschillende gepantserde infanterievoertuigen in verschillende stadia van ontwerp of ontwikkeling, de Duitse Schützenpanzer, de Franse BL12, de Britse Armoured Fighting Personnel Carrier (AFPC) en het Nederlandse Personeels Infanterie Gevechtsvoertuig (PIGV); verder zijn drie verschillende lichtgewicht antitankraketten in gebruik: de Franse ENTAC, de Duitse Cobra en de Britse Vigilant (waarvan de eerste twee door Frankrijk en Duitsland gezamenlijk door de MILAN zullen worden vervangen) en bovendien zullen ten minste twee verschillende zware antitankraketten in de strijdkrachten worden ingevoerd, nl. de Frans-Duitse HOT en de Britse Swingfire. Voorts zijn er in Europa momenteel 10 verschillende lucht-afweersystemen in ontwikkeling en/of productie: de Britse Rapier, de Frans-Duitse Roland, de (voor Zuid-Afrika bestemde) Franse Crotale, de Italiaanse Indigo, de Britse Tigercat en het Nederlandse kanonsysteem L 4/5, de Britse Blowpipe, een 35 mm kanonsysteem dat gezamenlijk door Duitsland en Nederland wordt beproefd, een Duits 30 mm kanonsysteem en tenslotte een Duits 20 mm kanonsysteem; hoewel in het kader van de mogelijkheden van deze systemen (luchtverdediging van landstrijdkrachten) met een keuze van drie zou kunnen worden volstaan. Tenslotte kunnen op landmachtgebied nog de drie verschillende ontwikkelingen van telecommunicatiesystemen voor het gevechtsveld worden genoemd, een Franse en een Duitse, en het VK is samen met Canada, de VS en Australië aan een derde bezig. Op marinegebied kunnen twee verschillende patrouillevliegtuigen worden genoemd, de NAVO Atlantic en de Britse Nimrod; twee lichte anti-onderzeeboottorpedo's, de Franse L5

en de Britse NASR 7511; twee korte-afstands-precisienavigatiesystemen, de Franse RAGEB en de Britse High Fix; vijf verschillende conventionele aanvalsonderzeeboten van middelbaar tonnage, de Franse Daphne, de Britse gemoderniseerde Oberon, de Nederlandse Zwaardvis, een Italiaans ontwerp, waarvan de kiel reeds is gelegd en een Duits ontwerp; twee middelbare-afstandsschip/lucht geleide wapens, de Britse Sea Slug en de Franse Mazurca; voorts twee verschillende nucleair voortgestuwde onderzeeboten, een (m.b.v. de VS gebouwde) Britse en een Franse (de betrokken landen wensten wel samenwerking, maar de VS stonden het VK niet toe technische kennis aan Frankrijk over te dragen; niettemin een voorbeeld van versnippering van schaarse Europese hulpbronnen), terwijl Duitsland, onafhankelijk van vornoemde landen, bezig is aan de beproefing van een maritieme reactor in de „Otto Hahn”, en ook Italië, eveneens op eigen houtje, doende is aan de ontwikkeling van een marine bevoorradingschip met nucleaire voortstuwing.

Op luchtmachtgebied kwam de Europese verdeeldheid in het recente verleden o.m. tot uitdrukking in de concurrentie tussen Franse Alouettes en Super-Frelons enerzijds en resp. Britse Wasps en Westland Sea Kings anderzijds; voorts in de door de Europese Starfighter-consortium landen gebouwde F104G, die overwegend dezelfde taken moest vervullen als de Franse Mirage III en de Britse Lightning. Verder zijn in Europa momenteel drie verschillende instrumentnaderings- en landingssystemen voor tactisch gebruik in ontwikkeling, een Duits, een Frans en een Brits. Het recente MRCA75-project, dat als voorbeeld van Europese samenwerking geldt, kan met evenveel (en van Nederlands standpunt uit bezien zelfs met meer) recht als voorbeeld van Europese verdeeldheid worden aangemerkt, daar de MRCA-landen een ontwikkeling, die in Frankrijk reeds grotendeels is afgerond en heeft geresulteerd in de prototypen van de MirageG-serie, nog eens dunnetjes gaan overdoen en bovendien het project zo kostbaar hebben opgezet dat het voor de kleine bondgenoten alle aantrekkelijkheid heeft verloren.

Alhoewel moet worden erkend dat de militaire behoeften van de Europese NAVO-landen, bv. vanwege het verschil in geografische ligging, of militaire verplichtingen buiten Europa, niet identiek zijn, zijn deze verschillen toch niet zó groot dat zij een dermate grote verscheidenheid van Europees militair materieel rechtvaardigen. Der-

halve kan, vanuit Europees gezichtspunt bekeken, naar onze mening dan ook een groot deel van de aan voornoemde projecten bestede of nog te besteden middelen als *zuivere verspilling* worden aangemerkt. Voegt men daarbij nog de logistieke doublures, plus het feit dat een aantal van voornoemde systemen niet of slechts met hoge kosten op elkaar kan worden aangesloten, in die zin dat zij met elkaar kunnen werken, dan wordt het totaalbeeld bepaald benauwend.

Samenvattend kan worden gesteld dat het voorbeeld van de VS leert, dat de besteding van defensiegelden een veel hoger rendement kan afwerpen dan in de Europese landen het geval is geweest. Oorzaak hiervan is wellicht niet in de eerste plaats de relatief bescheiden omvang van de totale Europese financiële *middelen*, als wel het ontbreken van coördinatie van de *doelstellingen*. In de VS is men erin geslaagd een massale hoeveelheid middelen te richten op een relatief consistente verzameling van doeleinden. In Europa daarentegen werden bescheiden middelen gericht op een veelheid van elkaar soms concurrerende en dus strijdige doelstellingen. Meer nog dan het, overigens niet te onderschatten, overwegend praktische probleem van internationale coördinatie der *middelen*, blijkt het principiële probleem van de coördinatie van de *doelstellingen*, zowel op militair technologisch gebied als op andere gebieden van geavanceerde technologie, het werkelijke struikelblok te zijn in de pogingen tot Europese integratie.

Ook t.a.v. het betalingsbalansaspect tekent zich een belangrijk verschil tussen beide polen van de alliantie af. De VS zijn gewend hun Europese bondgenoten, althans voor zover het defensiematerieelgebied betreft, primair als potentiële afnemers van Amerikaanse produkten te beschouwen. De normale hieraan ten grondslag liggende commerciële motieven worden nog versterkt door de wens tot aanzuivering van het Amerikaanse betalingsbalanstekort. Onder de Europese landen tekent zich daarentegen een toenemende bereidheid af samen te werken, daar deze landen individueel niet meer in staat zijn de financiële drempel van de ontwikkeling en produktie van gecompliceerde nieuwe wapensystemen te overschrijden. De samenwerking vindt echter nog altijd op een weinig systematische ad-hocbasis plaats, tussen groepjes landen waarvan grootte en samenstelling nogal eens verschillen, en heeft, zoals in bovenstaand overzicht werd aangetoond, tot op heden nog niet geleid tot het verdwijnen

van multiplicatie op het gebied van defensiere-search, ontwikkeling en produktie.

Ook als men naar de draagkracht kijkt, bv. de grootte van een defensiebudget, moet men tot de conclusie komen dat er tussen de VS en Europa een belangrijk verschil bestaat, dat in vele gevallen ertoe leidt, dat de Europese landen naar defensiematerieel van bescheidener prijs zullen uitzien dan de VS, waardoor de militaire behoeften van de Europese landen onderling ook uit dien hoofde meer overeenstemming zullen vertonen dan die tussen Europa enerzijds en de VS anderzijds.

Ten aanzien van het moment van invoering van materieel tekent de tweedeling zich weer af, in die zin dat de Europese landen voor een aantal soorten, met name strategisch materieel, jaren achterlopen bij de VS. Eensdeels omdat de VS voor wat de ontwikkeling van steeds weer geavanceerder materieel vele jaren voor zijn op Europa en anderdeels omdat de Europese landen financieel niet in staat zijn de zeer snelle vervanging van materieel bij te houden.

De ongelijkwaardigheid van het industrieel potentieel die de samenwerking enerzijds bemoeilijkt, is anderzijds echter juist één van de belangrijkste redenen waarom vele landen zo gebrand zijn op deze samenwerking. Deelneming aan technologisch geavanceerde projecten is immers een van de belangrijkste middelen om het industrieel potentieel van een land op een hoger peil te brengen.

Over het karakter van de bovenbedoelde ongelijkwaardigheid tussen de VS enerzijds en Europa anderzijds — de „gap” — lopen de meningen uiteen. Volgens de ene theorie zou zij technologisch van aard zijn, volgens de andere is zij organisatorisch van karakter. Over de *symptomen* is men het echter eens.

Als eerste symptoom kan de groei van de Amerikaanse investeringen in Europa worden genoemd. Het aandeel van de Amerikaanse bedrijven in de Europese markten voor bv. computers, halfgeleiders en geïntegreerde schakelingen is zeer groot. Voorts voldoen Amerikaanse bedrijven aan een belangrijk deel van de Europese vraag naar telecommunicatieapparatuur, brandstof en olieprodukten, alsmede andere chemische produkten, zoals lichtgevoelig materiaal en synthetische rubber, verder personenwagens, vliegtuigen en ruimtevaartuigen, zoals draagraketten en telecommunicatiesatellieten. De Amerikaanse investeringen in Europa worden overigens voor een groot deel uit Europese middelen gefinan-

cierd. Niettemin verschaffen zij de Amerikaanse industrie een toenemende macht in Europa, die naar men vreest in de toekomst mogelijk onaangename politieke en economische consequenties zou kunnen hebben.

Een tweede symptoom is de uittocht van intellectuelen uit Europa naar de VS; een uittocht die o.m. wordt veroorzaakt door de grotere mogelijkheden die de VS de ondernemende onderzoeker bieden en die aan de Europese kant soms in negatieve zin werd gestimuleerd door de ontbinding van belangrijke projecten, zoals het Britse TSRII-project.

Een derde symptoom van de Amerikaanse predominantie is de balans van de geregistreerde betalingen voor patent- en licentierechten, die een belangrijk overschot voor de VS laat zien. Dit kan als een direct gevolg van de grote Amerikaanse inspanning op het gebied van research en ontwikkeling worden aangemerkt. Economische studies hebben een opmerkelijke correlatie aangetoond tussen de omvang van de research en het aandeel van verschillende Amerikaanse bedrijfstakken in de wereldhandel. De drie bedrijfstakken met de grootste researchinspanning (de luchtvaart-, werktuig- en geneesmiddelenindustrie) waren tevens die met de beste exportresultaten. De bovengenoemde verschijnselen rechtvaardigen de conclusie dat de Europese landen op een groot aantal gebieden industrieel bij de VS ten achter staan.

Zoals reeds eerder werd betoogd, bestaan t.a.v. de aard van deze achterstand twee theorieën. Volgens de ene theorie zou er in Europa geen gebrek zijn aan technische inventiviteit. Evenals de ontdekking van de radioactiviteit en atoomenergie waren immers ook de straalmotor, de radar, de eerste operationele snelle broedreactor, de elektronische rekenmachine, de raket, de zwenkvlugel, om er maar enkele te noemen, oorspronkelijk Europese vindingen, die pas later in de VS werden ingevoerd. Het werkelijke verschil tussen Europa en de VS zou zijn, dat nieuwe vindingen over het algemeen in de VS sneller in de praktijk worden toegepast, als gevolg van een superieure Amerikaanse methode van organisatie, waarbij de bundeling van alle middelen en de daarvoor noodzakelijke samenwerking van groepen mensen om een bepaald doel te bereiken, gemakkelijker en sneller tot stand komt. Europa daarentegen lijdt onder de zg. „compartmentalisatie” of hokjesgeest, waarbij bv. de contacten tussen universiteit, overheid en industrie veel moeizamer tot stand komen dan in de VS het

geval is. De kloof zou er bovenal één zijn van achterstand in vermogen tot snelle en efficiënte toepassing, ontwikkeling en exploitatie van nieuwe vindingen; een „managerial gap” dus.

Naar onze mening is deze theorie in haar algemeenheid wel juist, doch onvolledig. Zij dient dan ook met de volgende, tweede theorie te worden aangevuld. Volgens deze zou de technologische kloof wel bestaan, maar slechts in een beperkt aantal bedrijfstakken; hij zou bv. niet bestaan in de staal-, chemische- en nucleaire sector. Dit zou, zo wil deze tweede theorie, een normale situatie zijn; de internationale handel heeft immers de functie iedereen te laten meeprofiteren van de voordelen van de internationale arbeidsverdeling, waarbij het ene land zich op het ene gebied specialiseert en het andere land op het andere. Technologische kloven, zo stelt men, behoren dan ook tot de normale verschijnselen van het economische leven. Dus waarover zou Europa zich zorgen maken? Onzes inziens dient deze theorie van het bestaan van een gedeeltelijke, dus geen volledige, technologische kloof te worden onderschreven, wat helaas niets afdoet aan het onaangename feit dat de bedrijfstakken waarin de superioriteit van de VS is gevestigd, een sleutelpositie zullen innemen in de maatschappij van morgen en dat in de bedrijfstakken waarin Europa nu nog kan meekomen, een positieverschuiving merkbaar is ten gunste van de VS. Voor hen die Europa zowel op economisch als op politiek gebied niet graag naar het derde plan zien afzakken is er dan ook reden genoeg voor een zekere bezorgdheid.

Recente pogingen tot een Europese benadering

Na de constatering van zoveel verschillen tussen Europa enerzijds en de VS anderzijds en zoveel overeenkomst en belangenparalleliteit tussen de Europese landen onderling, behoeft het geen verwondering te wekken dat er in het verleden verschillende pogingen zijn gedaan om de Europese samenwerking op defensie-technologisch gebied te bevorderen, niet alleen om tot besparingen te komen bij de produktie en logistieke verzorging van defensiematerieel, maar ook als een mogelijke nucleus van een bredere Europese samenwerking op geavanceerd technologisch gebied, gericht op de overbrugging van de „technological gap”. Van deze pogingen zullen er in het volgende drie worden behandeld.

In de eerste plaats het in EEG-kader geëntameerde Benelux-initiatief, vervat in het zg. Benelux-

Memorandum. Dit was een door de Benelux-landen in begin 1968 opgesteld plan om d.m.v. een grotere samenwerking op een aantal gebieden van geavanceerde technologie tussen de EEG-landen enerzijds en de potentiële EEG-kandidaten (VK, Ierland, Noorwegen en Denemarken) anderzijds, tot een geleidelijke uitbreiding van de EEG te komen. De basisgedachte die aan het Memorandum ten grondslag lag, was dat voor de behandeling van de problemen van geavanceerde technologie het Europa van de Zes (de EEG in haar huidige vorm) een te eng kader was. Dit denkbeeld was reeds eind 1967 aan de zg. Commissie Maréchal, voor wetenschappelijke en technologische samenwerking ter bestudering gegeven. Het was echter nog niet uitgewerkt, als gevolg van het Franse veto tot bespreking van de uitbreiding van de gemeenschap, dat op zijn beurt een Nederlands veto, gesteund door Italië, België en Luxemburg, tegen voortzetting van de werkzaamheden van de commissie Maréchal had uitgelokt. In dit Benelux-Memorandum werd expliciet gewag gemaakt van de research, ontwikkeling en produktie van militair materieel, hetgeen in de studieopdracht aan de Commissie Maréchal niet het geval was. Het bevatte o.m. voorstellen inzake consultatieprocedures, voorafgaande aan daadwerkelijke samenwerking. Frankrijk, gesteund door Duitsland was van mening dat behandeling van het rapport van de commissie voor wetenschappelijke en technologische samenwerking³, getiteld: „La coopération scientifique et technique entre les pays Européens”, voorrang had boven de behandeling van het Benelux-Memorandum en weigerde over dit laatste van gedachten te wisselen. Na een slepende controverse, die ongeveer een jaar duurde, werd een procedureel compromis bereikt, waarbij de Benelux-landen ermee akkoord gingen dat voornoemd rapport inderdaad bij voorrang in behandeling zou worden genomen, mits de potentiële EEG-kandidaten eveneens voor een gedachtenwisseling hierover zouden worden uitgenodigd. Aangezien de defensietechnologie echter geen deel uitmaakte van het studieterrein van de voornoemde commissie, mag worden aangenomen dat dit gebied in EEG-kader voorlopig op een dood spoor is terecht gekomen.

Ook in NAVO-kader zijn er in het verleden pogingen gedaan om te komen tot de overbrugging van de technologische kloof, die de beide polen van het bondgenootschap scheidt. In dit geval

³ Later, naar de nieuwe voorzitter, „Aigrain” genoemd.

was het Italië dat met het zg. Plan Fanfani begin 1967, zowel in de EEG als in de NAVO, de bal aan het rollen bracht. Tegelijkertijd met het plan Fanfani, dat in de NAVO in eerste instantie op Raadsniveau werd behandeld, kwam Italië in de Conference of National Armaments Directors⁴ met een onmiskenbaar door dezelfde gedachte geïnspireerd voorstel, gericht op het tot stand brengen van een nauwer contact tussen de NAVO als zodanig en de producenten van geavanceerd defensiematerieel. De Raadsbehandeling van het Plan Fanfani duurde ongeveer een jaar en resulteerde in een aantal voorzichtige aanbevelingen, die in feite niet meer inhielden dan dat NAVO ijverig voort diende te gaan op de reeds ingeslagen weg. Voor het overige werd het probleem naar de OEES verwezen.

In CNAD-kader schoot het Italiaanse initiatief daarentegen wel wortel. Na een zg. Experimentele Consultatieve Conference van Industriëlen (ECCI) in het voorjaar 1968 werd besloten tot oprichting van een permanente NAVO Industriële Adviesgroep (NIAG), die een adviserende taak kreeg in aangelegenheden inzake samenwerking op het gebied van research, ontwikkeling en produktie van defensiematerieel. De NIAG zal hierbij in eerste instantie als een forum voor een vrije gedachtenwisseling moeten fungeren en de defensie-industrieën van de NAVO-landen vertrouwd moeten maken met de problematiek. In dit verband zal de NIAG een tijdige en doelmatige informatie-uitwisseling tussen de NAVO-overheden en defensie-industrieën dienen aan te moedigen.

Ruim 2½ jaar nadat de Italianen hun plan op tafel brachten is er dan momenteel een industriële groep die, na de behandeling van een aantal procedurele vraagstukken te hebben voltooid, staat te popelen een reëel project bij wijze van experiment bij de kop te vatten. Het is twijfelachtig of zijn internationale goevernementele tegenhanger, de Conference of National Armaments Directors, aan dit verlangen tegemoet kan komen; bv. in de vorm van een opdracht waarvoor zal worden betaald. Afgezien van het instellen, opheffen en aanmoedigen van werk- en studiegroepen en het a posteriori endosseren van reeds tot stand gekomen multilaterale samenwerkingsprojecten als NAVO-project, heeft dit orgaan als zodanig geen enkele beslissingsbevoegdheid, noch heeft het de beschikking over financiële middelen. De afwezigheid van beslissingsbevoegdheid is overigens geheel in overeenstemming met de uitdrukkelijke wens

⁴ De direct onder de NAVO-Raad ressorterende Conference of National Armaments Directors (CNAD), die zich bezighoudt met de bestudering, stimulering en coördinatie van de NAVO-samenwerking op defensiematerieelgebied (zie: *Mil. Spect.* 138(1969)(9)428).

van de individuele NAVO-landen, dat aanschaf en logistiek van militair materieel nationale verantwoordelijkheden dienen te blijven. Desondanks zou het in theorie niet geheel ondenkbaar zijn dat de CNAD op grond van de autoriteit die haar nationale leden in de respectieve landen bezitten toch een stimulerende rol zou kunnen spelen. Ook dat is echter in de praktijk tot op heden slechts in zeer geringe mate het geval gebleken. Een bijkomende moeilijkheid is nog het feit dat de nationale leden in deze groep worden geacht een interservice-standpunt in te nemen. Aangezien in de meerderheid van de NAVO-landen de functie van bewapeningdirecteur met zeggenschap over het materieelbeleid van de drie krijgsmachtdelen eenvoudigweg niet in de organisatiestructuur voorkomt, dekt de vlag de lading niet. In de CNAD hebben over het algemeen militairen zitting die zich in hun land bezighouden met de coördinatie van het materieelbeleid van de drie krijgsmachtdelen, een functie die geen zeggenschap over dit beleid hoeft te impliceren. Dit brengt mee dat voor beslissingen van enige importantie c.q. met financiële consequenties de meerderheid van de CNAD-leden altijd ruggespraak in eigen land dient te houden. Bij een vergaderfrequentie van 2 x per jaar en afwezigheid van een permanent internationaal orgaan dat zich met de voorbereiding van eventuele beleidsbeslissing van de CNAD zou kunnen bezighouden, betekent dit dat de CNAD als zodanig weinig geschikt is voor het nemen van beslissingen van enig belang. Dit betekent niet dat de NIAG nooit het door hem gewenste experimenteerproject zal krijgen. Als dit echter gebeurt, dan zullen de contacten zich, naar het zich laat aanzien, niet meer afspelen tussen voltallige CNAD en voltallige NIAG, maar tussen de in bepaald materieel (ook financieel) geïnteresseerde landen enerzijds en de daarin geïnteresseerde industrieën anderzijds. Het nut van de NIAG als zodanig wordt o.i. hierdoor in geen dele aangetast. De NIAG blijft zijn waardevolle functie van vergaarbak en brandpunt van verschillende nationale behoeften enerzijds en industriële capaciteiten anderzijds onverminderd behouden. Als door het bestaan van de NIAG de industrieën van de NAVO-landen tot het besef zouden kunnen komen, dat zij d.m.v. samenwerking met industrieën van andere landen gelijke winsten zouden kunnen maken en hun afnemers betere, dan wel meer produkten zouden kunnen leveren en de NIAG daardoor een soort internationale industriële lobby zou worden, die bij de NAVO-overheden op meer samenwerking op defensiematerieelgebied zou aandringen, dan zal deze groep o.i. zijn taak hebben begrepen.

In de besprekingen die uiteindelijk tot de oprichting van de NIAG hebben geleid is het oorspronkelijke motief dat aan het Italiaanse voorstel ten grondslag lag — de overbrugging van de kloof en *niet* het nauwere contact tussen militaire autoriteiten en industrie — echter nauwelijks meer naar voren gekomen.

Het meest recente initiatief in NAVO-kader dateert van begin 1969 toen de Britse minister van defensie Healey het denkbeeld opperde van de vorming van een zg. Eurogroep binnen

de NAVO.⁵ De directe aanleiding van min. Healey's initiatief was de door de Amerikaanse Administratie geuite vrees niet langer weerstand te kunnen bieden aan de binnenlandse parlementaire druk — waarvan senator Mansfield als belangrijkste exponent kan worden genoemd — gericht op een substantiële Amerikaanse troepen-terugtrekking uit Europa. Het VK wierp zich op als coördinator voor de formulering van een gemeenschappelijk Europees standpunt t.a.v. dit vraagstuk en nodigde in dit verband de Europese ministers van defensie uit tot een informele gedachtenwisseling ter gelegenheid van de NAVO-ministersvergadering. Van Amerikaanse zijde was te verstaan gegeven dat, indien de Europese landen niet tot een vergroting van hun defensie-inspanning zouden kunnen komen, de Amerikaanse regering waarschijnlijk voor de voornoemde druk zou moeten wijken. Aangezien in het huidige politieke klimaat een substantiële verhoging van de Europese defensiebudgetten weinig waarschijnlijk is, kan men zich een dergelijke vergroting van Europese inspanning slechts voorstellen als een doelmatiger besteding van een gelijke hoeveelheid middelen. In dit verband zouden de mogelijkheden tot een nauwere Europese samenwerking op defensiegebied in het algemeen en defensiematerieelgebied in het bijzonder dienen te worden bekeken.

De Europese defensie-ministers hebben de bestudering van deze problematiek opgedragen aan twee informele werkgroepen van deskundigen. In het kader van dit artikel is slechts het werkterrein van de tweede groep, die zich overwegend met het defensiematerieelaspect van de problematiek bezighoudt, van belang. De eerste groep blijft hier dan ook buiten beschouwing. De gedachtenwisseling binnen deze tweede groep draagt nog steeds slechts een inleidend karakter en vindt vooralsnog overwegend op persoonlijke basis plaats.

Momenteel zijn drie concrete voorstellen ter tafel gebracht. Het eerste behelst de oprichting van een zg. Europese Defensiematerieelzone, waarbinnen een vrije concurrentie tussen Europese

⁵ Deze groep werd door de pers veelal met „Euro-caucus” aangeduid; een term die min. Healy overigens nooit schijnt te hebben gebruikt, vanwege de onaangename herinneringen die het Amerikaanse woord „caucus” opwekt aan Tammany-Hall. Dit was het hoofdkwartier van de Democratische Partij van Manhattan, die tot in de jaren '20 de politiek van de stad en de staat New-York, soms zelfs van de gehele natie, bepaalde. In de kleinste kern ervan, de „caucus” werd bv. over de bezetting van belangrijke politieke posten of de houding t.o.v. wetsontwerpen beslist.

firma's zou moeten bestaan voor de levering van militaire produkten. (Evenals dat in de CNAD-organisatie het geval is, wordt ook hier slechts over conventioneel, dus niet-nucleair materieel gesproken). Aan deze levering zouden bepaalde voorwaarden inzake de geografische spreiding van de produktie kunnen worden verbonden, waaraan wellicht het beste door consortia van Europese bedrijven kan worden voldaan. De mogelijkheid van deelneming van Amerikaanse bedrijven aan deze consortia wordt echter niet uitgesloten. De Europese landen zouden bij de keuze van aan te schaffen materieel aan de in het kader van dergelijke projecten geproduceerde wapens een zekere preferentie dienen toe te kennen. Het tweede voorstel bevat een aantal inleidende gedachten m.b.t. de bepaling en zo mogelijk regeling van de positie van een dergelijke defensiematerieelzone t.o.v. de VS, uiteraard in consultatie met deze NAVO-partner. Het derde voorstel omvat de opstelling van een overzicht van reeds bestaande contacten tussen vertegenwoordigers van Europese militaire staven, op basis waarvan wellicht uitbreiding en intensivering kan worden aanbevolen, met het doel te komen tot formulering van uniforme Europese materieelbehoeften met eveneens uniforme technische karakteristieken, alsmede coördinatie van vervangingschema's.

De bestudering en uitwerking van deze voorstellen zal echter, naar het zich laat aanzien, eendeels als gevolg van de complexiteit der materie, anderdeels echter als gevolg van de terughoudendheid der deelnemers, nog zeer veel tijd in beslag nemen. Aan de ene kant willen de deelnemers de in de werkgroep naar voren gebrachte denkbeelden wel op hun merites bekijken, aan de andere kant bestaat echter de vrees dat dit initiatief, dat erop is gericht de Europese pijler van de NAVO te versterken en daardoor het bondgenootschap als geheel, een averechtse uitwerking zal hebben en in plaats daarvan een schisma in de NAVO te weeg zal brengen.

Een Europese benadering, het minst onaantrekkelijke alternatief

Zoals reeds werd aangetoond, zijn de verschillen in geografische ligging, welvaart, politieke en militaire ambities enz. tussen de VS enerzijds en Europa anderzijds dusdanig, dat samenwerking tussen deze pijlers van de alliantie op defensiematerieelgebied uiterst moeilijk tot stand komt. Veronachtzaming van de in het bovenstaande geïllustreerde bipolariteit in het verleden, kan dan

ook als één van de oorzaken van steriliteit van de samenwerkingspogingen in NAVO worden aangemerkt. Versterking van de Europese pijler door een nauwere samenwerking tussen de Europese NAVO partners lijkt daarentegen betere perspectieven te openen, niet alleen voor de betrokken landen maar ook voor de alliantie als geheel. Bij gelijkblijvende hoeveelheid financiële middelen is een opvoering van de conventionele NAVO-gevechtskracht in Europa slechts te verwezenlijken door een nauwere samenwerking tussen de Europese NAVO-bondgenoten. Voor zover het defensiematerieel betreft, betekent dit, dat traditionele nationale denkpatronen t.a.v. de formuleringen van militaire materieelbehoeften plaats zullen moeten maken voor een gemeenschappelijke Europese visie, die zal moeten leiden tot de formulering van gemeenschappelijke Europese materieleisen en daaruit afgeleide technische specificaties, alsmede coördinatie van vervangingschema's. De hieruit resulterende uniformiteit en schaalvergroting aan de vraagzijde van de Europese markt voor militaire goederen zullen aan de aanbodzijde multiplicering in research en ontwikkeling kunnen voorkomen en tevens een schaalvergroting van zowel de produktie als de logistieke verzorging mogelijk maken, die alle tot kostenbesparing kunnen leiden. Kortom, meer waar voor hetzelfde geld. Bovendien uniforme, dus betere waar, vanwege de volledige interoperabiliteit van het materieel. Voorts zou deze schaalvergroting aan de aanbodzijde, waarbij hier in eerste instantie aan Europese consortia wordt gedacht, een katalyserende invloed kunnen hebben op de vorming van grotere, waarlijk Europese, bedrijfseenheden, die beter tegen de Amerikaanse concurrentie op geavanceerd technologisch gebied zijn opgewassen. Het voorbeeld van de VS heeft geleerd, dat de civiele „fall out” van militaire opdrachten groot kan zijn. Als regel is deze „fall out” bij een versnippering van middelen over een groot aantal projecten niet optimaal, zeker niet wanneer het concurrerende projecten betreft. Ook hier lijkt een Europees i.p.v. nationaal kader een vruchtbaarder voedingsbodemp.

Ten einde de potentiële baten van een Europese samenwerking deelachtig te worden zal echter een ingrijpende verandering van de mentale instelling van de diverse Europese instanties, die zich met deze problematiek bezighouden, noodzakelijk zijn. Dit geldt niet alleen t.a.v. de bij de Europese militaire staven aanwezige bereidheid met elkaars wensen rekening te houden, maar ook t.a.v. bereidheid tot wederzijdse afstemming van

het industriële stimuleringsbeleid voor zover dit uit defensiegelden wordt gefinancierd of op andere wijze met defensie samenhangt. Het is niet ondenkbaar dat daar waar dit beleid in Europa tot de opbouw van overcapaciteit heeft geleid (in dit verband wordt wel de vliegtuigindustrie genoemd) een dergelijke afstemming wellicht pijnlijke correcties noodzakelijk maakt.

Aangezien het corrigeren en verbeteren van de huidige situatie juist het doel is van een dergelijke benadering, is dit op zichzelf natuurlijk geen bezwaar; het neemt echter niet weg dat degenen die het meest door deze correcties zullen worden getroffen, zich geen voorstander van de hier gepropageerde aanpak zullen betonen.

Het spreekt vanzelf dat de Europese overheden, zelfs al zouden zij in volmaakte harmonie samenwerken, de in het bovenstaande geschetste desiderata niet alleen kunnen verwezenlijken. Het particuliere bedrijfsleven zal in dit opzicht een zeker even belangrijke rol dienen te spelen. In dit verband zou ook de NIAG een nuttige bijdrage kunnen leveren. Een en ander neemt echter niet weg, dat het primair tot de taak der Europese overheden moet worden gerekend, een klimaat te scheppen waarin het bedrijfsleven, ook over de landsgrenzen heen, gemakkelijk tot de formering van grotere bedrijfseenheden kan komen en daar waar mogelijk, zoals in dit geval door middel van de defensietechnologie, de ontwikkeling op geavanceerd technologisch gebied zoveel mogelijk te stimuleren.

Het is begrijpelijk dat de veranderingen die noodzakelijk zullen zijn om de hier gepropageerde Europese aanpak te verwezenlijken niet van de ene dag op de andere zullen kunnen plaatsvinden. Velen zullen zich uiterst gereserveerd tegenover deze denkbeelden opstellen, niet in de laatste plaats omdat de nagenoeg onkwantificeer-

bare, en dus weinig tastbare, baten slechts op lange termijn kunnen worden verwezenlijkt, doch de gemakkelijker aantoonbare lasten op korte termijn zullen moeten worden gedragen. Toch ben ik ervan overtuigd dat de hier geschetste benadering de minst onaantrekkelijke is van alle alternatieven, inbegrepen dat van doorgaan op de huidige wijze. Een Europese benadering is geen panacee voor een totale aanpassing van de conventionele NAVO-gevechtskracht aan de eisen die de dreiging stelt, noch een wondermiddel voor het wegwerken van Europa's technische achterstand op de VS. Een dergelijke benadering is naar mijn mening echter wel een middel dat op beide gebieden een substantiële bijdrage in de goede richting kan leveren.

Literatuur

C. Layton — *European advanced technology, a programme for integration*. George Allen & Unwin Ltd., Londen (1969).

J. J. Servan-Schreiber — *Le défi américain*. Denoël, Parijs (1967).

Assembly WEU, Comm. Defence Questions and Armaments — *State of European security*; WEU-doc. 354 (1965).

Defence, technology and the western alliance (serie). Inst. of Strategic studies, Londen (1968). Bevat de volgende artikelen.

1. J. Calmann — *European cooperation in defence technology: the political aspect* (april).
2. C. J. E. Harlow — *The European armaments base: a survey*; 1. *Economic aspects of defence procurement*, 2. *National procurement policies* (juni/juli).
3. R. Rhodes James — *Standardization and common production of weapons in NATO* (juli).
4. A. Kramish — *Atlantic technological imbalance: an American perspective* (augustus).
5. K. Hunt — *The requirements of military technology in the 1970's* (september).
6. A. Buchan — *The implications of a European system for defence technology* (oktober).

AANWIJZINGEN VOOR MEDEWERKERS

Wij verzoeken u uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van ten minste 3 cm, met dubbel regelafstand en voorzien van uw naam, adres en evt. gironummer. Bijdragen voor de rubriek „Meningen van anderen" echter in duplo in te zenden.

Bij het opgeven van geraadpleegde literatuur dienen de respectieve verwijzingen als volgt te worden opgesteld:

bij boeken: Auteur - titel. Uitgever, plaats, jaar, blz.;

bij tijdschriften: Auteur - naam tijdschrift. Jaargang, jaar, nummer, blz.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze

illustraties tussen die tekst moeten worden opgenomen. Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oost-indische inkt en op teken- en calqueerpapier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden getekend, dat zij na verkleining duidelijk leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog ten minste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot 7,4 cm breedte, bij uitzondering tot ten hoogste 15 cm breedte. Toevoeging van schetsen en afbeeldingen, respectievelijk foto's, verhoogt de aantrekkelijkheid van uw artikelen ten eerste, vooral indien zij origineel zijn.

De nieuwe zienswijze over de welzijnszorg bij de Koninklijke Luchtmacht

J. van der Zwan

Majoor van de Koninklijke Luchtmacht

De minister van defensie stelt in zijn „Nota inzake het NAVO- en het Defensiebeleid 1968” met betrekking tot de vrijetijdsbesteding van militairen het volgende.

Aan de zorg voor het „welzijn” van de dienstplichtigen — en trouwens van de militairen in het algemeen — wordt bij voortduring aandacht besteed. Een zeer belangrijk aspect van deze welzijnszorg wordt gevormd door de zinvolle vrijetijdsbesteding en de wijze waarop deze kan dienen tot een zo goed mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid en de algemene vorming van diegenen waarvoor de minister een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. Deze zorg komt tot uiting in het zoveel mogelijk verbeteren van de accommodatie en de middelen tot vrijetijdsbesteding in een situatie, die door een jarenlang samenspel tussen verlangens enerzijds en mogelijkheden anderzijds is gegroeid.

Denkt de minister van defensie in dit citaat nog voornamelijk aan de dienstplichtigen in de krijgsmacht, de onderstaande aanhaling uit hetzelfde hoofdstuk geeft een duidelijke aanwijzing voor een verruiming van het beleid naar een verantwoordelijkheid in deze voor een ieder die aan de krijgsmacht is verbonden.

Vooropstellend dat de aard van het kriegsbedrijf altijd al een gedegen vorming, gericht op dit bedrijf, noodzakelijk maakte, vindt nu in de krijgsmachtdelen een voortdurend proces plaats van verbreding en verdieping van het algemeen vormende element in de opleiding van het militaire personeel.

Deze beleidsuitspraak is een vanzelfsprekend gevolg van de maatschappelijke ontwikkeling die allerwegen in de wereld plaatsvindt. Dit is in hoge mate het geval in de westerse samenleving, waar de zorg voor de eerste levensbehoeften van de mens is weggenomen en waar de daardoor ontstane materiële welvaart de mens in staat stelt zich te verdiepen in niet-materieel geluk. De mens is zelfbewuster geworden en heeft ruimere ontplooiingsmogelijkheden ter beschikking gekregen. Daarbij komt dat de factor arbeid — die

Vrije tijd is de meest waardevolle van alle bezittingen.

Socrate^s

eeuwenlang als verreweg de belangrijkste tijdsbesteding van onze samenleving is ervaren — een ander perspectief heeft gekregen. Het is juist door het hebben van een bepaalde welvaart dat de mens zorgen heeft gekregen voor het welzijn. De hierdoor ontstane nieuwe relatie tussen arbeid en vrije tijd heeft de minister ertoe gebracht de zorg voor het welzijn van zijn personeel voor het voetlicht te brengen. Dit fundamentele uitgangspunt maakt het noodzakelijk meer aandacht te gaan besteden aan o.m. de welzijnszorg (WZZ).

De veronderstelde nieuwe zienswijze m.b.t. de WZZ is louter een gevolg van de nieuwe aanpak van de welzijnsvoorziening in de hele samenleving. De aandacht die de mens in het bedrijf moet hebben is een gevolg van het veranderende mensbeeld en de moderne inzichten omtrent de sociale mens, die ons noodzaken de mens in de luchtmacht te bezien in het licht van de komende tijd, waarin zoveel oude waarden zullen worden getoetst aan de dan bestaande modi van samenleving. In een aangepaste conceptie zal de WZZ als een essentieel onderdeel van modern personeelbeleid een belangrijke taak gaan vervullen; een taak die niet alleen erop zal zijn gezicht de medewerker zo goed mogelijk in de juiste mentale en fysieke conditie te houden voor zijn arbeid, maar ook om hem de gelegenheid te geven zich buiten de arbeid als mens te kunnen ontplooiën. Ofschoon het hebben van vrije tijd, kwantitatief gezien, voor velen (nog) geen probleem is, neemt dit niet weg dat de mens bezig is mentaal zodanig te veranderen dat het hebben en het verkrijgen van vrije tijd — evenals destijds bij de oude Grieken — voor hem een belangrijk doel is van het arbeiden. Op de drempel van het tijdperk van de vrije tijd staat bij ons in de westerse wereld de arbeid nog steeds centraal en als gevolg daarvan wordt de waarde van de mens nog in belangrijke mate bepaald door zijn bijdrage aan de economie, dus aan de materiële produktie. Eigenlijk pas na de Tweede Wereldoorlog heeft men ontdekt dat de bijdrage aan de econo-

mie niet alleen wordt bepaald door de capaciteiten van de medewerker, doch in veel belangrijker mate door zijn motivatie. Deze tracht men te verhogen door meer aandacht te gaan besteden aan de mens in zijn arbeid en arbeidssituatie.

De zorg voor de medewerker beperkt zich niet tot de personeelsofficier maar is een zaak van allen die zich bezighouden met de mens in het bedrijf, zoals de personeelsofficier, de arts, sport-officier, de officier sociale dienst, de geestelijke verzorgers en ook de WZZ-functionaris. Een vooruitstrevend personeelsbeleid mag daarom niet alleen zijn gericht op het arbeidsgebeuren en op de arbeidstijd, maar moet ook de vrije tijd omvatten. De huidige WZZ geeft echter velen nog aanleiding deze te identificeren met het vullen van de (nu nog) incidentele vrije tijd en het proberen het personeel bezig te houden. De WZZ-activiteiten hebben tot dusverre in vele opzichten nog het onveranderde beeld vertoond van de frontwelzijnszorg van weleer die zich volledig op de massa richtte. De „filosofie” inzake de vrije tijd heeft te zeer het stempel gedragen van een eenzijdige negatieve benadering en van preventieve overwegingen, namelijk de militair bezig te doen zijn en van de straat te houden, kortom — om het wat scherp en negatief te stellen — het toepassen van een soort anti-chaosbeleid. De tijd is echter zo ingrijpend veranderd dat daarmee niet meer kan worden volstaan. Het gaat immers om meer dan alleen maar mensen bezighouden. Wij zullen de mens in onze onderneming (de KLu) de kans moeten geven — vooral in zijn vrije tijd — zoveel mogelijk zich zelf te zijn en zich te ontplooien op de voor het desbetreffende individu meest geschikte manier. Ten aanzien van de huidige WZZ kan nog worden opgemerkt dat het werk van de WZZ vaak te weinig de hiervoor verantwoordelijke personeelofficiëren en de commandanten aanspreekt en dat het met de huidige WZZ belaste personeel niet of nauwelijks is geschoold of geselecteerd voor die specifieke arbeid.

Welke ontwikkelingen dwingen ons tot aanpassing?

Gesteld kan worden dat de volgende ontwikkelingen ons als het ware dwingen tot een andere aanpak.

a. *De toenemende hoeveelheid vrije tijd en de diepere betekenis die de mens eraan is gaan toe-kennen.* De komende samenleving zal zich kenmerken door een korter wordende arbeidstijd

waarin werk wordt verricht dat voor velen steeds minder geestelijke en of lichamelijke inspanning vergt. Gepaard daarmee is het de vraag of de mens gelukkig zal kunnen zijn in een wereld waarin ook zijn sociale zekerheid volledig is ge-waarborgd.

b. *De gewijzigde relatie tussen vrije tijd en arbeid.* Voorheen werkte de mens om te leven en hij leefde om te werken. De arbeid is echter voor velen al meer geworden dan alleen maar een bezigheid om geld te verdienen en daarvan te leven; in de arbeid is ruimte gekomen voor arbeidsvreugde, de voldoening van samenwerking in groepsverband, de inzet van de totale persoonlijkheid en de creativiteit. De arbeid heeft dus een ander perspectief gekregen en de vrije tijd daardoor een eigen plaats van waaruit de mens de gelegenheid wordt geboden zich lichamelijk en geestelijk te ontplooien.

c. *De veranderende mens.* In de gehele samenleving kunnen wij constateren dat de mens zich sterker bewust is gaan worden van zijn menswaardigheid en dat vele oude waarden moeten worden vervangen door eigentijdse waarden waarbij het mens-zijn en vooral ook het medemens-zijn centraal staan. Wij hebben te maken gekregen met een mensheid die om nieuwe waarden, nieuwe vormen van gezag, andere menselijke verhoudingen en ook nieuwe middelen tot ontplooiing vraagt.

d. *De toenemende materiële welvaart,* waardoor velen in de materiële behoeftensfeer al een soort verzadiging hebben bereikt. De materiële welvaart is bereikt, maar velen weten er geen raad mee. De sociale, geestelijke en culturele ontwikkeling van de mens zijn immers achtergebleven bij de materiële. De harmonische mens zoekt naar wegen om zich in de periode van welvaart ook wél te bevinden. De aandacht voor de levensstandaard maakt plaats voor de aandacht voor het leefklimaat. De eisen die daardoor worden gesteld aan de persoonsvorming in een vrijetijdsontwikkeling door recreatie, sport en spel worden niet alleen steeds groter doch ook gevarieerder.

Deze vier ontwikkelingen leveren samen de mens die om nieuwe behoeften, nieuwe vormen van gezag en andere menselijke verhoudingen vraagt. Met de sociale aspecten van dit ontstaan zal de maatschappij zich intensief moeten gaan bezighouden. Velen weten immers nu al aan de overigens beperkte hoeveelheid vrije tijd geen zinvolle

bestemming te geven en vertonen reeds de symptomen van verveling. Elke avond kijkt men naar de TV en in de korte zomervakantie trekt men massaal naar veelal dezelfde plaatsen. De welvaart heeft wel de behoefte vergroot, maar niets bijgedragen tot de kennis om die middelen zinvol te gebruiken. Een verdere toeneming van de vrije tijd zal velen daarom nog ongelukkiger en nog onbevredigder kunnen maken en het accent moet daarom meer worden gelegd op de opvoeding om die middelen te kunnen gebruiken. In zijn boek „Democracy and education” zegt John Dewey dat er geen belangrijker taak voor de opvoeding bestaat dan een aangepaste voorbereiding op het gebied van vrije tijd en ontspanning, niet alleen terwille van de lichamelijke gezondheid maar nog meer om de blijvende invloed die zij heeft op de geestelijke instelling. Met recht kan worden gesteld dat deze opvoeding en begeleiding een maatschappelijk probleem is en dat elke overheid de vereiste maatregelen zal moeten nemen. De manier waarop het probleem wordt aangepakt zal uiteindelijk bepalen of in de toekomst de vrije tijd een zegen of een vloek zal gaan worden.

Voor de oplossing ervan binnen een gesloten organisatie als de krijgsmacht, waar de verantwoordelijkheid voor een deel van het personeel zich ook uitstrekt over het leefklimaat en waar de inzet en motivatie voor een groot deel worden bepaald door de leefomstandigheden, is de krijgsmacht niet alleen belanghebbende maar ook medeverantwoordelijk. In zijn Nota inzake de NAVO en het Defensiebeleid van 1968 getuigt de minister van defensie van zijn verantwoordelijkheid in dezen. Hij stelt zich daarbij de vraag hoe opleiding en training, sport en spel, recreatie, vrijetijdsbesteding en maatschappelijke begeleiding zodanig kunnen worden gemoderniseerd dat al deze activiteiten een optimale bijdrage leveren aan de persoonsvorming en op welke wijze zij dienen te worden geïntegreerd in een modern personeelbeleid en een moderne personeelszorg. Dit betekent impliciet dat ook de activiteiten van de WZZ een vormende waarde moeten hebben. De WZZ zal zich daarom niet mogen beperken tot oppervlakkige en eenmalig genoegdoening schenkende activiteiten.

Het op de toekomst gerichte WZZ-beleid

De nieuwe en belangrijkste reden voor het ontwikkelen van de welzijnszorg is de medewerker in de toekomst de gelegenheid te geven zich zelf te ontwikkelen, zijn mens-zijn te beleven, te leren

zich vooral geestelijk te ontplooiën als de arbeid dit straks beperkt of misschien helemaal niet meer toelaat. De welzijnszorg heeft derhalve voor de „nieuwe mens” een belangrijke vormingstaak: hem het inzicht en het gereedschap te geven om zijn leven te richten op een zinvolle vrijetijdsbesteding.

Deze overtuiging van de noodzaak van een organisatie die zich belast met het verzorgen van het welzijn in de vrije tijd wordt onderkend en gestaafd door verklaringen van zowel de minister van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk als door de minister van defensie. Het door de WZZ te voeren beleid behoort een deel te zijn van het sociale beleid dat de werkgever m.b.t. zijn personeel dient te voeren. WZZ-beleid is daarom een integrerend deel van het personeelsbeleid en van het totale beleid dat t.o.v. de medewerker wordt gevoerd. Modern personeelsbeleid, dat opkomt voor de belangen van het personeel is in feite én een arbeidsbeleid én een sociaal beleid en als zodanig kan men het ook vormingsbeleid noemen. De WZZ heeft een belangrijke vormingstaak: de mens het inzicht, de mogelijkheden en het gereedschap te geven zich zelf te vormen door zijn leven te richten op een zinvolle vrijetijdsbesteding. De WZZ dient daarbij zowel het bedrijf als de mens. Het bedrijfsbelang wordt gediend doordat door de vormingsactiviteiten een eventuele mindere arbeids- of functiebevrediging kan worden gecompenseerd, maar in ieder geval extra waarde aan de arbeid wordt toegevoegd. De mens krijgt dan tevens de gelegenheid zich te bevrijden van de spanningen die het werk hem bezorgt, hetgeen zijn motivatie voor het werk zal verhogen. Het mensbelang wordt gediend doordat de mens zodoende tevens wordt voorbereid op het zinvol besteden van zijn in omvang toenemende vrije tijd.

Het WZZ-beleid dient in de praktijk dus te worden gericht op de vorming van de mens in zijn vrije tijd. Tot de vormende activiteiten moeten dan alle activiteiten worden gerekend die kunnen bijdragen tot de persoonsvorming, nl. groepswork, hobbyshops, films, toneel, cursuswerk, buitenwerk, excursies, discussies enz. Ook zal een grotere plaats moeten worden ingeruimd voor de recreatieve spel- en sportbeoefening. Recreatie en sport zijn hierin een samenhang te vinden, omdat hier de geestelijke en de lichamelijke gezondheid van de mens aan de orde zijn. Net als in de gehele maatschappij leiden ook velen in de militaire dienst een bestaan dat wordt gekenmerkt door een gebrek aan lichamelijke activiteit. Een mo-

gelijke compensatie is de spel- en sportbeoefening in de vrije tijd. Tegen de achtergrond van de vrijetijdsbesteding moet het sportbeleid dan ook worden gezien als een integrerend onderdeel van het welzijnsbeleid. Het Bureau Sport heeft dus een dubbele taak: behalve de lichamelijke vorming is de taak m.b.t. de vrijwillige sport even belangrijk, zo niet belangrijker. In hoeverre dit laatste als een facet van de vrijetijdsbesteding evenzeer een verantwoordelijkheid is van de WZZ zal nog moeten worden uitgemaakt maar het zal zeker een nauwe coördinatie van de WZZ met het Bureau Sport vergen en uit het oogpunt van preventieve geneeskunde zal hierover ook met de onderdeelarts moeten worden gesproken.

Méer echter dan door onderlinge coördinatie kan véél worden bereikt als alle aangelegenheden, die de mens als persoon betreffen, vanuit een „filosofie” zouden worden aangepakt. Het zou wel eens bijzonder nuttig en doelmatig kunnen blijken de functionarissen die zich met de mens en medewerker bezighouden, nl. de personeelsofficier, de WZZ-functionaris, de sportofficier, de officier Sociale Dienst, de medische en de geestelijke verzorgers, op de een of andere werkzame wijze onder te brengen in één personeelsdienst en deze te plaatsen op het niveau van de andere diensten van het onderdeel. Tot heden is er m.b.t. de mens als persoon te veel langs elkaar en naast elkaar gewerkt. Van groot belang is dat de WZZ in haar nieuwe opzet niet alleen aandacht heeft voor de dienstplichtigen maar voor alle categorieën, zowel voor burger als voor militair. Voor het beroeps-, reserve- en burgerpersoneel dat in de omgeving van het onderdeel is gehuisvest (alleen v.w.b. Nederland) vereist dit geen speciale zorg; in feite onderscheiden zij zich niet van de gemiddelde Nederlander. Voor diegenen echter die door omstandigheden de normale aansluiting met de hun eigen burgerleefwereld moeten missen heeft de WZZ een belangrijke taak. Zij zal haar beleid daarom zodanig moeten richten dat deze categorie medewerkers de aansluiting vindt met de burgerleefwereld in de omgeving van het onderdeel of zij zal zelf voor voorzieningen etc. moeten zorgen. In ieder geval zal de WZZ activiteiten moeten ontplooiën voor:

- a. het met paraatheidsdiensten belaste personeel;
- b. het personeel dat door wisselende diensten, of omdat het onderdeel te ver van grote steden ligt, geheel op het onderdeel is aangewezen;
- c. het personeel in West-Duitsland met de gezinnen.

Bij het vaststellen van het beleid zal worden uitgegaan van het volgende.

a. *Het principe van vrijheid* voor elk individu zelf over de vrije tijd te kunnen beslissen. Een erkenning van het recht op vrije tijd van militairen impliceert immers een erkenning van de vrijheid tot de besteding ervan.

b. *Het principe van participatie*. In de Nota betreffende het jeugdbeleid zegt de regering dat bij de jongeren een sterke behoefte leeft meer van hun leven te maken en dat bij velen thans het verlangen is gegroeid zelf verantwoordelijkheid te dragen voor de besteding van de in omvang toenemende vrije tijd. Dit betekent dat wij hen niet alleen moeten laten meedenken, meeplannen, maar ook moeten laten mee-uitvoeren. De behoefte aan WZZ-activiteiten dient van onder te worden geactiveerd; de realisering dient ter plaatse te geschieden. Dit vergt overigens een bijzondere instelling van de WZZ-officier: hij zal zich vooral moeten richten op het begeleiden van vele, uiteenlopende activiteiten.

c. *Het principe van decentralisatie van het beleid*. In de gehele maatschappij komt het zwaartepunt van het cultureel welzijnsbeleid steeds meer te liggen op het plaatselijk niveau, dus daar waar het eigenlijke werk en de activiteiten plaatsvinden. Daarom zal ook bij de strijdkrachten een flink stuk beleidsbepaling aan de onderdelen moeten worden gedelegeerd. Het zal dan beter mogelijk zijn de activiteiten te richten op de kleine groepen waaruit de samenleving op de onderdelen is opgebouwd en derhalve meer af te stemmen op de werkelijke behoefte.

d. *Een geleidelijke invoering van een meer efficiënte (commerciële) aanpak*. Bij de huidige WZZ speelt het financiële aspect wél een grote maar ook een vrij onzakelijke rol. De recente verhoging van de wedde heeft al iets weggenomen van de noodzaak toegangs- en andere prijzen laag te houden. Verwacht wordt dat de tijd niet ver meer is dat de sfeer van liefdadigheid voorgoed kan worden verlaten. Wij zullen dan ook de dienstplichtigen als een in alle opzichten volwassen partij tegemoet kunnen treden met adequate aanbiedingen en een relevante efficiënte aanpak.

De uitvoering van het beleid

Helaas is de huidige WZZ nog niet toegerust om het hier geschetste beleid te kunnen voeren. Be-

halve dat hiervoor het juiste klimaat moet worden geschapen zullen bepaalde voorwaarden moeten worden vervuld. De belangrijkste hiervan zijn de volgende.

a. *Erkenning van het belang van WZZ.* Belangrijker nog dan afzonderlijke maatregelen van klimaatverbetering is de groei van het besef dat een ontwikkeling naar grotere zelfstandigheid en nieuwe dingen gaande is. Het is daarbij een fundamentele eis dat de mens de gelegenheid krijgt zich in zijn vrije tijd te ontplooiën onder begeleiding van een daarvoor toegeruste WZZ.

b. *Geschoold WZZ-personeel.* De belangrijkheid van het WZZ-werk voor zowel het bedrijf als de mens maakt het noodzakelijk specifieke eisen te stellen aan het WZZ-personeel. Aan selectie en opleiding zal de nodige aandacht moeten worden besteed.

c. *Aanpassing van de organisatie van de WZZ* vooral voor de onderdelen in West-Duitsland waar de WZZ een geheel ander karakter heeft dan in Nederland.

d. *Een verbeterde communicatie tussen de WZZ en de belanghebbenden.* Deze voorwaarde is vooral belangrijk om de activiteiten te kunnen afstemmen op de werkelijke behoefte en in het algemeen om de participatie van het personeel en de decentralisatie van het beleid mogelijk te maken. Dit zou kunnen worden gerealiseerd door het instellen van bv. een soort WZZ-commissie.

De KLu is begonnen aan de eerste fase van de modernisering van de welzijnszorg. In deze fase zal onder meer het volgende worden gerealiseerd.

a. Begrip kweken voor de taak van de WZZ bij allen die zijn betrokken bij de mens, zijn arbeid en zijn mogelijkheden in de vrije tijd. Het stimuleren tot een zinvolle vrijetijdsbesteding is daarbij de taak van alle leidinggevenden.

b. De WZZ toerusten voor de nieuwe taak door dat personeel dat hiervoor terecht niet in staat wordt geacht te vervangen en daarna het WZZ-personeel op te doen leiden tot een voorshands acceptabel beginniveau.

c. Het doen afstemmen van de WZZ-activiteiten op de werkelijke behoeften door het personeel d.m.v. een ontspanningscommissie te betrekken bij zowel de voorbereiding als de uitvoering; dit impliceert dat geleidelijk een deel van het beleid t.a.v. de vrijetijdsactiviteiten en -begeleiding wordt verschoven naar de onderdelen zelf.

d. Zolang er nog geen geïncorporeerde personeelsdienst bestaat het op elk onderdeel creëren van een vormingsteam, waarin de geestelijke verzorgers, de onderdeelarts, de personeelsofficier, de sportofficier en de WZZ-officier gezamenlijk een vormingsprogramma opstellen.

☆☆☆

In het kort samengevat zal een moderne Welzijnszorg de medewerker, waarvoor de KLu een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, optimale kansen moeten bieden zich in de vrije tijd te kunnen ontplooiën. Het oude gezegde „een gezonde ziel in een gezond lichaam” moet onze grote aandacht hebben. Misschien is het in onze moderne tijd juist om te spreken van een „gezond persoon in een gezond milieu”.

Nieuwe militaire kaarten op de schaal 1 : 250.000

ir. A. J. Kers

Reserve-Kapitein der Genie

In een artikel in dit tijdschrift (*Mil. Spect.* 131 (1962)(12)585) werd o.m. een nieuwe kaart op de schaal 1 : 250.000, de serie M501, besproken.

Sinds 1 januari jl. zijn nu twee geheel nieuwe wereldseries op dezelfde schaal beschikbaar, nl. de serie 1501, JOINT OPERATIONS GRAPHIC (GROUND) en de serie 1501-AIR, JOINT OPERATIONS GRAPHIC (AIR). De GROUND-versie vervangt de bestaande series M 501, N 501 enz. en dient tevens als basis voor de AIR-versie; de beide kaarten zullen zeer doelmatig zijn bij gecombineerde operaties van land- en luchtmachtstrijdkrachten.

De bladindeling en nummering van deze 1501-series is dezelfde als voor de vroegere 501-series; het cijfer 1 voor het getal 501 duidt aan dat het een wereldserie betreft (evenals bv. de wereldseries 1404 op de schaal 1 : 500.000 en 1301 op de schaal 1 : 1.000.000).

De Verenigde Staten hebben de zg. „primary responsibility” voor de gehele wereldserie 1501. In Nederland verzorgt de Topografische Dienst

de produktie van 6 van de 9 bladen, waarop het Nederlandse grondgebied voorkomt, nl. de bladen NN 31-9 (Leeuwarden), NN 32-7 (Groningen), NN 31-12 (Amsterdam), NN 32-10 (Enschede), NM 31-2 (Gent) en NM 31-3 (Rotterdam). De bladen NM 32-1 (Essen), NM 32-4 (Köln) en het blad NM 31-6 (Bruxelles) worden resp. door de Bondsrepubliek Duitsland en België geкартеerd.

Als basis voor deze uitgave hebben de door de U.S. Army Topographic Command vervaardigde deelstukken gediend. Bij het „up to date” maken en bewerken van de deelstukken, bleek dat deze in verschillende jaren zijn vervaardigd en daardoor niet uniform waren. Aan de hand van de nieuwste, speciaal voor deze kaart vervaardigde „Specifications” is getracht, met zo weinig mogelijk kosten, die uniformiteit zo veel als mogelijk te verkrijgen. De toch nog aanwezige verschillen tussen de bladen onderling zullen bij een toekomstige herziening geheel verdwijnen.

Detail	M 501	1501	1501 - AIR
— wegen	roodoranje, geel	bruinbruin, lichtbruin	bruin, lichtbruin
— kilometering langs de wegen	bijna volledig aangegeven	alleen langs de bruine wegen over langere afstanden	geen
— spoorwegen	enkel- en dubbelspoor	enkel- en dubbelspoor; aanduiding of lijn geëlektrificeerd is	enkel- en dubbelspoor; aanduiding of lijn geëlektrificeerd is
— stadsplattegronden	geel	lichtbruin	lichtbruin
— hoogspanningsleidingen	zwart	paars	paars
— landsgrenzen	lichtrood met zwarte kruisjes	lichtbruin met zwarte streeplijn; vermelding van landen	lichtbruin met zwarte streeplijn; vermelding van landen
— provinciegrenzen	zwarte streeppuntlijn	zwarte streeppuntlijn; vermelding van provincies	zwarte streeppuntlijn; vermelding van provincies
— vliegvelden	zwarte signaturen	paarse omtrek, met aanduiding startbanen	paarse omtrek, met aanduiding startbanen; aanvullende gegevens, o.a. benaming
— hoogtelijnen	bruin, in meters	bruin, in meters	bruin, in voeten
— reliëf	geen	grijs	grijs
— hoogste punt op het kaartblad	geen	zwart, in meters; geografische coördinaten ervan in legenda	zwart, in voeten; geografische coördinaten ervan in legenda
— obstakels	geen	paars, hoogte in meters boven NAP en maaiveld	paars, hoogte in voeten boven NAP en maaiveld
— UTM-net	blauw 10 km net	blauw 10 km net	blauw 10 km net
— geografisch net	zwart, met tics	zwart, met tics	zwart 15' net
— aanduiding georef	geen	onder het kaartblad	onder het kaartblad

Bij een eerste beschouwing van de bladen vallen 2 punten sterk op:

1. aan de boven- en rechterzijkant loopt het kaartbeeld door tot aan de kaartrand; deze zg. „bleeding edges” maken het mogelijk de kaartbladen eenvoudig aan elkaar te leggen, zonder dat de randen behoeven te worden omgevouwen. Langs de „bleeding edges” overlapt het kaartblad de naastliggende bladen met 1,5 à 2 cm;
2. de kleurstelling van de wegen, een bruine kleur, wijkt af van het vertrouwde rood, oranje of geel, die normaliter voor topografische kaarten worden gebruikt. Deze bruine kleur heeft echter het grote voordeel dat het wegenpatroon bij lamplicht en in het algemeen bij slechte verlichting beter leesbaar is.

Een uitgebreide legenda links en onder het kaartblad geeft een volledige informatie over de kaartinhoud en de gebruikte signaturen.

In de tabel zijn de belangrijkste verschillen tussen de serie M 501 en series 1501 en 1501-AIR aangegeven.

De reeds vermelde obstakels worden op de 6 door de Topografische Dienst gepubliceerde bladen slechts aangegeven wanneer ze hoger dan 100 m (of 300 voeten) zijn.

Op de AIR-versie treffen we verder nog aan:

1. in ieder 15'-vierkant met grote paarse cijfers de grootste terreinhoogte in dat vierkant in eenheden van 1000 en 100 voeten;
2. de lijnen van gelijke magnetische afwijking voor iedere 30' in paars;
3. een aanduiding tot welke datum de „air information” bij is.

Tenslotte dient nog te worden vermeld, dat de serie 1501 ook als basis zal dienen voor een nieuwe uitgave van de kaart Militair Basis Wegennet (MBW).

BANDEN 1969

De geheel linnen banden voor de jaargang 1969 zijn thans direct leverbaar.
De prijs bedraagt f 5,35.

Levering uitsluitend na vooruitbetaling per giro (nr 44715) of per postwissel. Bestellingen te richten aan:

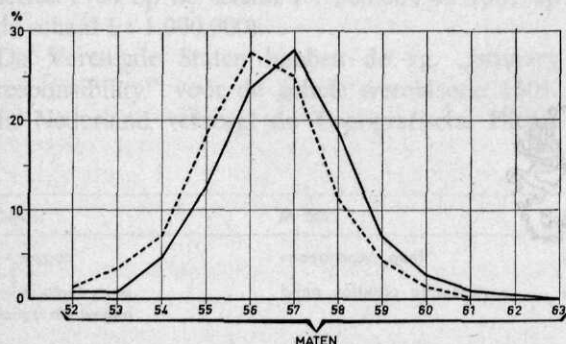
MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
Zwarteweg 1 - Den Haag

Oplossing van het probleem van maatverschuiving bij psu-artikelen met behulp van een mathematisch model

H. Volten

Majoor van de Militaire Administratie (reg.-accountant)

In de psu-sector komt enerzijds een groot aantal artikelen in een zekere spreiding naar maten voor; anderzijds komen bij de doorstroming van dienstplichtige lichtingsploegen vele goederen via een behandeling in de retourlijn in snel tempo voor hernieuwd gebruik beschikbaar. Hierbij kan, door wassen en krimpen, maatverschuiving optreden. Een typerend voorbeeld van dit effect geeft afb. 1. De grafiek toont een duidelijk verschil in de maatverdeling van uitgifte en retouren. Aangenomen dat veldpetten de retourlijn ingaan ongeveer in de maatverdeling van de uitgifte, vindt tijdens de behandeling in de retourlijn een verschuiving plaats in de richting van kleinere maten. De verschuiving belooft globaal één maat.

Afb. 1 Maatverdeling van de uitgifte en de retouren van veldpetten in de periode 9 december 1966 - 8 december 1967

— uitgifte (65.056 stuks)
 ---- retouren (27.042 stuks)

Invloed op de behoeftebepaling

Het optreden van maatverschuiving heeft invloed op de keuze van een optimale voorraadpolitiek en met name op een juiste verdeling van de behoeftebepaling, en dus van de aanschaffingen, over de maten. Kennis van twee gegevens is dan nodig:

- het percentage van de uitgifte, dat uit de retouren wederom ter beschikking komt;
 - het percentage van de retouren, waarbij zich een bepaalde maatverschuiving heeft voorgedaan (dit percentage kan per maat verschillen).
- Deze gegevens maken het, te zamen met de uitgiftefrequentie per maat en de schatting van de

in de toekomst te kleden sterkte, mogelijk de als gevolg van maatverschuiving rijzende vraagstukken van behoeftebepaling met behulp van lineaire programmering (LP) op te lossen. Dit zal aan de hand van een voorbeeld worden gedemonstreerd. De toepassing van dergelijke methoden ontleent haar waarde aan de omstandigheid, dat daarmee (althans zo veel mogelijk) wordt voorkomen, dat zich in de kleinere maten voorraden vormen, die — steeds aangroeiend — in feite overtollig zijn.

Een onjuiste correctie van de maatverschuiving in de vaststelling van de behoefte kan door de invloed van omvangrijke lichtingsploegen belangrijke afwijkingen van een optimale voorraadpositie tot gevolg hebben. Anderzijds leidt dezelfde factor tot een betrekkelijk regelmatig uitgiftepatroon, waardoor verschillende nodige basisgegevens meer exact ter beschikking staan dan in andere materieelsectoren het geval is.

Een voorbeeld

Een artikel, de pullover, komt in verschillende maten voor, waarvan de gegevens in tabel 1 zijn vermeld.

TABEL 1
Maatgegevens van de pullover

Maat	Uitgiftenorm (lengten)	Uitgiftepercentage*
1	< 1,70 m	10
2	1,70 - < 1,80 m	50
3	1,80 - < 1,90 m	35
4	1,90 en meer	5

* Dit zijn de werkelijk gemeten lengten van dienstplichtigen, zoals vermeld in het Statistisch zakboek van het CBS (afgerond)

In dit gestileerde voorbeeld wordt het volgende aangenomen:

- het artikel komt na de eerste uitgifte (nieuw) in zijn geheel via de retourlijn opnieuw ter beschikking en is daarbij 1 maat gekrompen;
- na de tweede uitgifte komt het artikel weer voor 100% uit de retourlijn, maar nu zonder maatverschuiving;
- na de derde maal te zijn gebruikt komen geen bruikbare retouren meer ter beschikking;

— de cyclus uitgifte-gebruik-retourlijn-uitgifte voltrekt zich in één jaar;

— de te kleden sterkte is in de loop van de tijd constant;

— nieuwe en gebruikte artikelen zijn uitwisselbaar: er is geen beperking, dat een bepaalde fractie van de uitgifte aan de lichtingsploegen nieuwverstreking moet zijn.

Gevraagd wordt, hoe groot de jaarlijkse aanvullende behoefte is per 100 eenheden uitgifte en hoe de maatverdeling van deze behoefte luidt.

Wanneer de aanvullende behoefte van maat 1 t/m 4 wordt aangegeven met x_1 , x_2 , x_3 en x_4 , kan hetgeen jaarlijks van iedere maat ter beschikking staat worden aangegeven als geschetst in tabel 2.

TABEL 2

Status / Ter beschikking	Maat 1	Maat 2	Maat 3	Maat 4
Nieuw	x_1	x_2	x_3	x_4
Uit eerste retouren	x_2	x_3	x_4	-
Uit tweede retouren	x_2	x_3	x_4	-
Totaal ter beschikking	$x_1 + 2x_2$	$x_2 + 2x_3$	$x_3 + 2x_4$	x_4

Het probleem kan nu als volgt worden geformuleerd.

Minimaliseer

$$x_1 + x_2 + x_3 + x_4$$

onder de voorwaarden

$$x_1 + 2x_2 \geq 10$$

$$x_2 + 2x_3 \geq 50$$

$$x_3 + 2x_4 \geq 35$$

$$x_1 \geq 5$$

$$x_1 \text{ t/m } x_4 \geq 0$$

De uitwerking van dit LP-probleem is in de appendix opgenomen. De oplossing luidt, dat de jaarlijkse aanvullende behoefte bedraagt $33\frac{3}{4}$ stuks per 100 eenheden uitgifte. Bij deze oplossing behoort de maatverdeling, aangegeven door:

$$x_1 = 0, x_2 = 5, x_3 = \frac{2}{45}, x_4 = \frac{4}{25}$$

Bij invulling van deze waarden staat jaarlijks beschikbaar hetgeen in tabel 3 is vermeld.

TABEL 3

Status / Ter beschikking	Maat 1	Maat 2	Maat 3	Maat 4
Nieuw	-	95	$\frac{45}{2}$	$\frac{25}{4}$
Uit eerste retouren	5	$\frac{45}{2}$	$\frac{25}{4}$	-
Uit tweede retouren	5	$\frac{45}{2}$	$\frac{25}{4}$	-
Totaal beschikbaar	10	50	35	$6\frac{1}{4}$
Totaal nodig	10	50	35	5

Het is bij de gekozen voorwaarden onvermijdelijk, dat per totale verbruikscyclus van 3 jaar een hoeveelheid van $\frac{5}{4}$ in maat 4 overcompleteert raakt.

De jaarlijkse inkoop ($33\frac{3}{4}$) ligt $\frac{5}{4} : 3 = \frac{5}{12}$

boven het absolute minimum van $33\frac{1}{3}$.

Een dergelijk surplus kan worden voorkomen door, zo dit kledingtechnisch mogelijk is, een verschuiving in de uitgiftenormen aan te brengen. Indien de lengte-intervallen $1,80 - < 1,81$ en $1,90 - < 1,93$ resp. 5% en $1\frac{2}{3}\%$ van de populatie beslaan en de uitgiftenormen voor de maten 2 t/m 4 worden gesteld op resp. $1,70 - < 1,81$, $1,81 - < 1,93$ en $1,93$ en meer, gaan de voorwaarden van het minimaliseringsprobleem over in:

$$x_1 + 2x_2 \geq 10$$

$$x_2 + 2x_3 \geq 55$$

$$x_3 + 2x_4 \geq 31\frac{2}{3}$$

$$x_4 \geq 3\frac{1}{3}$$

$$x_1 \text{ t/m } x_4 \geq 0$$

Thans wordt het absolute minimum van $33\frac{1}{3}$ inderdaad bereikt en wel voor

$$x_1 = 0, x_2 = 5, x_3 = 25, x_4 = 3\frac{1}{3}$$

Het vraagstuk verandert niet van aard, indien de aangebrachte vereenvoudigingen wegvallen. Indien bv. wordt verondersteld dat niet de gehele uitgifte uit de retouren opnieuw ter beschikking komt, maar van de eerste uitgifte $\frac{9}{10}$ en van de

tweede uitgifte $\frac{2}{3}$, ontstaan de voorwaarden:

$$x_1 + 1,5x_2 \geq 10$$

$$x_2 + 1,5x_3 \geq 50$$

$$x_3 + 1,5x_4 \geq 35$$

$$x_4 \geq 5$$

$$x_1 \text{ t/m } x_4 \geq 0$$

Het absolute minimum bedraagt in dit geval, zoals eenvoudig valt te zien, 40. De simplexmethode van de LP leidt tot een jaarlijkse inkoop van $40\frac{15}{27}$, bereikt voor de waarden

$$x_1 = 0, x_2 = \frac{20}{3}, x_3 = \frac{260}{9}, x_4 = 5$$

Op soortgelijke wijze zijn de andere vooronderstellingen meer in overeenstemming met een waargenomen praktische situatie te brengen: de omvang van de maatverschuiving in de retourlijn kan variëren, de sterkte van in de toekomst te kleden dienstplichtige lichtingsploegen kan een ontwikkeling vertonen, de eis dat een zekere fractie van de uitgifte in iedere maat nieuw-verstrekking moet zijn, kan worden gesteld.

Appendix

Het probleem

minimaliseer

$$x_1 + x_2 + x_3 + x_4$$

onder de voorwaarden

$$x_1 + 2x_2 \geq 10$$

$$x_2 + 2x_3 \geq 50$$

$$x_3 + 2x_4 \geq 35$$

$$x_4 \geq 5$$

$$x_i \geq 0$$

$$x_1 \text{ t/m } x_4$$

luit in zijn duale vorm

maximaliseer

$$10w_1 + 50w_2 + 35w_3 + 5w_4 = f \text{ (max)}$$

onder de voorwaarden

$$w_1 \leq 1$$

$$2w_1 + w_2 \leq 1$$

$$2w_2 + w_3 \leq 1$$

$$2w_3 + w_4 \leq 1$$

$$w_1 \text{ t/m } w_4 \geq 0$$

De achtereenvolgende simplextableaus luiden als weergegeven in de tabellen 4 t/m 7.

TABEL 4
De basisoplossing

	w ₀	w ₁	w ₂	w ₃	w ₄	w ₅	w ₆	w ₇	w ₈
w ₅	1	1				1			
w ₆	1	2	1				1		
w ₇	1		2	1				1	
w ₈	1			2	1				1
f ^B	0	-10	-50	-35	-5	0	0	0	0

TABEL 5
De eerste gewijzigde oplossing

	w ₀	w ₁	w ₂	w ₃	w ₄	w ₅	w ₆	w ₇	w ₈
w ₅	1	1				1			
w ₆	1/2	2	1	-1/2			1	-1/2	
w ₂	1/2		1	1/2				1/2	
w ₈	1			2	1				1
f ^B	25	-10	0	-10	-5	0	0	25	0

Op al deze punten kunnen in het wiskundige model verfijningen worden aangebracht. Voor de praktische toepassing is het geen bezwaar, dat bij de hantering van werkelijke waarden een stelsel van ongelijkheden verschijnt, dat minder gemakkelijk met de hand kan worden doorgerekend. Juist deze LP-technieken zijn nl. eenvoudig te programmeren en kunnen met inschakeling van een computer snel worden opgelost.

TABEL 6
De tweede gewijzigde oplossing

	w ₀	w ₁	w ₂	w ₃	w ₄	w ₅	w ₆	w ₇	w ₈
w ₅	3/4			1/4		1	-1/2	1/4	
w ₁	1/4	1		-1/4			1/2	-1/4	
w ₂	1/2		1	1/2	1			1/2	
w ₈	1			2	1				1
f	55	0	0	-25/2	-5	0	5	45/2	0

TABEL 7
De optimale oplossing

	w ₀	w ₁	w ₂	w ₃	w ₄	w ₅	w ₆	w ₇	w ₈
w ₅	5/8				-1/8	1	-1/2	1/4	-1/8
w ₁	3/8	1			1/8		1/2	-1/4	1/8
w ₂	1/4		1		-1/4			1/2	1/4
w ₃	1/2			1	1/2				1/2
f	135/4	0	0	0	5/4	0	5	45/2	25/4

De duale oplossing luidt:

$$f = \frac{135}{4} - \frac{5}{4}w_4 - w_6 \frac{45}{2} - w_7 \frac{25}{4} - w_8$$

Overgezet op het oorspronkelijke probleem, betekent dit:

het bereikte optimum is $\frac{135}{4}$ en wordt bereikt voor

$$x_1 = 0, x_2 = 5, x_3 = \frac{45}{2}, x_4 = \frac{25}{4}.$$

In de optimale oplossing is $\frac{5}{4}x_4$ over.

VS nr 2-1170, Het beheer en het gebruik van gebouwen, werken en terreinen voor de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht*

H. Cool

Kolonel der Genie b.d.

Inleiding

Het VS vervangt het totaal verouderde VS 2-1170, Kazerneringsreglement voor de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht. De gedachte voor *elk* der beide krijgsmacht delen een afzonderlijk VS te ontwerpen werd verlaten om de volgende redenen:

- de beide VS'n zouden op vele punten identiek zijn; de bijbehorende modellen zelfs volkomen;
- het uitgeven, met een grote oplage, van 2 genoeg identieke VS'n is economisch niet verantwoord;
- het beheer van de gebouwen, werken en terreinen is beter met één VS gediend dan met twee;
- in het VS kon voldoende worden tegemoetgekomen aan de eisen, voortvloeiende uit de specifieke geaardheden van beide krijgsmacht delen;
- in het VS kon een voor *beide* krijgsmacht delen van toepassing zijnde regeling inzake het *woningbeheer* worden opgenomen overeenkomstig de laatste ontwikkelingen.

Uit dien hoofde is het VS verdeeld in 4 hoofdstukken.

— *Hoofdstuk I. Algemene Bepalingen*, waarin de bepalingen zijn opgenomen, die voor de *beide* krijgsmacht delen gelden (m.u.v. woningen).

— *Hoofdstuk II. Beheers- en gebruiksbepalingen voor de Koninklijke Landmacht*, waarin de beheers- en gebruiksbepalingen zijn opgenomen, voortvloeiende uit de organisatie en geaardheid der KL.

— *Hoofdstuk III. Beheers- en gebruiksbepalingen voor de Koninklijke Luchtmacht*, waarin in beginsel de bepalingen van Hoofdstuk II zijn opgenomen, doch aangepast aan de organisatie en geaardheid der KLu.

* Ten tijde van de vaststelling van het VS maakte de Koninklijke Marechaussee nog deel uit van de Koninklijke Landmacht.

— *Hoofdstuk IV. Woningen*, waarvan de bepalingen volgens de bestaande (tot nu toe in vele Aanschrijvingen vervatte) toestand zijn opgenomen.

Voorts zijn, voorzien van een „*Overzicht Modellen*”, de in de tekst van het VS genoemde modellen opgenomen, met inbegrip van de tot nu toe hetzij niet of niet volledig vastgestelde modellen¹, dan wel van de modellen, die in verschillende VS'n waren verspreid en daar niet meer thuis hoorden²; alle modellen zijn op de hoogte van de tijd gebracht.

Het doel van dit artikel is, zowel de *beheerders* als de *gebruikers* een inzicht te geven in de gebruiksmogelijkheden van dit VS; dit kan het beste geschieden door dit VS op de voet te volgen. Voor de onvermijdelijke dorheid van tekst en indeling verzoek ik bij voorbaat de clementie van de lezer, evenals voor de omstandigheid, dat door mij niet *alle* punten in beschouwing zijn genomen, doch beperking tot de voornaamste daarvan heeft plaatsgevonden.

Hoofdstuk I. Algemene bepalingen

Pt 1101. Militaire objecten. Het begrip „kazerne” uit het oude VS was niet meer hanteerbaar; evenmin kan het de militaire bewoner beroeren, of hij in een militair dan wel niet-militair gebouw is gehuisvest (uit juridisch-administratief opzicht is dit alleen van belang voor de Genie dienst).

Het nieuw ingevoerde begrip „militair object” — waaraan alleenstaande gebouwtjes e.d. kunnen worden toegevoegd (zodat deze niet meer uit beheersoogpunt „zwevend” kunnen zijn) — waarborgt een grote mate van flexibiliteit uit beheers- en gebruiksoogpunt; desgewenst kan bv. ook een

¹ Bv. de processen-verbaal van overgave, enz. (de modellen 1...5a).

² Bv. de modellen 6...10.

geheel door *burgerpersoneel* bezette, apart gelegen, werkplaats onder een *militair object* worden gebracht.

De regeling inzake bewakings- en beveiligingsmaatregelen voor gebouwen, werken en terreinen, in gebruik bij de Geniedienst, is nodig omdat de Geniedienst niet over voldoende militairen burgerbewakingspersoneel beschikt voor de uitvoering van de bewakings- en beveiligingstaken, waarvoor een troepencommandant verantwoordelijk is.

Pt 1113. Inrichting (als punt 1112).

Pt 1112. Gebouwen, werken en terreinen. De aandacht wordt gevestigd op het thans onder de „Regeling Schadeverhaal 1961” begrepen zijn van deze onroerende zaken; zie ook de punten 2034, 3034 en 4004/4050.

Pt 1114. Kazerneringsmaterieel en kazerneringsgoederen (idem).

Pt 1115. Installaties (idem).

Pt 1116. Kazernedegradatiën. Een duidelijk omlijnde definitie was nodig ten einde de oude, omslachtige (en daardoor veelal niet tot haar recht komende) regeling, vervat in het oude VS en vele Aanschrijvingen, te kunnen abandonneren en deze materie geheel binnen de sfeer van de „Regeling Schadeverhaal 1961” te kunnen brengen.

Pt 1201-b. Bevelen aan het personeel van de Geniedienst. Bij de KLu is een analoge regeling reeds in zwang ingevolge pt 3 van de „Instructie voor het Hoofd van de Dienstkring van het BABOV”, vastgesteld bij Nota M.v.D. d.d. 31-7-1962, nr 275.260.

De noodzaak van een dergelijke regeling (*beperkt tot operationele noodzaak*) voor vliegvelden, POL-installaties, navigatiestations, e.d., behoeft geen toelichting.

Ook bij de KL zijn thans militaire objecten aanwezig, waarbij voortzetting van het operationele continubedrijf een zodanige regeling nodig maakt.

De gebruiker zij erop gewezen, dat:

— *hij de operationele noodzaak moet kunnen aantonen;*

— *hij waar nodig de financiële verantwoordelijkheid draagt voor de gevolgen van zijn bevel.*

Pt 1206. Sleutelbeheer. De starre aanwijzing van lokalen waarin sleutelborden of sleutelkasten aanwezig moeten zijn is door een soepeler regeling vervangen, daar de grote variatie in de samenstelling en geaardheid van militaire objecten dit eist. Voor het overige is de regeling volgens het oude VS gehandhaafd.

Pt 1300 Normen. Gezien de grote gevarieerdheid en de complexe inrichting van militaire objecten is het opnemen van normen (zoals in het oude VS geschiedde) enerzijds ondoenlijk uit hoofde van volledigheid, anderzijds leidende tot een tot in het onhanteerbare uitgebreid VS.

Enkele normen zijn reeds bij diverse Aanschrijvingen M.v.D. vastgesteld; een ontwerp-„Handleiding Accommodatienormen” — gedacht als een afzonderlijk VS — is bij DGWT in voorbereiding.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat de normen slechts voor normale omstandigheden gelden.

Pt 1400. Eigen meubilair en wandversiering. Het aanwezig zijn daarvan is geheel een verantwoordelijkheid van de troepencommandanten geworden. *De aansprakelijkheid van de Staat voor beschadiging of verloren gaan is echter beperkt!*

Pt 1501. Uitwendig schoonhouden. De verplichtingen tot schoonhouden en de bij dit schoonhouden te verlenen hulp door de Geniedienst — met name v.w.b. de sneeuw- en gladheidsbestrijding — zijn nu concreet vastgelegd. *De aandacht wordt gevestigd op het overleg terzake tussen de gebruiker en de Geniedienst.*

Pt 1502. Inwendig schoonhouden; schoonmaakcontracten. De mogelijkheid tot het sluiten van schoonmaakcontracten is naar voren gebracht.

Pt 1503. Afvoer van vuilnis, afvalstoffen, as en faecaliën. Het is nodig gebleken, *afvalstoffen* in de regeling te betrekken, aangezien de krijgsmachtonderdelen *chemische, biologische* en *radioactieve afvalstoffen* produceren, waarvoor zeer stringente afvoerregelingen gelden.

Pt 1600. Verbodsbepalingen. De verouderde verbodsbepalingen van het oude VS zijn door bepalingen van een meer algemene strekking vervangen.

De aandacht wordt gevestigd op de regeling van het particuliere parkeren in pt 1600-c.

Pt 1700. Verstrekken van gegevens. De in dit punt opgenomen *verplichting* van de *beheerder* (= de Geniedienst) is een reeds lang door de praktijk gewenst gebleken aangelegenheid.

Hoofdstuk II. Beheers- en gebruiks-bepalingen voor de Koninklijke Landmacht

Pt 2000. Overgeven van militaire objecten. De in het oude VS voorkomende regeling is gehand-

haafd, echter met vermindering van de daarin voorkomende bindende (en derhalve in de praktijk nimmer kloppende) opgave van autoriteiten, aan wie „ter beschikking” moet worden overgegeven. *In beginsel wordt door de beheerder „ter beschikking” overgegeven aan de Garnizoenscommandant; opgenomen is een regeling indien afwijking van dit beginsel wenselijk is.*

Pt 2002. Overgave in gebruik. De „overgave in gebruik”, voorkomende in het oude VS, is gehandhaafd, met dien verstande dat de mogelijkheid is opengelaten dat de „beschikker” het object — ook voor wat het gebruik betreft — in eigen hand houdt.

Er wordt op gewezen, dat de beschikker in het laatste geval de rechten en verplichtingen van een gebruiker op zich neemt!

Pt 2003. Overgave in gebruik van afgeronde gedeelten. De hierin bedoelde overgave heeft tot doel, bij grote militaire objecten (legerplaatsen e.d.) de „gebruikersverantwoordelijkheden” in zoverre te delegeren, dat de „hoofdgebruiker” daardoor van veel administratieve en beheersarbeid wordt verlost.

Van de benaming „ondergebruiker” is eenvoudigheidshalve afgezien.

Indien het verder in het VS nodig is om te preciseren welke „gebruiker” wordt bedoeld, is dit geschied (zie bv. pt 2034).

Pt 2004. Overgave in gebruik van schiet- en oefenterreinen. Er wordt op gewezen, dat de Garnizoenscommandant door het bestaan van de gebruiksregelingen niet van zijn rechten en verplichtingen als gebruiker is ontheven!

Pt 2006. Situatie- en plattegrondplannen. Hierin is een tot dusverre niet opgenomen verplichting van de beheerder vervat.

Pt 2007. Tijdelijk ter beschikking stellen aan de beheerder voor uitvoering van werkzaamheden. Ten aanzien hiervan is thans overleg tussen de gebruiker en het Dienstkringhoofd verplicht gesteld.

Pt 2009. Niet-militair medegebruik. Dit was tot dusverre niet in het VS geregeld.

De aandacht wordt gevestigd op het vereiste overleg tussen Garnizoenscommandant en beheerder.

Pt 2010. Bestemming en wijziging van de bestemming. De in het oude VS voorkomende regeling is (onder versoepeling in verband met de dynamiek in de ontwikkeling van de Krijgsmacht)

aangepast aan de huidige behoefte. *Ook zij vereist een gedegen overleg tussen gebruiker en beheerder.*

Pt 2031. Herstellingen tot instandhouding van de objecten. Het tijdig kennisgeven, door de beheerder, van het verrichten van deze herstellingen — al dan niet gepaard met een verzoek om tijdelijke beschikbaarstelling vlg. pt 2007 — is bindend voorgeschreven.

Pt 2032. Door de gebruikers geconstateerde gebreken. De „kazernedegradatiën” zijn geheel uit de „herstellings sfeer” verwijderd, daar deze uitsluitend op voet van de „Regeling Schadeverhaal 1961” worden afgehandeld.

Pt 2033. Spoedherstellingen. Hier is de verplichting vastgelegd van de Geniedienst tot het nemen van zo spoedig mogelijke actie bij spoedherstellingen.

Pt 2034. Kazernedegradatiën, herstellingen als gevolg van aanrijding of aanvaring. Zowel de gebruiker als de beheerder kunnen kazernedegradatiën constateren; ook nu is de beheerder verplicht tot het zo spoedig mogelijk herstellen daarvan, ongeacht of een verplichting tot schadevergoeding wordt opgelegd.

Pt 2035. Kazerne-inspectie. De regeling is een aanpassing aan die, voorkomende in het oude VS. De frequentie van de kazerne-inspecties is echter verminderd, gezien de daarmee (vooral bij grotere objecten) gemoeide tijd, indien zij naar de eis worden verricht.

Pt 2040. Wijzigingen, verbeteringen en voorzieningen. Onder a. is de opgave van wijzigingen (OVW) — in overeenstemming met de ontstane procedure — slechts als vereist voor spoedeisende voorzieningen genoemd. Onder b. is de beoordelingsbevoegdheid van aanvragen door de Genie-autoriteiten nauwkeurig begrensd vastgelegd. Onder c. is de verplichting van de Genie-autoriteiten tot het verlenen van de grootst mogelijke hulp en medewerking bij de voorbereiding van de aanvragen voorgeschreven.

Pt 2050. Kazerneringsmaterieel en -goederen. Door de in dit punt vervatte regelingen wordt bereikt, dat in KL-objecten (als daarin — mede — KLu-onderdelen zijn ondergebracht) alleen de KL-procedures gelden, en omgekeerd; zulks houdt in, dat de beheerders en gebruikers dan slechts met één procedure te maken hebben.

Pt 2060. Meenemen van kazerneringsmaterieel

en -goederen bij verplaatsingen. Aan deze — in het oude VS niet voorkomende — regeling bleek behoefte te bestaan.

Pt 2080. Gebruik van apparatuur. Er wordt op de *verplichting* van de gebruiker tot overleg met het Dienstkringhoofd gewezen!

Pt 2081. Antennes en aansluitingen. De toestemmingsregeling voor antennes en aansluitingen is aan de huidige omstandigheden aangepast.

Pt 2083. Maatregelen tegen bevriezing. Gewezen wordt op de *kennisgevingsplicht van de beheerder!*

Pt 2090. Plaatsen, aansluiten en wegnemen van apparatuur. Onder „al dan niet van Rijkswegge verstrekte apparatuur” zijn met name uit messgelden aangeschafte inventarisstukken begrepen.

Pt 2112. Blusmiddelen. Het door de Geniedienst bevestigen moet derhalve ook v.w.b. wijze en plaats) in overleg met de gebruikers geschieden.

Hoofdstuk III. Beheers- en gebruiksbepalingen voor de Koninklijke Luchtmacht (alleen de *principiële afwijkingen* met hoofdstuk II worden vermeld).

Pt 3000. Overgeven van militaire objecten. Het overgeven aan de Garnizoenscommandant is hier uitzondering.

Pt 3020. BABOV-Contact-officier. De enkadring van de KLu maakt aanwijzing van „burgerambtenaren van kazernerij” als bij de KL is voorzien, niet nodig.

Pt 3060. Meeneming van DGWT-materieel bij verplaatsingen. De regeling is opzettelijk tot het DGWT = KL-materieel beperkt, daar voor de KLu-goederen een andere (interne) regeling geldt.

Hoofdstuk IV. Woningen

Pt 4003. Garnizoenswoning. De bewoning op *vrijwillige basis* is vastgelegd.

Pt 4004. Beschadigingen. Door definitie van het begrip „beschadigingen” is een *mogelijkheid geschapen tot verhaal op de bewoner* van schade, die met kazernedegradatie is te vergelijken.

Pt 4020. Overgeven van woningen ter beschikking en in gebruik. De aandacht wordt erop gevestigd, dat het overgeven „ter beschikking” of „in gebruik” van de woning *steeds aan en niet*

door de Garnizoenscommandant geschiedt. Het betreft alléén het *beheer* van de woning.

Het „overgeven ter bewoning” door de Garnizoenscommandant — zie pt 4021 — heeft een geheel ander doel, nl. het „toewijzen” en niet het „beheren” van de woning!

Pt 4040. Contactfunctionaris. Bij grotere woningcomplexen kan het aanwijzen van een contactfunctionaris — bedoeld om de wensen van *alle* bewoners te verzamelen (waar nodig te schiften!) en ter kennis van de Geniedienst te brengen — veel tijd en moeilijkheden besparen.

Pt 4080. Antennes en aansluitingen. Deze bij de Rijksgebouwendienst in zwang zijnde regeling — die een grote vereenvoudiging betekent van de tot dusver in het oude VS vervatte regeling — heeft aldaar zeer goed voldaan.

Pt 4120. Gebods- en verbodsbepalingen. De aandacht wordt erop gevestigd dat deze *alleen* voorkomen in de „kennisgeving van overgave ter bewoning”, die volgens pt 4021 *alleen is vereist voor ambts- en dienstwoningen.*

Voor *Garnizoenswoningen* (het overgrote deel dus!) vindt men analoge gebods- en verbodsbepalingen opgenomen in het door de Dienst der Domeinen opgemaakte *huurcontract.*

Deze bepalingen zijn dus voor *alle* bewoners van Rijkswoningen in feite gelijk van strekking.

Besluit

De aandachtige — naar ik hoop na lezing van het voorgaande niet al te zeer vermoeide — lezer zal uit het bovenstaande hebben ontwaard dat het *nieuwe VS* — in tegenstelling met het oude — in belangrijke mate stoelt op het beginsel van de *gelijkwaardigheid van de „partijen” beheerder/gebruiker.*

De voornaamste verplichting die uit deze gelijkwaardigheid voortkomt is *bereidheid tot overleg;* reeds bij de inwerkingtreding per 1 januari 1970 (hetgeen het opnieuw opmaken van *alle* proces-verbaal van overgave, alsmede een hernieuwde indeling, van alle militaire objecten der KL en KLu inhoudt) is dit overleg onontbeerlijk.

Moge een volledig welslagen van dit overleg tussen de gebruikers en de beheerders nogmaals het bewijs leveren van de uitnemende geest van samenwerking in de Nederlandse krijgsmacht.

De organisatie van de Franse defensie en de Franse landstrijdkrachten

A. C. de Jonge

Majoor der Infanterie (gsb)

In dit artikel zal ik de topstructuur van het Franse defensieapparaat behandelen, zoals deze tijdens en na de vorming van de Vijfde Republiek tot stand is gekomen. Een en ander is vastgelegd in de Constitutie van 1958 en in talrijke wetten, ordonnantiën, decreten en besluiten (zie de literatuurlijst). Tevens zal ik wat dieper ingaan op de organisatie van de landstrijdkrachten. Een aantal Franse functiebenamingen is onvertaald gelaten omdat bij vertaling de gevoelswaarde die aan de Nederlandse equivalenten wordt toegekend, niet overeenkomt met die van de Franse benamingen.

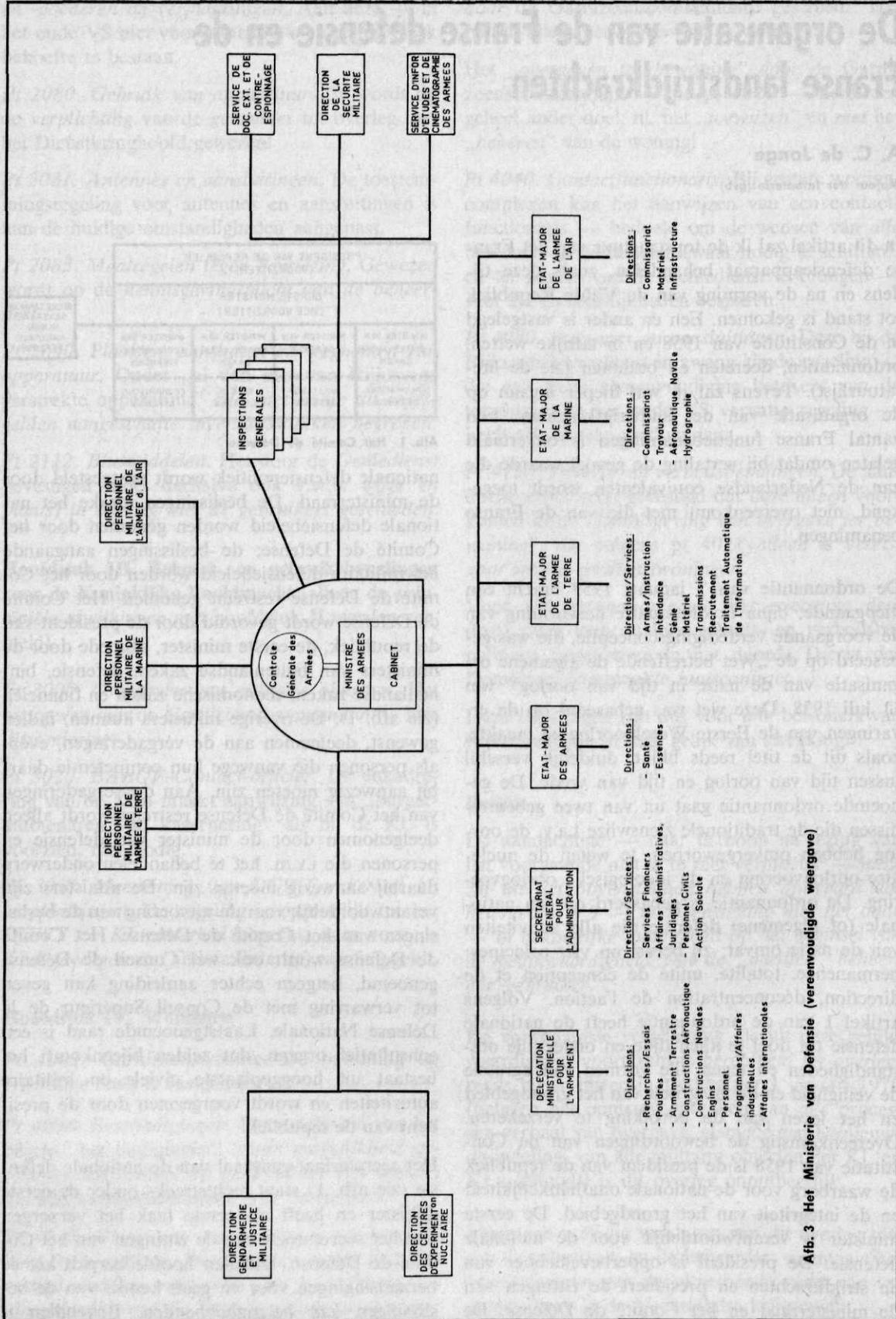
De ordonnantie van 7 januari 1959 bracht een diepgaande, bijna revolutionaire hervorming van de voorgaande verdedigingsconceptie, die was gebaseerd op de „Wet betreffende de algemene organisatie van de natie in tijd van oorlog” van 11 juli 1938. Deze wet was gebaseerd op de ervaringen van de Eerste Wereldoorlog en maakte, zoals uit de titel reeds blijkt, duidelijk verschil tussen tijd van oorlog en tijd van vrede. De genoemde ordonnantie gaat uit van twee gebeurtenissen die de traditionele zienswijze t.a.v. de oorlog hebben omvergeworpen, te weten de nucleaire oorlogvoering en de ideologische oorlogvoering. De ordonnantie is gebaseerd op een nationale (of algemene) defensie die alle activiteiten van de natie omvat; zij berust op vier principes: permanence, totalité, unité de conception et de direction, déconcentration de l'action. Volgens artikel 1 van de ordonnantie heeft de nationale defensie tot doel te allen tijde en onder alle omstandigheden en tegen alle vormen van agressie de veiligheid en de integriteit van het grondgebied en het leven van de bevolking te verzekeren. Overeenkomstig de bewoordingen van de Constitutie van 1958 is de president van de republiek de waarborg voor de nationale onafhankelijkheid en de integriteit van het grondgebied. De eerste minister is verantwoordelijk voor de nationale defensie. De president is opperbevelhebber van de strijdkrachten en presideert de zittingen van de ministerraad en het Comité de Défense. De

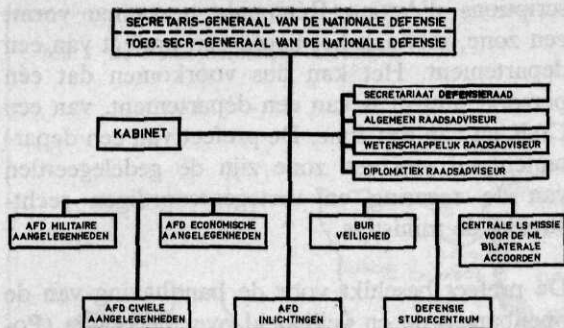
Afb. 1 Het Comité de Défense

nationale defensiepolitiek wordt vastgesteld door de ministerraad. De beslissingen inzake het nationale defensiebeleid worden genomen door het Comité de Défense; de beslissingen aangaande het militaire defensiebeleid worden door het Comité de Défense restreint genomen. Het Comité de Défense wordt gevormd door de president van de republiek, de eerste minister, alsmede door de ministers van buitenlandse zaken, defensie, binnenlandse zaken, economische zaken en financiën (zie afb. 1). De overige ministers kunnen, indien gewenst, deelnemen aan de vergaderingen, evenals personen die vanwege hun competentie daarbij aanwezig moeten zijn. Aan de vergaderingen van het Comité de Défense restreint wordt alleen deelgenomen door de minister van defensie en personen die i.v.m. het te behandelen onderwerp daarbij aanwezig moeten zijn. De ministers zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de beslissingen van het Comité de Défense. Het Comité de Défense wordt ook wel Conseil de Défense genoemd, hetgeen echter aanleiding kan geven tot verwarring met de Conseil Supérieur de la Défense Nationale. Laatstgenoemde raad is een consultatief orgaan, dat zelden bijeenkomt; het bestaat uit hooggeplaatste civiele en militaire autoriteiten en wordt voorgezeten door de president van de republiek.

Het secretariaat-generaal van de nationale defensie (zie afb. 1) staat rechtstreeks onder de eerste minister en heeft als eerste taak het verzorgen van het secretariaat van de zittingen van het Comité de Défense. Uit dien hoofde bereidt het de beraadslagingen voor en geeft kennis van de beslissingen aan belanghebbenden. Bovendien is

Afb. 3 Het Ministerie van Defensie (vereenvoudigde weergave)

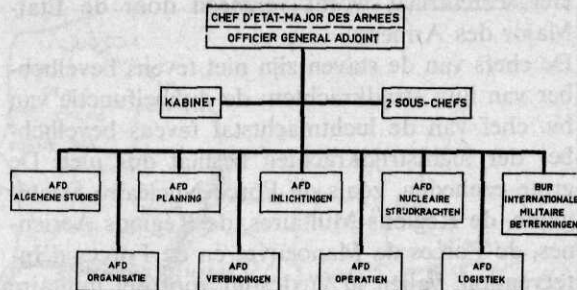

Afb. 2 Het Secretariaat-Generaal van de Nationale Defensie

het secretariaat-generaal belast met het bewaken van de uitvoering van de beslissingen, die door het Comité de Défense zijn genomen. Als derde taak dient het secretariaat-generaal de eerste minister bij te staan in de uitoefening van zijn verantwoordelijkheid voor de nationale defensie. Om genoemde taken te kunnen uitvoeren beschikt het secretariaat-generaal van de nationale defensie over een vrij omvangrijk orgaan (zie afb. 2). De functie van secretaris-generaal van de nationale defensie wordt vervuld door een generaal, de toegevoegd secretaris-generaal is een hooggeplaatste civiele functionaris.

Het hiervoren omschrevene was de situatie zoals deze bestond tijdens het presidentschap van generaal De Gaulle. Het kenmerkte zich door coördinatie en verantwoordelijkheid op zeer hoog niveau. Inmiddels heeft president Pompidou, ten einde zijn eerste minister meer vrijheid van handelen te geven, zijn minister van defensie belast met de taak van de nationale defensie. Deze verandering blijkt ook uit de Franse benamingen: le Ministre des Armées werd le Ministre d'Etat chargé de la Défense Nationale. Het secretariaat-generaal van de nationale defensie staat nu rechtstreeks onder deze minister. In feite heeft genoemde minister twee functies: minister van de nationale (of algemene) defensie en minister van de militaire defensie; in het vervolg van dit artikel zal ik hem ter wille van de eenvoud minister van defensie blijven noemen. De eerste minister blijft echter verantwoordelijk voor de nationale defensie waardoor deze verandering in wezen een delegatie van de bevoegdheden van de eerste minister is.

In afb. 3 is de organisatie van het ministerie van defensie weergegeven. De Chef d'État-Major des Armées heeft door delegatie van de minister van defensie gezag over de chef van de generale staf, de chef van de marinestaf en de chef van de luchtmachtstaf. In het kader van het militaire defensiebeleid en door delegatie van de minister

Afb. 4 État-Major des Armées

van defensie rust op de Chef d'État-Major des Armées de taak:

- de opdrachten van elk krijgsmachtdeel vast te stellen;
- de globale organisatie van de strijdkrachten te bepalen;
- in samenwerking met de Délégué Ministériel pour l'Armement en de Secrétaire Général pour l'Administration de legerplanning vast te stellen.

Bovendien inspecteert de Chef d'État-Major des Armées op geregelde tijden de eenheden van de drie krijgsmacht delen (zie afb. 4 voor de organisatie van de État-Major des Armées). De voorziening van brandstof, olie en smeermiddelen alsmede de militair geneeskundige dienst vormen interservicediensten, die onder de Chef d'État-Major des Armées ressorteren.

In afb. 3 zijn niet opgenomen de zich op het niveau van de minister, van de chefs van de staven en van de materieeldiensten bevindende sectie organisatieonderzoeken, methodieken en automatisering; op de lagere niveaus bevinden zich zg. correspondenten van deze sectie. Een zojuist voltooid project van genoemde sectie is de integratie bij de landmacht van de materieeldiensten van de Genie en de Verbindingsdienst in de Technische Dienst.

De staven van de drie krijgsmacht delen worden elk geleid door een Major-Général — geen rang maar een functiebenaming — bijgestaan door enkele sous-chefs. Hierdoor worden de chefs van deze staven gevrijwaard van de interne zaken van hun staf. In de État-Major de l'Armée de Terre zijn de wapeninspecties opgenomen, de materieeldiensten vallen als zelfstandige directions onder genoemde staf (zie afb. 3).

Het Comité des Chefs d'État-Major is een consultatief orgaan van de minister van defensie, dat bestaat uit de vier chefs van staven en wordt gewoonlijk door genoemde minister voorgezeten.

Afb. 5 De Franse territoriale verdediging

LEGENDA

□ 6 6e Région Militaire
 □ 3 3e Région Aérienne
 □ 61 6te Division Militaire

— Région Militaire (militaire indeling) tevens zone (civiele indeling)

- - - Région Aérienne

— Division Militaire (militaire indeling) tevens C.A.R. (Circoscription d'Action Régionale, civile indeling)

..... Département (NB: het op de kaart als Parijs weergegeven département omvat in werkelijkheid 7 departementen)

element. Behalve deze lichte infanteriebrigades is er een Alpenjagersdivisie.

Een Circonscription d'Action Régionale en een division militaire omvatten hetzelfde grondgebied. Zo vormt bv. de CAR Picardie (dit zijn de departementen Aisne, Oise en Somme, zie afb. 5) in militair opzicht de 22e Division Militaire.¹ De meeste divisions militaires beschikken na mobilisatie over enkele infanteriebataljons en bewakingscompagnieën. Per departement is er een délégué militaire départemental (DMD), die over

¹ Hoewel volgens de Franse staftekens dit commando als divisiestaf wordt weergegeven, mag men aan deze „divisie” niet de waarde hechten van een KL-divisie.

weinig bevoegdheden beschikt; zijn voornaamste taak is het onderhouden van het contact tussen leger en natie. Van de territoriale strijdkrachten is — behalve van de Alpenjagersdivisie — slechts een klein gedeelte in vredetijd aanwezig. Behalve over deze strijdkrachten beschikken de territoriale commandanten nog over de gendarmerie in hun gebied. Het is duidelijk dat de strijdkrachten van de territoriale verdediging geen grote offensieve of verdedigende opdrachten kunnen uitvoeren. Hun taak bestaat uit het verlenen van militaire bijstand, het beteugelen van woelingen, het beveiligen van sleutelpunten, het bestrijden van parachutisten, het verkennen van de vijand, de vijand vertraging opleggen

door vernielingen uit te voeren, bv. d.m.v. commandoacties enz. Hiertoe kunnen de territoriale strijdkrachten, die gewoonlijk worden aangeduid als de Forces de la Défense Opérationelle du Territoire (DOT), ZSO's (zones de surveillance et d'obstruction) of ZS's (zones de surveillance) inrichten. Voor het voeren van grote acties op het Franse grondgebied zijn de Forces de Manoeuvre, vergelijkbaar met ons legerkorps, met hun nucleaire wapens bestemd.

Om de coördinatie tussen de civiele verdediging en de militaire verdediging te coördineren bestaan er organen op het niveau zone en departement. Een zwak punt in de geschetste civiele en militaire structuur is de samenwerking tussen een CAR en een division militaire, daar een CAR op het gebied van de civiele verdediging geen bevoegdheden bezit.

Ook is de constructie van een *délégué militaire départemental* zonder bevoegdheden en middelen voor de samenwerking met een prefect van een departement, die wel over uitgebreide bevoegdheden beschikt, minder gelukkig.

De vier Régions Aériennes (afb. 5) zijn uit operationeel oogpunt niet erg belangrijk, hetgeen te verklaren is uit het bestaan van vier grote operationele commando's, nl. het Commandement des Forces Aérienne Stratégiques (CFAS), het Commandement Air des Forces de Défense Aérienne (CAFDA), het Commandement de la Force Aérienne Tactique (FATAC) en het Commandement du Transport Aérien Militaire (COTAM). De Commandant van een Région Aérienne is verantwoordelijk voor de administratieve en logistieke aangelegenheden van de eenheden in zijn région, op operationeel gebied is hij verantwoordelijk voor de inzet van zijn (beperkte) middelen t.b.v. de territoriale verdediging. In crisissituaties kan deze commandant alle luchtmachteenheden in zijn région — m.u.v. die van de FNS — onder bevel krijgen.

De reeds enkele malen genoemde Forces de Manoeuvre worden gevormd door moderne, gemechaniseerde, grotendeels parate en met tactische kernwapens uitgeruste landstrijdkrachten. Zij bestaan uit twee legerkorpsen: een legerkorps à 2 divisies, dat zich in het kader van het bilaterale militaire verdrag met West-Duitsland in laatstgenoemd land bevindt, en een legerkorps à 3 divisies dat in Oost-Frankrijk is gelegerd (zie *Mil. Spect.* 138(1969)(6)261).

In oorlogstijd worden deze legerkorpsen ondersteund door 1 en 2 CATAC (Commandement Aérien Tactique). De beide legerkorpsen vormen

het onlangs opgerichte 1 (FR)Leger, welks staf in Straatsburg is gevestigd.

De Forces de Manoeuvre worden ook wel het Corps de Bataille genoemd. De Forces de Manoeuvre van 5 divisies kunnen voor een land als Frankrijk bescheiden worden genoemd, men dient echter niet de belangrijke plaats uit het oog te verliezen die de territoriale strijdkrachten (Forces de la Défense Opérationelle du Territoire) innemen, alsmede de zware last die de Force Nucléaire Stratégique het defensiebudget oplegt.

Frankrijk heeft met vele Afrikaanse staten — veelal voormalige Franse koloniën — defensieverdragen gesloten ten einde deze landen op hun verzoek met militaire middelen bij te staan. Hiertoe zijn de Forces d'Intervention geformeerd. De landmachtcomponent van de Forces d'Intervention wordt gevormd door de parate, snel inzetbare Division Légère d'Intervention, die uit een in Bretagne gelegerde amfibische brigade en twee in Zuid-Frankrijk gelegerde luchtlandingsbrigades bestaat. De luchtmachtcomponent wordt naar behoefte geformeerd uit de bestaande operationele luchstrijdkrachten. Eenheden van de Forces d'Intervention zijn in 1969 bv. ingezet in de Centraalafrikaanse Republiek en in Tchad.

Samenvattend kan worden gesteld dat tijdens de Ve Republiek de organisatie van de Franse defensie geheel is herzien en aangepast aan de te voeren algemene politiek. De voornaamste kenmerken zijn de volgende.

— In de regeringspolitiek neemt de nationale defensie een centrale plaats in; het is een aan gelegenheid van het gehele kabinet, de eerste minister is ervoor verantwoordelijk.

— De Chef d'État-Major des Armées heeft door delegatie van de minister van defensie bevoegdheid over de drie chefs van staven, waardoor een hechte overkoepeling van de krijgsmacht delen mogelijk is.

— De chefs van staven zijn niet tevens bevelhebber van hun strijdkrachten; de grote eenheden vallen in vredetijd rechtstreeks onder de minister van defensie die echter zijn bevoegdheden kan delegeren en waardoor de chefs van staven toch een zekere bevelsbevoegdheid over hun strijdkrachten bezitten. In oorlogstijd vallen de grote eenheden onder de dan te benoemen Commandant Operatietoneel Frankrijk.

— De krijgsmacht delen beschikken, afgezien van enkele interservicediensten, over eigen logistieke diensten.

— In de landstrijdkrachten nemen de Forces de la Défense Opérationnelle du Territoire, in tegenstelling tot de Forces de Manoeuvre, een relatief belangrijke plaats in, waarbij in het algemeen een goede coördinatie met de civiele autoriteiten is verzekerd.

In dit artikel is de Force Nucléaire Stratégique bijna niet ter sprake gekomen. De lezer mag hieruit niet concluderen dat deze strijdmacht een onbelangrijke plaats zou innemen! Integendeel, zij vormt (nog steeds) de kern van de Franse militaire defensie. Dit onderwerp vormt een beschouwing op zichzelf en voorts is de organisatie van deze strijdmacht geclassificeerd. Overigens moge ik v.w.b. de inzet van de FNS verwijzen naar het artikel van de Chef d'État-Major des Armées, Generaal Fourquet (zie literatuurlijst).

Literatuur

- Loi du 11 juillet 1938 portant organisation générale de la nation au temps de guerre.
- Ordonnance no 59-147 du 7 janvier 1959 portant l'organisation générale de la défense.
- Décret no 61-308 du 5 avril 1961 fixant les attributions du délégué ministériel pour l'armement.
- Décret no 61-309 du 5 avril 1961 fixant les attributions du secrétaire général pour l'administration.
- Décret no 61-310 du 5 avril 1961 fixant les attributions du chef d'état-major de l'armée de terre.
- Décret no 61-312 du 5 avril 1961 fixant les attributions du chef d'état-major de l'armée de l'air.
- Décret no 62-808 du 18 juillet 1962 relatif à l'organisation de la défense nationale.
- Décret no 62-809 du 18 juillet 1962 fixant les attributions du secrétaire général de la défense nationale.
- Décret no 62-811 du 18 juillet 1962 fixant les attributions du ministre des armées.
- Décret no 64-46 du 14 janvier 1964 relatif aux forces aériennes stratégiques.
- Décret no 64-250 du 14 mars 1964 relatif au pouvoir des préfets.
- Décret no 64-251 du 14 mars 1964 relatif à l'organisation des services de l'état dans les circonscriptions d'action régionale.
- Décret no 65-28 du 13 janvier 1965 relatif à l'organisation de la défense civile.
- Décision ministérielle no 492/EMAT/1.0 du 8 février 1968 concernant les attributions des commandants de divisions et des délégués militaires départementaux.
- Décret no 67-897 du 12 octobre 1967 relatif à l'organisation territoriale de la défense.
- Décret no 68-370 du 26 avril 1968 fixant les attributions du chef d'état-major des armées.
- Décret no 68-371 du 26 avril 1968 portant réorganisation du comité des chefs d'état-major.
- Décret no 69-709 du 4 juillet 1969 fixant les attributions du ministre d'état chargé de la défense nationale.
- M. Fourquet — Emploi des différents systèmes de forces dans le cadre de la stratégie de dissuasion. *Rev. Déf. Nat.* (1969)(5). (*Mil. Spect.* 138(1969)443).
- Anon. — L'Armée de terre dans l'appareil militaire français, *l'Armée* (1969)(85).

Nieuwe uitgaven

Minderen, meerderen, mensen (Leven en geleefd worden in de militaire dienst), door A. de Jong, 120 blz. Uitg.: Uitgeverij „In den Toren”, Baarn, 1969. Prijs: f 5,75.

In deze pocket-uitgave wordt een poging ondernomen een portret te schilderen van, zoals de uitgever op het omslag stelt: „de wijze waarop de krijgsmacht bestaat, menselijke verhoudingen opbouwt en samenwerking stimuleert of afdwingt”. Schr., tot voor kort zelf dienstplichtig soldaat en lid van het algemeen bestuur van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen (VVDM), behandelt deze problematiek in drie hoofdstukken, waarbij hij zich in het eerste hoofdstuk (meer dan de helft van het totale aantal pagina's) bezighoudt met het aan de hand van praktijkvoorbeelden illustreren van optredende communicatiestoornissen in de militaire samenleving en de daaruit voortvloeiende frustraties bij dienstplichtige militairen. Het tweede gedeelte begint met een opsomming van de afweermechanismen, die de dienstplichtige zich naar 'schrs. mening in de loop van zijn diensttijd heeft opgebouwd (wantrouwen, onverschilligheid, passiviteit, enz.). De auteur ziet hierin de basis, die heeft geleid tot de oprichting van de VVDM. Dit tweede hoofdstuk geeft een interessante beschrijving van de problemen, waarvoor de VVDM zich ziet gesteld. Het laatste gedeelte van het boek bevat enkele suggesties om tot een — naar 'schrs. mening — verbetering van de interne verhoudingen in de krijgsmacht (lees KL) te geraken.

Men kan waardering hebben voor iedere poging, die wordt ondernomen om te komen tot betere leef- en arbeidsverhoudingen in de strijdkrachten. Wanneer zulks geschiedt door een ex-dienstplichtige, die eigen ervaringen heeft geboekstaafd, vormt dat op zich zelf reeds voldoende aanleiding om van deze ervaringen kennis te nemen en het is daarom jammer, dat schr. zelf hierover sceptisch is gestemd, wanneer hij constateert „dat diegenen, die dit boekje zouden moeten lezen, het wel naast zich neer zullen leggen”. Mocht dit al zo zijn, dan is dat toch in eerste instantie te wijten aan de wijze, waarop schr. heeft gemeend het leven in de militaire dienst te moeten belichten. Hij benadert deze leef- en werksituatie uiterst negatief en generaliseert waar een genuanceerder stellingname geboden zou zijn. De objectiviteit wordt op tal van plaatsen met voeten getreden. Het laatste hoofdstuk vormt in feite nog het meest positieve gedeelte en bevat — zij het wat vage en niet uitgewerkte — suggesties om tot enkele verbeteringen te komen. Zo stelt schr. dat het noodzakelijk is in het leger een sociaal-wetenschappelijk onderzoek in te stellen naar het functioneren van de krijgsmacht, als uitgangspunt voor structurele veranderingen. Het is evenwel uitermate tendentius daaraan dan de zinsnede te koppelen: „... natuurlijk zullen legerautoriteiten argumenten zoeken om een dergelijk onderzoek geen doorgang te doen vinden” (blz. 92). De contradictie wordt volledig, als schr. dan later constateert, dat het leger „voor sociologen en psychologen volkomen onaantrekkelijk is” (blz. 93).

In zijn inleiding stelt de auteur, dat hij het onderhavige probleem niet objectief heeft kunnen benaderen, omdat

hij te veel bij het onderwerp is betrokken. Dat is jammer, vooral omdat dit boek wordt aanbevolen „voor allen, die zijn geïnteresseerd in de vernieuwing van structuur en verhoudingen in de krijgsmacht”; 'schrs stellingname heeft immers ertoe geleid dat deze uitgave nauwelijks kan worden aangemerkt als een serieuze poging tot een analyse van de door hem gesignaleerde problemen. Het boek is vooral in het eerste hoofdstuk een aaneenschakeling van toestanden, die niet representatief mogen worden genoemd voor de krijgsmacht. De auteur heeft zich daarbij o.a. de vraag gesteld voor welke waarden de soldaat vecht. Het antwoord ligt — en dat heeft schr. zich niet gerealiseerd — in zijn boek besloten. De heer De Jong zou er goed aan doen eens te bedenken welk een voorrecht het is te leven in een land waar zonder vrees voor sancties zulk een bijdrage over de krijgsmacht kan worden geschreven en uitgegeven, en waar de redactie van een militair vakblad zonder enige reserve bereid is tot een serieuze bespreking van het geschrevene.

Tenslotte zou ik een ex-bestuurslid van de VVDM in overweging willen geven, dat hij deze vereniging geen dienst heeft bewezen door de retorische uitspraak, die doorklinkt als een soort geloofsbelijdenis: „Akkoord, ik ga in dienst, maar ik zal alleen dán meevechten, wanneer ik van de zin en de rechtvaardigheid van een eventuele oorlog overtuigd ben”. Zo'n bewering geeft blijk van een volkomen gemis aan kennis over het functioneren van een democratisch bestel en het is juist een manco aan democratie dat de heer De Jong meent te moeten signaleren in zijn verhandeling over „het leven en geleefd worden in de militaire dienst”.

A. PLOEG, Maj. Inf. (gsb)

900 dagen. Het beleg van Leningrad 1941-1944, door H. E. Salisbury (vert. door W. van Mansius), 615 blz., geïll. Uitg.: N.V. Kon. Uitgeverij J. J. Tijl, Zwolle, 1969. Prijs: f 24,90.

Van het lijvige boek „The 900 days. The siege of Leningrad” van Harrison E. Salisbury, Ruslandkenner en redacteur van The New York Times, is reeds in het jaar van uitgifte een Nederlandse vertaling verschenen. Het verslag van de zwaarste en langdurigste belegering aller tijden, tot nu toe nauwelijks bekend, is geen opgewekte lectuur, doch geschiedkundig zeker belangrijk. Vooral ook omdat de schrijver tevens een beeld geeft van het voorspel van de operatie „Barbarossa”, de aanval die Hitler-Duitsland op 21 juni 1941 tegen Rusland lanceerde. Van dit voorspel de volgende details. Op 14 juni 1941 lichtte Hitler 45 leidende veldmaarschalken en generaals ter zake in. Adolf Heusinger was toen al generaal en toegevoegd aan veldmaarschalk von Brauchitsch. In de nacht voorafgaande aan de aanval ontbood een beschonken Ribbentrop de Russische ambassadeur te Berlijn, Dekanozov. De Russische leiders waren herhaaldelijk in bedekte termen gewaarschuwd door de Duitse ambassadeur te Moskou van der Schulenburg en nadrukkelijk door hun eigen inlichtingendienst, waarin de spion Richard Sorge een belangrijke rol speelde. Desondanks — en zelfs nadat Sebastopol, Odessa en Libau waren gebombardeerd — geloofden de Russische leiders niet dat Duitsland werkelijk oorlog in de zin had. Men wilde dit niet geloven, hetgeen ook blijkt uit het verbod van Defensiecommissaris Timosjen-

ko om artillerievuur op de Duitsers te openen toen zij in het Baltische Militaire District reeds 800 Russische bommenwerpers hadden vernietigd en hun opmars snel vorderde. Stalin was de eerste oorlogsweken als gevolg van een zenuwinstorting uitgeschakeld en het was Molotov die op 22 juni 1941 het volk voor het eerst in deze oorlog toesprak.

Na de gevolgen van de zuiveringen in het Russische leger in de periode 1930-1940 te hebben beschreven (60% van de maarschalken, 85% van de legercommandanten en 60% van de overige generaals werd toen uitgeschakeld; een groot aantal daarvan werd geliquideerd) beperkt de auteur zich tot de gebeurtenissen in en rondom Leningrad. Hoogste politieke leider was daar Stalins kroonprins Zjdanov, een flink en ambitieus man die in 1948 door zijn aartsvijand Malenkov werd geliquideerd. In het noordwesten van de SU was geen éenhoofdig commando; in het Baltische Militaire District voerde de incompetent generaal Koetzesnow (niet te verwarren met de wel bekwame Marinecommissaris en de eveneens bekwame plaatsvervanger van Zjdanov, beiden dezelfde naam dragend) geheel geïsoleerd van het District Leningrad het bevel. Dit Baltische Militaire District was ingesteld na de inlijving van Estland, Letland en Litauen ter verdediging van de 500 km westwaarts verplaatste landsgrens.

Onmiddellijk na het begin van het offensief van de Duitse Legergroep Noord onder veldmaarschalk Ritter von Leeb koos Litauen de Duitse partij en ongeveer 100.000 Litauers werden bij het Duitse leger ingelijfd. Kort daarop liep ook Letland over. De Russische vloot kon ca. 10 dagen na het uitbreken van de oorlog de Baltische havens nog juist voor aankomst van de Duitsers verlaten.

Lange tijd heerste in Moskou zowel als in Leningrad grote verwarring. Wel werd in de Baltische staten incidenteel dapper weerstand geboden, doch over het algemeen was de verdediging daar chaotisch en van het begin af aan kansloos. Zjdanov vormde op 27 juni te Leningrad een niet geuniformeerd „burgerleger”, het eerste in de SU, dat oorspronkelijk uit 15 divisies bestond, maar al gauw moest worden teruggebracht tot 7 divisies, omdat dit leger Leningrads mankracht geheel uitputte. De eerste lokatie waar van Leeb tot staan kon worden gebracht was aan de rivier de Loega, een kleine 100 km ten westen van Leningrad, waar het voorbeeldige optreden van maarschalk Worosjilov, die inmiddels met de verdediging van Leningrad was belast, inspirerend werkte. Reeds toen hadden de vele Russische nederlagen al een groot aantal executies van generaals tot gevolg gehad, ook al hadden deze hun orders strikt uitgevoerd. Het is niet uit te sluiten, dat de Loega-linie de uiteindelijke val van Leningrad heeft kunnen voorkomen. Op 8 augustus 1941, de dag dat Stalin in staat was het landelijk opperbevel op zich te nemen, werd het gevaar voor Leningrad akuit, ook al omdat op die dag de Finnen op het Kareliëse front in het offensief gingen. De „stad van lafaards en patriotten, van oplichters en dappersen, van slechte militairen en aarzelende partijleiders” had geen extra voedselvoorraden aangelegd, doch er was tijd geweest om vele kinderen richting Oeral te evacueren. Begin september 1941 onderging de stad de eerste beschietingen en luchtbombardementen en medio september ontstond voedsel-schaarste. Op dit ogenblik begonnen de 900 dagen te tellen.

Schromelijk tekort schoot de informatie van de bevolking; hierin kwam in feite nooit verbetering, ondanks de vele proclamaties die met eentonige regelmaat eindigden met: „...zal (zullen) onmiddellijk worden doodgeschoten”. Toch ging het leven in de stad de eerste maanden vrij geregeld door. Een voorbeeld daarvan: toen op 21 september 1941 de Duitsers zich voor Leningrad begonnen in te graven, begaven de verdedigers zich nog per stadstram naar het front. Kort daarna begon echter de eindeloos lijkende tijd van honger, koude en terreur. Op 12 september werd Worosjilov — hem werd toch een te grote passiviteit verweten — afgelost door maarschalk Zjoekov, de „grootste ruziemaker van het Rode Leger”, die zeer agressief en rigoreus optrad, getuige zijn steeds herhaalde order aan zijn troepen: „Val aan of sterf”. Zjoekov slaagde er inderdaad in de verdediging te organiseren, doch werd reeds op 7 oktober naar Moskou geroepen om daar de verdediging te leiden. Na hem voerden nog vele prominenten het bevel te Leningrad, o.a. Meretskow, Fedjoeninski en Govorov. Een zeer belangrijke rol speelde de onvermoeibare genie-kolonel, later generaal, Bitsjevski, die gedurende de volle 900 dagen te Leningrad diende. Factoren van belang voor de verdedigers waren nog de „levensweg over het ijs van het Ladogameer” waarlangs nog enig voedsel in de stad kon worden gebracht en de rivier de Nawa, die de Duitsers moesten oversteken om zich met de Finnen te kunnen verenigen, hetgeen nooit is gelukt.

Voor Leningrads bevolking was het beleg uiteraard een niet te beschrijven lijdensweg. De directe gevolgen van de strijd kostten 1,5 miljoen Russische levens. Hon-

gerdood, zelfmoord, moord om voedsel te verwerven en terechtstellingen waren aan de orde van de dag. Ook kanibalisme kwam voor. Begrijpelijkerwijs verdween elk gevoel voor humor. Slechts de zomer gaf enig soelaas. Een (mislukt) militair tegenoffensief werd ondernomen in de zomer van 1942. Op 12 juli 1942 werd Malenkovs beschermeling, generaal Wlasov, door de Duitsers gevangen genomen en liet zich daarna voor het Duitse politieke karretje spannen. Hij was de enige prominente Russische generaal die in de Tweede Wereldoorlog overleefde.

Een nieuw tegenoffensief, in december 1942 en januari 1943, was succesvol. Deze „Operatie Iskra” kon na 500 dagen van beleg het Leningradfront verenigen met het Wolchovfront en bereiken dat een smalle corridor door de Duitse linies tot stand kwam. Wel werd deze nog herhaaldelijk afgesneden, doch het succes betekende een keerpunt in de strijd, die definitief ten voordele van de verdedigers werd beslist door het offensief van januari 1944. Op 27 januari 1944 te 8 uur 's avonds (om nauwkeurig te zijn: het beleg had toen 880 dagen geduurd) kondigde een saluut van 324 Russische kanonnen de bevrijding van Leningrad aan.

Salisbury's verteltrant doet nu en dan denken aan die van wijlen Ernie Pyle. Hij beschrijft ervaringen van zowel belangrijke als onbelangrijke mensen. Vaak grijpt hij terug op de geschiedenis van de SU. Vertaler W. van Mansius mogen enkele onnauwkeurigheden worden vergeven; belangrijk is dat hij snel heeft gezorgd voor een goed leesbaar en interessant verhaal in de Nederlandse taal.

F.T.

Uit de vakpers

De mechanisatie van het Franse leger

Het oktobernummer van het Franse legertijdschrift „l'Armée” is geheel gewijd aan de stand en de ontwikkeling van de mechanisatie. Daar de artikelen voor Nederlandse officieren — naar onderwerp en belangstellenden — slechts een beperkte betekenis hebben, wordt hier volstaan met een aanduiding van de inhoud.

— Het omslag geeft een globaal organigram van de „division mécanisée, type 69” en afbeeldingen van aanwezig of in te voeren rupsmaterieel (AMX-familie).

— In de inleiding geeft de Franse CGS een overzicht van de overwegingen die aan de nieuwe organisatie en het materieel ten grondslag liggen.

— Vervolgens worden behandeld: de Infanterie, de Cavalerie, de opleiding en de logistiek.

— Het verloop van het ontwikkelings- en aanschaffingsprogramma wordt toegelicht.

— Gegevens en afbeeldingen van het AMX-materieel zijn opgenomen.

— Het overschrijden van hindernissen wordt behandeld.

— Praktijkvoorbeelden van de reorganisatie van twee

Deze rubriek bevat uittreksels uit recente buitenlandse publikaties. De verantwoordelijkheid van de redactie beperkt zich tot een juiste weergave van de inhoud van de artikelen.

bataljons op het nieuwe materieel en de nieuwe doctrine belichten een aantal moeilijkheden.

— Aan pantserbestrijding wordt aandacht besteed.

— Met gegevens omtrent de gemechaniseerde eenheden van de Sovjet-Unie, de Verenigde Staten, de Duitse Bondsrepubliek en Groot-Brittannië wordt het nummer besloten.

„Les unités mécanisées des Forces terrestres”, in „l'Armée”, oktober 1969 J. J. M. ANTONIETTI, Lt.-Kol. GS

Herfstmanoeuvres 1969 van de Bundeswehr

De herfstmanoeuvres 1969 van de Bundeswehr hadden o.m. het oogmerk de inzet van grote tankeenheden (tkehdn) te beoefenen. Dit vloeide voort uit een voorgenomen reorganisatie van de Bundeswehr, waarbij op lkniveau een tkehd zal worden geformeerd.

In de huidige organisatie is het vrijwel altijd een probleem om een adequate lkres te vormen. De huidige middelen staan niet toe om nieuwe grote ehdn op te richten. Door nu in bergachtige en/of sterk doorsneden

en beboste sectoren het gevecht te voeren met overwegend inf-zware ehdn, versterkt met „Panzerjäger”, kunnen tks worden vrijgemaakt en — gegroepeerd in tkregn — worden ingedeeld bij die lkn, die in gunstig tkterrein een vak toegewezen hebben gekregen. De lkc wordt daardoor in staat gesteld ook met manoeuvre-ehdn een duidelijk zwaartepunt te vormen en wel in het bijzonder v.w.b. de tegenav van het lk.

Mogelijke inzet van het tkreg

Het tkreg kan zelfstandig optreden, bv. tegen doorgebroken vijandelijke ehdn of bij tankdreigingen, of onder bevel worden gesteld van een divisie in lkreserve. In het laatste geval wordt deze divisie belast met de verzorging van en de vuursteun aan het tkreg. Zo spoedig mogelijk na het uitvoeren van een opdracht wordt het tkreg weer rechtstreeks onder bevel van de lkc gesteld.

Organisatie van het tkreg

Het tkreg bestaat uit:

- een stesk met de nodige verbindingsmiddelen, een verkenningspeloton en een tankbrugpeloton;
- een verzorgingseskadron;
- twee tkbats, elk à drie tkesks en een painfcie.

Het reg beschikt dus niet over organieke vuursteunmiddelen en ook is geen luchtmachtpersoneel ingedeeld voor het leiden e.d. van luchtsteun.

Tijdens de herfstmanoeuvres werd getracht de nodige ervaringen terzake op te doen. Kort voor de manoeuvres werd tijdelijk een tkreg geformeerd en na een „inspeelperiode” werd het tkreg over de rails verplaatst naar het oefengebied en ingedeeld bij de te oefenen troepen. De tactische veronderstelling van de manoeuvres luidde als volgt: zeer sterke Rode strijdkrachten slaagden erin — ondanks hardnekkige Blauwe weerstand — de Wezer z van Hörter te overschrijden, waarna een rode div (7 PzGren Div) doorgangen door het Eggegebergte vermeersterde en met delen het bekken van Paderborn binnendrong. Door deze penetratie kwam de gehele Blauwe Wezerverdediging in gevaar, hetgeen de Blauwe lkc deed besluiten zijn lkres (2 Pagren Div versterkt met het nog verplaatsende tkreg) in te zetten met de opdracht de doorgedrongen vijand te vernietigen en de Wezerverdediging te herstellen.

Opgedane ervaringen

De organisatie van het tkreg bleek in algemene zin te voldoen, waarbij vooral de grote mobiliteit van het reg — zowel in het terrein als op de weg — opviel. Voorts bleek, dat aanvulling van de beperkte logistieke middelen noodzakelijk was, en dat de organisatie van de vuursteun de nodige tijd vergde. Men dient echter te bedenken, dat vergroting van de log steun en indelen van organieke artillerie de beweeglijkheid van het reg reduceert.

Ten einde in voorkomende gevallen enige vust te kunnen verlenen, dan wel een rookscherm te kunnen leggen en onderhouden en bij duisternis het gevechtveld te verlichten, wordt indeling van een mortierpeloton noodzakelijk geacht.

De grote verplaatsingen die het reg in een lkvak zal moeten uitvoeren en de inzet van de tks „en masse” maken het reg zeer kwetsbaar voor luchtaanvallen; organieke indeling van ten minste een bt lua is derhalve nodig.

Ook het verkenningspeloton moet worden uitgebreid

i.v.m. de reeds gememoreerde verplaatsingen en de vaak zeer verwarde tac situatie kort voor en tijdens de inzet van het tkreg (lktegenav).

Voorts bleek dat bij inzet van het tkreg onder divcontrole het lk de betrokken div sterk moet binden aan de operationele plannen van het lk, ten einde te voorkomen, dat het tkreg te lang wordt betrokken in het divev en daardoor niet snel genoeg weer ter beschikking komt van de lkc voor inzet bij een nieuwe crisissituatie. In wezen zal dus het lk het divev „plannen” en zeer strak moeten leiden.

Conclusies

Ook het invoeren van een tkreg op lkniveau betekent nog niet, dat het lk over een adequate res kan beschikken. Opnemen van een extra pantsbrigade of eventueel een divisie zou eenvoudiger en doeltreffender zijn; de middelen daartoe zijn echter niet aanwezig. Het komt er thans op aan de sobere organisatie van het tkreg met de daaraan inherente mobiliteit te behouden en het nadeel van het ontbreken van eigen vuursteunmiddelen te compenseren door een uiterst flexibele bevelvoering en een juiste coördinatie.

„Manöver 'Grosser Rösselsprung'”, door Gen.-Maj. b.d. H. Munzel, in „Kampftruppen”, november-december 1969

H. G. PRINS, Lt.-Kol. GS

Heeft Rusland de oorlog in Vietnam gewonnen?

Von Clausewitz' uitspraak „Wee de regering, die met een halfslachtige politiek en een geknevelde strategie op een tegenstander stoot, die geen andere wetten erkent dan die van zijn eigen kracht”, heeft aan waarde niets ingeboet.

Gevangen in het naïeve geloof, dat de SU iets anders in de zin zou hebben dan een gesprek met de VS over de „globale” regeling van de kernwapenproblemen of het vestigen van „betrekkingen, die de veiligheid van de SU bevorderen”, zagen de VS af van een strikte blokkade van Noord-Vietnam, in de hoop hiermee Russische wapenleveranties te voorkomen en zij lieten na de luchtbombardementen op de voeren tot een voor Noord-Vietnam ondraaglijk peil.

Deze door het Witte Huis niet getroffen maatregelen hebben tot gevolg gehad, dat het militaire ingrijpen in Vietnam niet heeft geleid tot een politieke oplossing van het conflict.

De oude ervaring dat revolutionaire oorlogen niet door de rebellen worden gewonnen, maar worden verloren door degenen, die zich deze eigenaardige vorm van oorlogvoering laten opdringen, is ook in Vietnam bewaarheid. De kracht van de VS, vooral gelegen in hun zee- en luchtmacht, is onvoldoende tot gelding gebracht; het aantal troepen, nodig voor de strijd in de jungle groeide in dezelfde mate als waarmee Noord-Vietnam van wapens werd voorzien. Niet het Witte Huis heeft de mate van „engagement” bepaald, maar het Kremlin.

Nadat de SU aldus de VS had gebonden, bleef Washington slechts de keuze tussen het vergroten van de inspanning of het afzien van een gunstige beslissing van de strijd. Terwijl de VS midden in het conflict eigenlijk te verstaan hebben gegeven dit te willen beëindigen, behoeft de Vietkong zich in het geheel niet vast te leg-

gen. Het gaat nu om uithoudingsvermogen en hoe duidelijker Washington doet blijken „geen tijd te hebben”, zoveel te meer tijd wint Hanoi. Noord-Vietnam zal dan ook zijn politieke voordeel uitbuiten en zich met geen andere regeling tevreden stellen dan met die, welke volledig met de communistische belangen overeenstemt. Tevergeefs wachten de regeringen in Oost- en Zuidoost-Azië op een duidelijke uitspraak van de VS inzake de grondslagen van de „na-Vietnam-politiek”. Met de twijfel hierover begint de onzekerheid omtrent de rol en de macht van de VS in geheel Azië om zich heen te grijpen. Twee zaken zijn daarbij van bijzonder gewicht: de vraag of de VS de veiligheid zullen (kunnen en willen) garanderen en de toekomst en ontwikkeling van de natuurlijke verdedigingsgordel van de Stille Oceaan: Japan—Zuid-Korea—Okinawa—Filippijnen—Taiwan—Indonesië.

Schr. gaat in op de afhankelijke economische situatie van Japan — de zeer smalle grondstoffenbasis van dit sterk-geïndustrialiseerde land — en de toenemende zorg over de Chinese kernwapenuitrusting. In Zuid-Korea wordt gevreesd voor verdere uitdunning van de Amerikaanse militaire macht; het Pueblo-incident heeft het land allermist een bewijs voor de vastbeslotenheid van de VS gegeven. Op Taiwan heerst op zijn minst wantrouwen tegen de VS en op de Filippijnen wordt, ten gevolge van het gevaar van een kernwapenuitwisseling tussen China en de VS, aangedrongen op het opheffen van Amerikaanse steunpunten. Weliswaar schijnt de situatie in Indonesië zich te consolideren, doch daartegenover staat het gevaar dat na het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit Malakka het ontstane vacuüm andere grote mogendheden aantrekt.

De politiek van de SU is vergeleken met die van de VS anders van karakter. Er wordt niet met grootscheepse economische hulp — die men zich trouwens niet kan getroosten — gewerkt. De SU werpt zich op als scheidsrechter (Tasjkent-Conferentie), als beschermer en ordebrenger (Kashmir). Voor wat Zuidoost-Azië betreft dient te worden bedacht, dat zowel Moskou als New-Delhi goede redenen hebben de Chinese expansiedrang te beteugelen. Daar ligt het gevaar van de Amerikaanse politiek: het vacuüm dat de VS achterlaten vraagt om opvulling.

In Vietnam heeft de SU op klassieke wijze haar politiek van „profijt trekken uit oorlog en crisis, zonder zelf erin betrokken te raken”, bewerkstelligd. Deze indirecte strategie kreeg militaire vorm in het verstrekken van wapens en politieke gestalte in het geven van rugdekking aan Hanoi. Het is de SU gelukt:

— door met geringe kosten wapens te leveren, de VS tot een aanzienlijke inspanning te dwingen;

— de Amerikaanse betalingsbalans aan het wankelen te brengen;

— de belangstelling van de VS voor Europa af te leiden en daarmee een verzwakking van de NAVO te veroorzaken, zodat ruimere bewegingsvrijheid in de Middellandse Zee en het Nabije Oosten kon worden verkregen;

— door het „gezichtsverlies” van de VS in Azië aldaar een gevaarlijke machtsverschuiving teweeg te brengen. De terugtocht van de VS uit Azië zal dit werelddeel aan de SU en China overlaten, met als gevolg dat de VS hun primaat als wereldmacht riskeren. De ineen-schrompeling van de positie van Groot-Brittannië —

50 jaar geleden nog de grootste macht — zij een teken aan de wand.

Dit gevaar moet tijdig worden onderkend want een hernieuwde vestiging van een machtspositie is vele malen kostbaarder dan het behouden van een bestaande. „*Hat Rußland den Krieg in Vietnam gewonnen?*”, door Kol. F. O. Miksche, in „*Wehr und Wirtschaft*”, oktober 1969 W. VAN DER HORST, Maj. Inf. (gsb)

Sovjet-politiek en ontspanning

In de inleiding stelt schr. dat het Kremlin in onze tijd, net zoals vroeger het geval was, een beslissende overwinning in de Oost-Westworsteling nastreeft, niet door het gebruik van militaire middelen, maar door politieke manoeuvres. Hij citeert — ten bewijze hiervan — Marx, die in 1856 het volgende schreef: *Rekenend op de lafhartigheid van de Europese hoven* (Miksche: heden de Westerse machten) *rammelt Rusland met zijn zwaard en voert zijn eisen zo hoog mogelijk op, om naderhand — bescheiden lijkend — de lager gestelde doelen toch volledig te bereiken.*

Een zorgvuldige analyse van de Sovjet-politiek in de laatste jaren onthult haar werkelijke bedoelingen. Het is daarbij vooral duidelijk dat de Sovjets niet bereid zijn de noodzakelijke concessies te doen voor een echte en duurzame vrede in Europa.

Biedt de strategie van de „coëxistentie” het Oosten verscheidene mogelijkheden tot politieke manoeuvres tegen het Westen, dit laatste ziet af van elk politiek optreden dat in strijd zou zijn met de „vredelievende” expansie van de Sovjet-Unie. In de taal van de communisten is „strijd voor de vrede” gelijkgesteld met „expansie”. Deze „strijd voor de vrede” streeft naar een Panslavisch imperialisme. Getrouw aan alle veroverings-ideologieën heeft dit (imperialisme) zijn eigen normen vastgesteld, zo ook de slogan: „Wat wij hebben is van ons, over hetgeen u bezit moeten wij discussiëren”. Iedere houding in strijd met de Sovjet-ambities wordt afgewezen als gevaarlijk voor de vrede.

Als ondanks de Sovjet-interventie in Tsjecho-Slowakije en de expansie van de Sovjet-macht in de Middellandse Zee de Westerse leiders blijven vasthouden aan hun politiek van ontspanning is dat een erkenning van de politieke onmacht van het Westen.

De kaart van Europa in 1945 lijkt op die van 1000 jaar geleden, toen de Slavische rassen opdrongen tot aan de Elbe en de Saale. West-Europa heeft daardoor niet alleen zijn geopolitieke evenwicht verloren, maar eveneens zijn onafhankelijkheid. Het Kremlin heeft van de veroveringen in de Tweede Wereldoorlog gebruik gemaakt om West-Europa onder de voortdurende druk van een gigantisch Panslavisch Rijk te zetten. De Sovjets weten heel goed dat West-Europa, indien het nalaat een gemeenschappelijk tegengewicht aan krachten te vormen, deze druk niet kan weerstaan, vooral sinds zijn posities in het nabije Oosten en de Middellandse Zee verloren zijn gegaan.

Intussen biedt deze toestand de Sovjet-Unie kansen als nooit tevoren. Vóór de Tweede Wereldoorlog geografisch geïsoleerd zijnde, hebben de Sovjets in betrekkelijk korte tijd — 20 jaar — hun invloedssfeer weten uit te breiden tot aan de drempel van de VS (Cuba) en zijn erin geslaagd op het politieke vlak te infiltreren in de Arabische wereld, in Afrika, India en Zuidoost-Azië.

De Westerse diplomatie is nalatig geweest. Het imperialistische karakter van de Sovjetpolitiek, waarin alleen het nationale belang telt, is duidelijk. Een dynamisch Sovjet-nationalisme, bevrijd van de verlamme marxistische ideologie zou voor het Westen een groter gevaar kunnen inhouden dan een communisme, gevat in tegenstrijdigheden en oude dogma's.

De gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije hebben aangetoond, dat de Sovjet-Unie geen desintegratie van haar Europese Rijk toestaat. Terzelfdertijd vormen de Sovjets hun bases in de Middellandse Zee en Klein-Azië, gebieden van grote strategische waarde, die door de oude koloniale mogendheden zo lichtvaardig en haastig zijn opgeven.

De beheersing van Centraal-Europa en het verschijnen van Sovjet-zeestrijdkrachten ten zuiden van de Dardanellen zijn gebeurtenissen, die tekenen inhouden van een ommekeer in de geschiedenis. De Sovjet-Unie zal deze posities zeker niet zonder strijd opgeven. Zij wil niet worden teruggedrongen in de vroegere geopolitieke isolering. De Sovjets zullen echter trachten een militaire confrontatie te vermijden. Waarom zouden zij met inzet van militaire middelen de Elbeovergangen forceren indien andere, minder gevaarlijke, wegen open liggen ter bereiking van hun politieke doelen?

Zolang het Westen gevangen zit in de passieve doctrine van de ontspanning, is de taak van de Sovjet-strijdkrachten niet het afwerpen van een aanval; evenmin hebben zij zelf het voornemen een offensief tegen het Westen te openen. Ze moeten de NAVO-landen onder een verlamme druk houden, aldus de mogelijkheid openend voor een dynamisch gevoerde Sovjet-politiek. Anders gezegd: het doel van de Sovjet-strategie is niet het breken van weerstand door het gebruik van machtsmiddelen, maar het neutraliseren van ieder politiek handelen, gericht tegen Sovjet-belangen. Indien zich een belangrijke crisissituatie voordoet kunnen de Sovjets, zich bewust van hun superioriteit op het gebied van de conventionele strijdkrachten, verklaren geen nucleaire wapens te gebruiken zolang deze middelen niet tegen hen worden gebruikt. Het Westen daarentegen moet, gezien de zwakheid van zijn conventionele middelen, op nucleaire wapenen vertrouwen.

Het Sovjet-militaire systeem is ontworpen om de politieke offensieven van het Kremlin te ondersteunen; daarentegen geeft de strategie van de nucleaire afschrikking aan de westerse militaire middelen een star en passief karakter, niet in staat de druk van het Oosten op effectieve wijze te beantwoorden.

Schr. acht het voor het Westen van vitaal belang dat een politieke strategie wordt vastgesteld en een militair systeem wordt ontworpen, in staat om het hoofd te bieden aan ieder optreden van de tegenstander. Men kan niet volstaan met te verklaren dat iedere agressie zal worden beantwoord met de inzet van nucleaire middelen. Zoals het binnendringen in de Middellandse Zee al aantoonde zijn er vele mogelijkheden om te bewijzen, dat de nucleaire „Meginotlinie” duidelijk onvoldoende beveiliging biedt. Het is noodzakelijk op passende wijze te kunnen ageren tegen ieder vijandelijk optreden. Zonder die mogelijkheid gaat het initiatief verloren, is er geen politieke vrijheid van handelen en dientengevolge geen hoop op succes.

De aanval is reeds lange tijd beschouwd als de beste verdediging en deze stelregel bezit ook zijn betekenis in het politieke vlak. Alleen een offensieve strategie kan

een effectieve afschrikwekkende werking hebben. Schr. heeft hier niet het oog op een werkelijke aanvalsstrategie, maar op de mogelijkheid het initiatief te nemen en de tegenstander in omstandigheden te plaatsen die het uitzicht zouden bieden op veelomvattende politieke beslissingen. Ten einde dit te bereiken moet een in wezen defensief militair systeem een geloofwaardige offensieve dreiging inhouden. Het bezit van meer geleide projectielen of krachtiger explosieven kan een tekort aan conventionele strijdkrachten niet opheffen.

Zoals het geval was in de jongste twee oorlogen, zullen de Sovjets altijd in staat zijn troepen tijdig vóór een crisis te concentreren, niet zozeer met het doel aan te vallen als wel om druk uit te oefenen.

Als het Westen niet op een radicale manier zijn huidige militaire systeem herzielt zal het een nucleaire dood sterven — zelfs al ontploft er geen bom — als slachtoffer van een nucleaire verlamming, waardoor het op politiek terrein onbeweeglijk wordt.

Het gaat erom in staat te zijn de tegenstander af te schrikken met middelen die op juiste wijze zijn aangepast aan de dreiging. Een in politiek opzicht deugdelijke strategie kan niet worden geformuleerd zonder een geheel van militaire middelen waarin voldoende krachtige conventionele strijdkrachten worden gesteund door een arsenaal van nucleaire wapens.

„Soviet policy and détente”, door F. O. Miksche, in „Military Review”, oktober 1969

L. HENDRIKS, Maj. Art. (gsb)

De rivierovergang door gemechaniseerde eenheden

Schr. begint met te stellen dat de gevechtseenheden, dank zij volledige mechanisering, de zo onmisbare beweeglijkheid hebben verkregen. Vervolgens constateert hij, dat deze beweeglijkheid, ondanks alle vooruitgang op het gebied van gemechaniseerde brugslagmiddelen en ondanks de invoering van amfibische voertuigen, ophoudt aan de oever van waterhindernissen van enige importantie, waarvan de overgang onder nucleaire omstandigheden zelfs een nog toegenomen probleem vormt. Het was dan ook enkele jaren geleden niet zo vreemd te veronderstellen dat amfibische voertuigen en snorkelende tanks gemeengoed zouden worden. De oplossing „alle wapens amfibisch” had haar voorstanders, maar anderen waarschuwden tegen de moeilijkheden en de kosten van het volledig amfibisch maken van de gevechtseenheden en roemden de beproefde voordelen van brug, vlot en veerpont, voordelen die nog meer gingen spreken bij de invoering van de amfibische „Gilllois”-brug.

Zoals zo vaak in dergelijke gevallen kwam er een compromis tot stand. Amfibische voertuigen en snorkelende tanks hebben de bruggen, vloten en veerponten niet uit de gevechtzone verdreven. Elkaar aanvullend hebben deze middelen de overgangsmogelijkheden van de manoeuvre-eenheden aanzienlijk doen toenemen.

Na een korte samenvatting van de algemeen bekende principes van de conventionele rivierovergang, stelt schr. dat onder nucleaire omstandigheden de afloop van een rivierovergangsoperatie veel onzekerder is en lange bouw tijden niet meer aanvaardbaar zijn. Snelheid

en verspreiding zijn in de plaats gekomen van de sterke concentraties van middelen.

Indien de amfibische brug niet op het juiste moment was verschenen, zou zeer waarschijnlijk de oplossing om de vereiste snelheid en verspreiding te verkrijgen zijn gezocht in het amfibisch maken van alle voertuigen. Terwijl echter het amfibische brugslagmaterieel zijn waarde bewees, traden bij de ontwikkeling van amfibische voertuigen en op het gebied van snorkelen al gauw moeilijkheden op. De problemen van het uit het water komen, bij het snorkelen nog vermeerderd met de onzekerheden t.a.v. de bodem en bij amfibische voertuigen met de problemen van de voortstuwing, verminderten het aanvankelijke enthousiasme. De amfibische brug scheen derhalve te gaan zegevieren als een technisch betrouwbaar middel, soepel in het gebruik door de veelheid van mogelijkheden en door zijn grote mobiliteit. Onder voorwaarde dat er voldoende exemplaren beschikbaar zijn, zou het mogelijk zijn met deze uitrusting te voldoen aan de essentiële eisen van snelheid en verspreiding. Als uiterste heeft schr. de combinatie veerpont-tank in gedachten.

De uiteindelijke oplossing werd, zoals gezegd, een compromis. De gemechaniseerde eenheden zullen in de nabije toekomst de beschikking krijgen over amfibische gevechtsvoertuigen, waaraan later een *gepantserde amfibische vrachtauto* en een *amfibische jeep* zullen worden toegevoegd. De AMX30-tank is geschikt gemaakt voor snorkelen. Gelijktijdig zijn hulpmiddelen voor bij de rivierovergang ontwikkeld, zoals een *amfibisch genie-hulpvoertuig* („engin d'aide au franchissement et d'accompagnement", ENFRAC), dat als model bestaat, *duikerteams* en *speciale overgangskaarten*. De ENFRAC is uitgerust met een aan een scharnierende arm bevestigde *ankerschop* en met een *lier*. Met deze middelen kan het voertuig ook bij ongunstige oevergesteldheid uit het water komen. Vervolgens kan het met zijn *dozerblad* (tevens laadschop) de oever zodanig bewerken, dat gewone amfibische voertuigen of snorkelende tanks geen moeite meer hebben het water te verlaten. De voortstuwing te water geschiedt d.m.v. een waterturbine. Het amfibische brugslagmaterieel „Gillois" biedt de mogelijkheden van een veerpont klasse 25 (één element), een brug klasse 100 en vloten van diverse samenstellingen en klassen. Voor smalle, natte zowel als droge, hindernissen zijn de *AMX30 brugleggende tank* en de *gemotoriseerde brug* („pont automoteur d'accompagnement", PAA) als prototype aanwezig. Beide hebben als mogelijkheid een brug van 21 m met een draagvermogen van 45 t. De PAA heeft bovendien nog als mogelijkheid een brug van 38 m overspanning, indien zijn tussenondersteuning wordt gebruikt.

Amfibische voertuigen en snorkelende tanks moeten, in combinatie met door de lucht ingezette middelen, de voorste eenheden in staat stellen snel vaste voet te verkrijgen op de vijandelijke oever. Het zeer verspreid en in grote getale inzetten van amfibische voertuigen en snorkelende tanks wordt veelal beperkt door de moeilijkheden bij het uit het water komen en de noodzaak tot het verrichten van onderwaterverkenningen. Zolang deze problemen niet volledig zijn opgelost, kunnen voornoemde middelen slechts worden gebruikt om de overgang op gunstige plaatsen te versnellen. Vervolgens zal amfibisch brugslagmaterieel moeten worden ingezet, omdat slechts daarmee de *vereiste overgangscapaciteit* kan worden gehaald.

Schr. besluit met de opmerking dat het amfibische brugslagmaterieel en de amfibische voertuigen de overgangsmogelijkheden aanzienlijk hebben vergroot, maar dat het kernwapen er de oorzaak van is dat deze operatie nog steeds moeilijk en onzeker is.

„Le franchissement des coupures par les unités mécanisées", door M. Quellence, Chef de bat., in „l'Armée", oktober 1969
C. H. VAN MEYGAARD, Lt.-Kol. Gn.

De United States Air Force, vandaag en morgen

Defensieplanning is voor de eerstkomende 5 jaren redelijkerwijs mogelijk. Voor de periode die 5 tot 10 jaren voor ons ligt, spelen al verschillende onzekere factoren mee, zoals de dreiging, technische vindingen, de internationale economie e.d. Op nog langere termijn (10 tot 20 jaar) krijgt planning meer het karakter van prefereren en dat is slechts weinigen gegeven. Toch kan men over de toekomst van de USAF nadenken. Het uitgangspunt daarbij dient te zijn dat onze communistische tegenstanders hun doelstelling op lange termijn, namelijk de wereldheerschappij, niet hebben gewijzigd. Wij weten echter niet precies welke militaire plannen zij koesteren. Niettemin zullen er altijd prioriteiten zijn voor de USAF, en wel de volgende vier.

1. Het overleven van een aanval, wat gezien de ligging van de VS vrijwel zeker het overleven van een nucleaire aanval betekent. Hiervoor is ten minste een strijdmacht nodig die kan terugslaan en daardoor een tegenstander ervan weerhoudt tot de aanval over te gaan.
2. Het vermogen vrijelijk betrekkingen met de rest van de wereld te onderhouden. Dit betekent dat de VS zg. nucleaire chantage moeten kunnen voorkomen. Hiervoor is een strategische afschrikkingsmacht nodig die een sterk instrument in onderhandelingen kan vormen.
3. De verplichtingen ten opzichte van de bondgenoten. Deze omvatten niet slechts de afschrikking van de tegenstander, maar ook de mogelijkheid een eenmaal uitgebroken conflict beperkt te houden. Gebleken is dat luchtoverwicht hiervoor onontbeerlijk is. De oppervlaktestrijdkrachten van de VS moeten daarom altijd verzekerd zijn van het eigen luchtoverwicht.
4. De morele plicht tot hulp aan kleine landen, opdat deze vrijheid en vooruitgang kunnen verwerven. De strijdmacht die hierbij nodig is moet mobiel zijn en onder primitieve omstandigheden kunnen opereren.

Het is duidelijk dat deze prioriteiten gelijktijdig optreden. Zij zijn echter een gids, waarmee kan worden vastgesteld welke inspanningen binnen het toelaatbare budget aan een wapensysteem kunnen worden besteed.

Voor wat betreft de strategische afschrikkingsmacht kan worden gesteld dat de geleide wapens weinig problemen opleveren. Anders is het met de bemande bommenwerpers. Volledige ontwikkeling van de AMSA (Advanced Manned Strategic Aircraft) of B1 is dringend noodzakelijk en zelfs dán zal de B1 niet voor 1977 in gebruik kunnen worden genomen. Maar de technologie van de B52 is dan 20 jaar oud en het is de vraag hoe lang de B52 nog in staat is de Sovjetrussische verdediging te penetreren. Het B1-project moet daarom de hoogste prioriteit hebben.

De tactische vliegtuigen voor directe steun, interdictie en verkenning zijn kwalitatief aanvaardbaar. Met name

is de A7D geschikt voor het verlenen van directe steun. De F111 is het beste vliegtuig ter wereld voor interdictieopdrachten. De USAF bevindt zich echter v.w.b. het „air superiority“-gevechtsvliegtuig in een benarde situatie. De F4E is een goed, maar verouderend vliegtuig, dat moet worden vervangen door de F15. De F15 moet dan samenwerken met een vliegend radarstation, een „Airborne Warning and Control System (AWACS)“.

Twee elementen zijn thans niet bekend. Het zijn de omvang van de strijdkrachten en de wapensystemen die ná de zojuist beschreven systemen zullen komen. Waarschijnlijk zullen echter de B1 en de C5 nog in 1990 en de F15 tot het einde der jaren '80 in gebruik zijn. Ondanks de fenomenale technische vooruitgang van de laatste 20 jaar zijn nog 5 tot 10 jaar nodig om een wapensysteem te ontwikkelen, te beproeven, te bouwen en in bedrijf te stellen. Vooral de kwaliteit vereist een actief programma; de kwantiteit is in een sterk geïndustrialiseerd land als de VS sneller te realiseren.

„The United States Air Force. Where we stand today. What's needed for tomorrow“, door Lt.-Gen. J. W. Carpenter, in „Air Force and Space Digest“, november 1969

M. W. A. WEERS, Lt.-Kol. KLU

De generaal-stafofficier

Officieren die met een brevet de Hogere Krijgsschool verlaten, zoeken bewust of onbewust naar een oriënteringspunt in hun verdere carrière. Het is beslist niet afkeurenswaardig, indien gebrevetteerde officieren een hoge of zelfs de hoogste positie nastreven en hun loopbaan richten op het ontwikkelen van alle eigenschappen en het vervullen van alle voorwaarden, die nodig zijn om een grote verantwoordelijkheid te kunnen dragen. Een officier en zeker een gebrevetteerd officier, wordt niets geschonken.

Vele GS-officieren zullen aanvankelijk worden tewerkgesteld in functies, waarvoor een bepaalde specialisatie is vereist, hoewel dit in tegenspraak met het begrip GS schijnt te zijn. Het is echter een noodzakelijkheid, die voortvloeit uit de maatschappelijke en technische eisen, die aan een modern leger worden gesteld. De GS-officier moet ook in een specialistische functie de totaliteit blijven overzien en hij dient zijn opleiding en vorming te gebruiken om, op het specialistisch gebied waarop hij werkzaam is, de prioriteiten, die voor de organisatie als geheel van belang zijn, te onderkennen en vast te stellen. Hiertegen wordt dikwijls gezondigd. Het is derhalve noodzakelijk, dat t.b.v. zijn opleiding steeds opnieuw wordt gezocht naar een juiste en afgewogen verhouding tussen algemene vorming en specialistische kennis en vaardigheden, die de stafofficier moeten worden bijgebracht.

Het uiteindelijke doel moet daarbij zijn, dat aan staf-officieren van alle drie de krijgsmachtdelen een zodanige instelling wordt meegegeven, dat op de hoogste niveaus, waar doelstellingen, taken en belangen van de krijgsmachtdelen elkaar raken, de eenheid van opvatting en daardoor de eenheid van het leidinggeven gewaarborgd is. Het middel daartoe is een gemeenschappelijke vorming van de stafofficieren van de drie krijgsmachtdelen; op andere wijze kan dit nauwelijks.

De drie krijgsmachtdelen verschillen in omstandigheden, techniek, taken en optreden duidelijk in karakter. Voor-

komen moet worden dat dit uiterlijke verschil leidt tot een grote geestelijke afstand tussen de stafofficieren van de drie krijgsmachtdelen. De GS-officier moet niet alleen de mentale instelling van zijn confrères van de andere krijgsmachtdelen kennen, begrijpen en erkennen, maar dient, elke dag weer, te zoeken naar het gemeenschappelijke. Daartoe is ook noodzakelijk dat de GS-officier over een diepgaande, exacte kennis van de andere krijgsmachtdelen beschikt, omdat hij in zijn loopbaan steeds meer met vertegenwoordigers van de andere krijgsmachtdelen te maken krijgt.

Van een GS-officier moeten worden verwacht:

- ijver en zorgvuldigheid, ook voor nietige zaken, zonder echter de blik over het grote geheel te verliezen;
- veelzijdig, algemeen en breed denken zonder de betekenis van het detail te verwaarlozen;
- creatief en dynamisch denken, zonder echter de samenhang met de realiteit uit het oog te verliezen;
- een drang tot handelen en besluitvaardigheid zonder echter ongeduldig te zijn of overijld te reageren;
- begrip en liefde voor de troep, zonder echter terug te deinzen voor noodzakelijk harde beslissingen;
- een door bescheidenheid en zelfopoffering gekenmerkte loyaliteit t.o.v. commandant en/of de aangelegenheid die hij behandelt, zonder echter afstand te doen van zijn innerlijke zekerheid en beslistheid.

Een GS-officier moet steeds de juiste proporties in het oog houden. Hij mag nimmer vergeten, dat zijn werk en zijn beslissingen betrekking hebben op mensen. Van de GS-officier moet tevens worden verlangd dat hij de strijdkrachten ziet in samenhang met de morele en materiële kracht van de natie. Maar ál te vaak komen de wensen in conflict met de realiteit. Hij dient geen kracht en energie te verspillen aan het onbereikbare, aan het ontwikkelen van populaire concepten of aan het stellen van onvervulbare eisen, maar hij dient zich te richten op het noodzakelijke en het bereikbare. Nuchterheid en het vermogen tot een juiste oordeelsvorming zijn hiervoor onontbeerlijk. Ook mag hij niet nalaten zijn militaire en politieke meerderen duidelijk aan te geven, wat hij met de hem toevertrouwde middelen kan doen en waar de grenzen van de mogelijkheden liggen. De intermenselijke relaties in de strijdkrachten moeten in overeenstemming zijn met de morele maatstaven van de maatschappelijke en sociale orde. Aan de andere kant dienen de organisatie en de menselijke relaties te zijn afgestemd op een zo groot mogelijke effectiviteit van de strijdkrachten. Zonder discipline komen er geen bruikbare eenheden. Noodzakelijk is echter een aangepaste, eigentijdse, functionele discipline, die uiterlijk zeer van de vroegere vorm verschilt. De stafofficier moet hiermee rekening houden, ten einde een vlotte samenwerking en maximumprestaties te verkrijgen.

De strijdkrachten zijn in de maatschappelijke orde geïntegreerd. Daaruit volgt dat de interne verhoudingen in de strijdkrachten de maatschappelijke verhoudingen dienen te weerspiegelen. De stafofficier moet dan ook een brede kennis bezitten van de politieke en maatschappelijke stromingen. De maatschappij ontwikkelt zich op dynamische wijze. Derhalve zijn ook de verhoudingen binnen de krijgsmacht geen geïsoleerd, statisch systeem. De stafofficier dient deze ontwikkelingen te kennen en op de voet te volgen.

„Anforderungen an den Generalstabsoffizier“, door Gen. H. von Ulrich de Mazière, in „Wehrkunde“, november 1969

C. BROUWER, Maj. Gn. (gsb)